

Crisis Theologica

In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Casnedi, Carlo Antonio

Ulyssipone, 1712

Disputatio XX. De sufficientiâ, vel insufficientiâ conscientiæ speculative,
aut practicè dubiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84796](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84796)

DISPUTATIO XX.

*De sufficientiâ, vel insufficientiâ conscientiæ speculative,
aut practicæ dubiæ.*

SUMMARIUM.

Quæstio, n. 1.

N. 1.

STENDI d. 18. & 19. quamlibet opinionem certò probabilem practicè se solà absque alio reflexo supra licitum probabilitatum usum iudicio satis esse ad licitè operandum; ita ut quælibet opinio certò probabilis practicè se solà sit regula formalis, & proxima operationis eliciendæ; immò d. 19. sect. 9. ostendi esse reflexè metaphysicè evidens, ut eam sequens peccet. Videndum modò; an ad licitè operandum satis sit conscientia dubia, seu opinio sive speculative, sive practicè dubia.

SECTIO I.

*Quid dubium, & quid conscientia speculative
aut practicè dubia?*

§. I.

Quid dubium ut sic?

SUMMARIUM.

DD. tractantes de dubio, formidine, suspitione, n. 2.

Dubium improprie, & proprie tale, quid, n. 3.

Dubium, & suspensio non sunt idem, n. 4.

Cur Catholicus suspendens iudicium non dubitet, ibid.

Definitio dubii, n. 5.

Quid positivum, & quid negativum? ibid.

Opinans formidat, non dubitat, ibid.

P. Eliz. & Palanco negat dubium negativum esse dubium. Cur? n. 6.

Impugno, n. 7.

Dubium positivum, & negativum quid? n. 8.

Fluctillatio animi unde oritur? n. 9.

P. Eliz. impugnat dubium negativum, eo quia omne dubium est cum ratione, n. 10.

Solvo P. Eliz. ald. rationes, n. 11. 12.

Discrimen inter dubium, & iudicium temerarium, n. 13.

Et inter dubitationem, & probabilitatem formalem, n. 14.

Dubium non stat cum probabilitate formali, stat cum objectivâ, n. 15.

Dubium est in intellectu, non in re, n. 16.

Discrimen inter formidinem, & dubium, n. 17.

Formido quid? Ibid.

Dubium, & formido peccati non sunt idem. Cur? n. 18.

Quandonam conscientia peccati dubia, & formidolosa idem sint? Ibid.

L Atè tractant de dubitatione, formidine, N. 1. suspitione, tam Philosophi in libris Posteriorum, & in Animastica, quam Theologi, ubi de Fide, & de Actibus humanis. Quare legi possunt P. Suar. 1. 2. d. 12. sect. 5. P. Valqu. 1. 2. d. 62. & 63. P. Ripald. d. 2. de Fide sect. 3. C. de Lugo, P. Ovied. & alii Scholastici. Videri etiam possunt Theologi Morales in Tract. de Consc. nempe P. Bardi, P. Bresserus, M. Tapia tom. 1. lib. 1. qu. 8. art. 8. P. Sanch. lib. 2. de Matr. d. 3. P. Teril. qu. 34. & 50. de Reg. mor. P. Carden. in Indree suorum quatuor Tomorum, & P. Eliz. lib. 4. ubi agit de dubitatione, & dubio, & hujus solutione. Ego plura docui passim, sed præcipue d. 18. & 19. docui enim non satis esse dubiam probabilitatem, nec licere operari cum dubio practico peccati. Rursus docui formidinem peccati non esse dubium peccati. Similiter opinionem probabilem excludere iudicium dubium reflexum peccati, Fortè pecco, immò nihil obitare, etsi non excluderet. Dixi etiam, quod ad dubium speculativum non sequatur semper dubium practicum. Quare paucis modò exponendum, quid sit dubium, & quid conscientia speculative, & practicè dubia.

Non loquor de dubio improprie tali, quo sensu omne, quod non est certum, aut quod includit formidinem, dicitur dubium, atque adeo omne iudicium probabile, quia est incertum, erit dubium; & ideo Philaleus phil. cap. 2. & P. Lessius lib. 2. de Just. cap. 29. dub. 2. dixit: Dicimus dubitare, quamdum in neutram partem certi sumus. Sed loquor de dubio, aut dubitatione strictè tali, quæ, juxta me, ut dixi disp. 18. sect. 6. §. 1. præter suspensionem omnis iudicii juxta P. Teril. qu. 50. de Reg. mor. a. n. 5. & P. Suar. 1. 2. d. 12. quibus accedit M. Passerinus tom. 1. in 2. 2. M. Pass.

Herinc. *qu. 86. n. 237.* & Herincx *tom. 2. d. 4. n. 30.* præter suspensionem omnis, inquam, iudicii circa rem propositam, dicit iudicium aliquod reflexum formale, aut virtuale de motivorum insufficientia ad iudicandam unam præ aliâ parte.

N. 4. *P. Card. ad dubitationem tria requirat, nempe suspensionem iudicii de utraque parte; apprehensionem præviam circa rem, de qua dubito; & suspensionem assensus ex eo, quia deest motivum actu determinans ad alterutram partem: attamen præter hæc tria addere debebat quartum, nempe reflexum aliquod iudicium formale, aut virtuale de motivorum insufficientia. Ratio est; quia optimus Catholicus sepe circa mysterium suspendit omne iudicium, ut dixi *d. 19. sect. 6. §. 1.* nec tamen dubitat: ergo dubitatio strictè talis præter suspensionem omnis iudicii directi circa rem propositam, necessario dicit existentiam alicujus iudicii reflexi formalis, aut virtualis de motivi insufficientia, quo iudicio reflexo, quia Catholicus caret, ideo tunc non dubitat.*

N. 5. Itaque dubium in genere est voluntaria omnis iudicii de re propositâ suspensio. Dico, voluntaria; & ideo qui dormit, non dubitat, etsi omne iudicium suspendat. Si suspendat omne iudicium directum circa rem propositam, ex eo quia omne motivum suum assensus directi deficit, erit dubium negativum. Si suspendat omne iudicium directum circa rem propositam, iudicans reflexè motiva proposita esse insufficientia, erit dubium positivum. Ita discurre ob rationem allatam, quâ convincitur necessitas alicujus iudicii reflexi præter suspensionem omnis iudicii directi, ad dubitationem strictè talem. Quod si cum communi velimus necessarium non esse iudicium aliquod reflexum de motivorum insufficientia, præter voluntariam omnis iudicii directi suspensionem circa rem propositam, tunc, ut dixi *d. 18. & alibi*, dubium negativum erit, quo quis dubitat, nullo præsentem motivo pro alterutrâ parte contradictionis: dubium positivum erit, quo quis dubitat, præsentem rationem pro utraq; aut alterutrâ parte contradictionis, ait *P. Card. tom. 1. d. 6. n. 115.* & *P. Teril. de Reg. mor. qu. 50. n. 7.* quibus concordat *M. Merc. 1. p. art. 9. pag. 21.* dicens: Dubium, aliud est positivum, quando adsunt rationes æquales pro utraq; parte contradictionis; aliud negativum, quando intellectus nullam pro neutrà parte habet rationem; vel si aliquam pro una parte habet, ei omnino non adheret, sed

formidat, quod res aliter sit, ac apparet; & hæc formido convenit opinioni. Hæc *M. Mercor.* qui tamen non placet, dum putat opinantem dubitare; formidat quidem, at non dubitat opinans; cum dubium essentialiter dicat omnis iudicii directi suspensionem: ergo omnis opinionis: ergo eo ipso quod quis opinatur, repugnat, ut dubitet.

Contra hæc satis clara infurgit *P. Elizald. lib. 4. qu. 2.* quem quoad omnia sequitur *Palanco qu. 13.* quod dubium negativum non sit propriè dubium, sed sit potius nescientia; nam ex *S. Thom. in 3. dist. 7. qu. unic. art. 4.* dubium, seu actus dubitationis est motus rationis super utraq; parte contradictionis cum formidine determinandi alteram; at ubi nulla est ratio, non potest esse motus: ergo dubium negativum non est dubium: & ideo *P. Elizald. qu. 1. §. 4. ad 6.* dixerat, non posse tradi unam definitionem communem dubio positivo, & negativo, quia ex Logica, & Metaphysica notum est, quod, quorum una non est ratio, una quoque non sit definitio.

Sed contra; quia peto, an idem effectus à principiis inter se oppositis provenire possit? Sanè nemo hoc negabit; immò ipse *P. Eliz. qu. 2. §. 3. pag. 209.* hoc affirmat dicens: *Sex- ro cernitur ex perfectâ scientiâ, & ex summâ ignorantia eundem effectum nasci, nempe nihil dubitandi.* Si ergo in oppositis inter se principiis dari potest ratio realis univoca causativa ejusdem effectus, quomodo negare potest ex dubio positivo, & negativo abstrahi posse unam rationem communem univocam dubii? Miror virum acutum dicere, esse ex Metaphysica certum, quod non detur ratio communis positivo, & negativo; cum oppositum sit certum: ita ab homine, & equo, seu à rationali, & non rationali abstrahitur una ratio communis animalis: ab affirmante, & negante una ratio communis actus, & iudicii: ab ente, & non ente (etsi, per me, non ens nihil prorsus sit) una ratio communis, oppositi, objecti, verificativi, cognoscibilis: ergo esto dubium positivum, & negativum sint opposita; potest tamen ab illis abstrahi una ratio communis, & sic unâ definitione definiri.

In formâ nego antecedens: nolo enim in re, cujus tota contentio ad voces reduci potest, à communi omnium sententiâ recedere; hæc autem asserit dubium negativum esse propriè dubium, & ideo dubium in genere dividit in positivum, & negativum tamquam in species idem genus participant: & nos diximus dubium in genere esse animi fluctuationem in utramque partem contra-

N. 6.
P. Eliz.
Palanco.
S. Tho.

P. Eliz.

N. 7.
P. Eliz.

N. 8;

contradictionis circa questionem propositam, & non solutam: si fluctuatio sit ex insufficientia motivorum unius, aut utriusque partis, erit dubium positivum: si sit, quia nullum proponitur motivum pro neutra parte, erit negativum: ea igitur vacillatio animi est motus rationis. Ad alia patet.

N. 9. Quod si queratur in quo hac animi vacillatio consistat; dico consistere tum in hoc quod intellectus apprehendat utramque partem contradictionis sine omni, vel saltem sine idoneo motivo, & suspendat omne iudicium directum; tum praeterea in iudicio reflexo de non motivo, aut non sufficienti motivo. Hinc patet falsum esse, quod ait P. Elizald. *qu. 1. §. 4.* quod idem sit dubitare negativè, ac nescire; nam nescire est non cogitare de illa re: dubitare autem negativè est apprehendere hanc, vel illam questionem, & non solvere, saltem quia nullum adest aptum fundamentum. Plura P. Terillus *qu. 50. de Reg. mor. à num. 8.* contra P. Elizald.

N. 10. Insurgit 2. P. Eliz. *lib. 4. qu. 2. §. 2. & seqq.* & Palanco *qu. 13. num. 6.* dubitare semper esse cum ratione; & bene dubitare, cum gravi ratione, ut constat ex praxi Doctorum, qui postquam questionem moverunt, statim proponunt rationem dubitandi: ergo omnis dubitatio est cum ratione. Secundo Aristot. 2. Elenchorum *cap. 7.* ait, quod ratio acuta facit maximè dubitare, quia maximè mordet: ergo possunt adesse acutissimae rationes, & maximè dubitare. Vbi ergo est, ait P. Eliz. illud aliquorum, seu Probabilistarum, habeo rationem, quae evidenter non solvitur, ergo habeo non quidem dubitare, sed prudenter assentiri; etiam Adversarius rationes oppositas similes habeat? Tertio, quia ab omni dubitante querere possum, *cur*, non minùs ac possum querere *de quo*; sicut autem rogatus *de quo* dubitet, ineptiret, si diceret, nescio, aut de nullo dubito; ita à pari interrogatus, *cur* dubitet, ineptiret, si diceret, nescio, *cur* dubitem: ergo esse dubium habet rationem. Quarto, quia dubitatio est instar nodi, & ideo ab Aristot. 3. Metaph. *n. 3.* dubitans comparatur ligato; ita enim intellectus per dubium ligatur, ut non possit ad ulteriora progredi, non minùs ac ligatus; sed nodus non est pura negatio: ergo cum dubitatio sit nodus, non potest esse pura negatio rationum: ergo omne dubitare est propter rationem: cum autem dubitare sit de utraque parte contradictionis, hinc patet, quod dubitare semper est ob rationes utriusque partis.

N. 11. Sed contra; quia Adversarius arguit à

particulari ad universale; ab his enim, quae conveniunt dubio positivo, arguit ad dubium in genere, immò ad speciem oppositam, seu ad dubium negativum; & est ac qui argueret equum non esse animal, quia equo non convenit, quod convenit animali rationali. Quare habere *cur*, habere rationem, & similia, conveniunt dubio positivo, non ut dubium est, sed ut positivum est: ergo malè inferitur, quod dubium negativum non sit propriè dubium, quia ea, quae conveniunt dubio positivo, non conveniunt negativo. Addo: Sicut in Physica dicimus, quod privatio sit principium, etiam non fit eo modo, quo materia, & forma, sed suo modo; & definitio principii proportionatur privationi iuxta esse, quod habet; ita à pari hinc dici potest, quod dubium negativum semper habeat *cur*, & rationem; sed *cur*, & rationem suo modo, seu *cur* negativum, quod est carentia omnis motivi. Quod si Doctores rationes dubitandi proponunt, eo ipso ea eorum dubia sunt positiva; & ex hoc non inferitur, quod dubitatio negativa non sit verè dubitatio.

Quod ait, rationes acutissimas componi posse cum dubitatione, nemo nostrum negat. Quod autem inde concludit contra Probabilistas, eos errare, dum dicunt, habeo rationem, quae evidenter non solvitur, ergo non habeo dubitare, sed prudenter assentiri: hoc, inquam, est profusè inane. Si enim non negamus, immò affirmamus rationes acutissimas stare posse cum dubitatione, quomodo infer nos dicere, ex eo quia rationes acutas habemus, nos non dubitare, sed prudenter assentiri? Dicimus enim, quod illis stantibus, possumus vel dubitare, suspendendo omnem assensum directum; vel non dubitare, assentiendo uni parti. Fallitur ergo P. Eliz. dum putat nos dicere non posse stare cum dubitatione rationes acutas, nam admittimus dubium positivum, quod supponit rationes, vel pro una, vel pro utraque parte contradictionis; quae rationes esse possunt, vel omnino insufficientes ad prudentem probabilem assensum; vel etiam sufficientes pro illo sint, non tamen sufficientes sunt ad cogendum intellectum; & ideo dicimus adesse dubium positivum, quando omnis directus assensus circa questionem ex insufficientia, seu ex inevidentia motivorum suspenditur. Lege P. Terill. *qu. 50. de Reg. mor. à n. 24.* qui P. Eliz. doctrinam anatomizat.

Ex definitione dubii stricte sumpti, seu, ut pressius loquar, dubitationis stricte sumpti, patet 1. discrimen inter dubium, & iudicium

dicium temerarium; hoc enim dicit assensum directum uni parti ex fundamento levi: dubium autem excludit omnem assensum directum utriusque partis contradictionis de re, circa quam dubito. Hinc P.D. Thyrsus *disf. 10. n. 112.* ait: Dubium propriè solum intercedit, quamdiu intellectus est anceps, nec resolutoriè affirmat aliquam ex partibus contradictionis: & *num. 117.* ait, quod prudenter judicans rem esse honestam, non dubitet propriè, an sit illicita, quia dubium importat suspensionem iudicii.

N. Patet 2. discrimen inter dubitationem, & 14. probabilitatem formalem; quia dubitatio est suspensio omnis assensus directi; probabilitas autem formalis, seu iudicium probabile est essentialiter assensus ex gravi fundamento.

N. Patet 3. quòd licet dubitatio excludat 15. omne iudicium, non tamen excludit motum, immò utriusque, aut alterutrius partis Caram. *tom. 1. d. 6. cap. 1.* dum supponit, P. Card. motivum supponit; aliàs dormiens dubitaret. Hinc æquivocatus est Caram. ait P. Carden. *tom. 1. d. 6. cap. 1.* dum supposuit, quòd dubium non steterit cum probabilitate: si enim de probabilitate formali loquatur, verum dicit, quia probabilitas formalis est essentialiter ipsum iudicium probabile: si de objectivà, est prorsus falsum, loquendo de dubio positivo; nam intellectus cognoscens motivum utriusque partis suspendere potest omnem assensum, vel quia motiva non sunt sufficientia ad assensum certò prudentem; vel licet sufficientia sint, quia tamen non sunt evidentià, non cogitur intellectus ad assensum. Hinc P.D. Thyrsus *disf. 10. num. 110.* dixit, quòd omnes res inter DD. Catholicos controversæ, de quibus dantur opiniones contrariæ, dici possint absolute dubiæ, eo ipso quòd controversentur, an sint necne licitæ.

N. Patet 4. dubii denominationem esse rebus extrinsecam relativè ad intellectum dubitantem; nam omnis res est in se determinata.

N. Patet 5. non esse idem, ut sæpe notavi, 17. formidinem, ac dubium, ut etiam notat Philaleas *pag. 2.* dicens: Dubium strictè sumptum communiter distinguitur à formidine: quòd dubium est suspensio omnis assensus ex insufficientià motivi, tam pro unâ, quam pro aliâ parte; formido autem supponit assensum; sed quia non est certus propter motiva tantum probabilia, quibus nititur, ideo intellectus formidat, ne opposita pars sit vera; quare formido jungitur cum assensu probabili. Notat autem, quòd DD. aliquando confundant dubium im-

propriè sumptum cum formidine, quatenus tam illud, quam hæc excludit certitudinem. Sed utinam Candidus horum semper meminisset; sanè non objecisset, quòd sequens opinionem probabilem sit dubius de peccato, cum assensus probabilis, & dubium peccati toto Cælo distent. Idem docuit P. Vasqu. *1.2.d.62. n. 26.* nempe, quòd P. Vasq. dubium, & formido peccati idem non sint; quia formido unius partis non excludit determinatum assensum alterius; sed formido in eo tantum posita est, ut aliquis per actum reflexum iudicet rationes illius partis, cujus habet assensum, non esse evidentes, sed tantum probabiles, & sic non repugnare, ut pars opposita sit vera. Idem P.D. Thyrsus *disf. 10. n. 86.* dicens, quòd formido non sit nisi cognitio fallibilitatis motivorum, seu cognitio, quâ quis cognoscit, quòd res, quam determinatè ita esse opinatur, possit aliter se habere, ac iudicat.

Ratio autem cur formido, & dubium N. peccati idem non sint, est, tum quia formido 18. itat cum assensu unius partis; dubium autem est suspensio omnis assensus directi circa utramque partem: ergo quantum distat suspensio omnis assensus à conjunctione cum aliquo assensu, tantum distat dubium à formidine. Tum quia optimus Catholicus sæpe involuntariè formidat de mysterio, quòd firmissimè credit, nec tamen de eo dubitat: ergo dubium, & formido nec mutuo, nec non mutuo sunt idem. Hinc sæpius dixi conscientiam peccati dubiam non esse idem, ac conscientiam peccati formidolosam: quia conscientia peccati formidolosa stat cum iudicio certo probabili de non peccato; non ita conscientia peccati dubia. Immo d. 19. dixi tunc tantum conscientiam peccati formidolosam esse idem, ac conscientiam peccati dubiam, quando non adest prudens de non peccato iudicium eam formidinem expellens: si autem hoc prudens de non peccato iudicium adsit, eo ipso conscientia peccati formidolosa non est conscientia peccati dubia. Vide *disp. 19. sect. 6. §. 1.*

§. II.

Quid dubium speculative, & practicum? & quid conscientia speculative, & practice dubia; & quid formido?

SUMMARIUM.

Quid dubium speculative, & quid practicum? n. 19.

Quid speculative practicum, quid practice practicum? lb.

Opinio

Opinio practica potest esse speculative vera, & practice falsa; aut speculative falsa, & practice vera: quid? ibi.

Quid conscientia dubia? quid speculative, quid practice dubia? n. 20.

Mihi verius est, quod formido non sit necessario iudicium, sed plerumque simplex apprehensio suavia falsitatis, aut malitiae, n. 21. 22.

Ea apprehensio exponitur communiter vocibus significantibus iudicium, n. 23.

Cur formido sit potius apprehensio? a num. 23. ad 26.

Formido non bene explicatur per forte est, aut forte non est, n. 26.

Similiter non bene per videri, n. 27.

Alia plura explicantur per verba significantia iudicium, etsi iudicium non sint, n. 28.

Mens P. Thyrsi circa formidinem, n. 29.

Adhuc admisso quod formido sit iudicium, ostendo, quod ad recte operandum satis sit certitudo moralis unita formidini imprudenti de opposito, n. 30.

Hinc operari cum hoc iudicio, forte pecco, separato a iudicio prudenter contemnente dictum iudicium, est peccatum, non autem unito, ibid.

N.
19.

Dubium speculative, inharendo meae doctrinae, est suspensio voluntaria omnis iudicii directi de speculativa veritate honestatis, aut inhonestatis objecti; existentiae, aut non existentiae legis: Practicum est suspensio voluntaria omnis iudicii directi circa honestatem, aut non honestatem ipsius electionis de eo objecto; considerare enim, an electio liceat in ordine ad illam ponendam, est munus intellectus practici. Atque adeo dubium speculative est dubium de natura objecti in genere moris; dubium practicum est dubium de natura electionis in genere moris; haec enim est, quae immediatè regulatur à iudicio practico. Ita communiter, etsi forte non adeo clarè, exponitur dubium practicum, & speculative, à P. Moya tom. 2. qu. 4. num. 1.

P. Moy. Mastr. Mynez, Mastrio in 2. d. 5. & ex parte Herinc. tom. 2. d. 4. n. 30. Mynez 1. p. cap. 2. sect. 4. pag. 81. dicens: Dubium speculative est, quod non versatur directè circa actionem humanam, ex gr. an res hec sit mea, an talis res sit aqua: vel licet circa illam versetur, versatur tamen modo generali, abstrahendo à circumstantiis particularibus, ex. gr. an liceat vendere rem, de qua dubito, an sit aliena. Hoc dubium, inquit, dici solet speculative practicum, cui opponitur practice practicum, quod versatur circa actionem hic, & nunc ponendam, spectatis omnibus

circumstantiis in particulari. Breviter: ipsa opinio practica potest esse speculative vera, si sit conformis objecto ut est in re; ea opinio practica erit speculative vera, etsi esse simul possit practice falsa, nempe si sit leviter probabilis. Rursus eadem opinio practica potest esse practice vera, nempe si sit certo probabilis, seu conformis morum regulis; & simul esse speculative falsa, si sit difformis suo objecto ut est in re. Ex quo patet opinionem practicam aliam esse practice veram, aliam practice falsam: & ideo aliqui opinionem certo probabilem, practicam practice vocant, nempe illam, quae est practice vera.

Ex hoc facile deducitur, quid sit conscientia dubia in genere, & quid speculative, aut practice dubia. Conscientia tunc est dubia, quando intellectus, propositis pro utraque parte motivis honestatis, & inhonestatis materialis ipsius objecti; & honestatis, & inhonestatis formalis ipsius electionis, suspendit omne iudicium directum circa eadem. Conscientia tunc est speculative dubia, quando intellectus suspendit omne iudicium directum circa naturam objecti in genere moris, seu circa materiale, & intrinsecam bonitatem, & malitiam; aut eius objecti licentiam, vel prohibitionem. Conscientia tunc est practice dubia, quando suspendit omne iudicium directum circa ipsius electionis naturam, an ea liceat, vel non. Autem ad dubium speculative sequatur semper practicum, plura dixi d. 18. & 19. & paulo post.

Queritur, an formido sit necessario iudicium, quo intellectus formaliter, aut virtualiter, directè, aut reflexè iudicat, forte res, quam ita iudico esse, ita non est; an verò sit pura apprehensio falsitatis, aut malitiae de eo ipso objecto, quod credo verum, aut opinor honestum?

Mihi longè probabilius est, quod formido sit plerumque simplex apprehensio suavia falsitatis, & malitiae, (quae tamen simplex apprehensio communiter exponi solet per voces importantes iudicium, nempe, *Fortè non licet*) inclinans intellectum ad oppositum ejus, quod credit, aut opinatur, ut bene P. Ripalda: etsi contrarium doceat P. Ripa. P. Vafq. 1. 2. d. 62. n. 26. P. Teril. P. Card. P. Vafq. tom. 3. d. 56. à num. 350. P. Moya, & alii, qui inde arguunt contra nos, quod nulla conscientia peccati formidolosa esse possit moraliter recta, quia omnis formidolosa est peccati dubia: ergo ne sit dubia peccati, necessarium est iudicium reflexum de licito usu minus probabilis moraliter evidens, exclusi.

exclusivum omnis etiam imprudentis formidinis peccati; quod iudicium reflexum negavi necessarium d. 19. sect. 4.

N. 23. Quod autem formido non sit iudicium, sed simplex apprehensio, probatur 1. quia satis est, ut sit apprehensio suavis iudicii oppositi absque ulla falsitatis, aut malitiae apprehensione: ea enim apprehensio allicit intellectum ad eam affirmationem, etiam eadem apprehensio communiter exponatur vocibus significantibus iudicium, ad quod inclinat, *Fortè hoc non licet, fortè hoc est falsum*: ergo non est necesse, ut formido sit iudicium.

N. 24. Secundò, quia si omnis formido esset necessario iudicium, optimus Catholicus firmissimè credens mysteria revelata, & involuntariè de illis formidans, haberet simul hos duos actus: Datur Incarnatio: Fortè Incarnatio non datur: quo casu Catholicus non tantum formidaret, sed dubitaret; quod quis diceret? Ergo licet formido explicetur per verba significantia iudicium, reverà tamen non est iudicium.

N. 25. Tertiò, quia vix uniri possunt ea duo iudicia, *Datur Incarnatio; Incarnatio fortè non datur*: Non pecco pingendo die festo; Fortè pecco pingendo die festo: ergo non est necessario iudicium falsitatis, aut malitiae, sed plerumque est simplex apprehensio suavis oppositi ejus, cui assentior, proponens, non autem iudicans oppositam malitiam, aut falsitatem.

N. 26. Hinc patet, ut docui in *Logica*, & in *Tract. de Fide*, formidinem non bene explicari per fortè non est; nam est potius dubium, quam formido; suspendit enim omne iudicium directum circa rem; & reflectit supra motivam rei, eaque considerans dicit, *Fortè ita non est*; ubi tò fortè idem est, ac *considerato tali motivo opposito, res ita non est*.

N. 27. Similiter, ut dixi contra P. Elizald. non bene exponitur formido per *videri*, quasi sensus sit, *Res ita videtur*, ut exponit P. Eliz. & P. D. Thyrsus *disf. 10.* hic enim actus est iudicium reflexum supra directum, non autem circa puram rem. Rursus hoc ipsum iudicium reflexum est evidens; quomodo igitur potest esse formidolosum? nam evidens est rem mihi ita videri.

N. 28. Quod igitur dico est, quòd licet explicem ipsam formidinem, seu suavis iudicii oppositi apprehensionem, per verba significantia iudicium, nam aliter explicari nequit ipsa tamen formido non est iudicium, ut patet in aliis sexcentis, quorum essentiam explico per actum iudicii, & tamen ipsa non sunt iudicia. Igitur actus opinati-

tivi formido ita explicari potest: *Res ita est, est, attento motivi oppositi lumine, non repugnet ita non esse. Res ita est*, est actus opinativus; reliqua verba significant suavisam oppositi apprehensionem, in qua consistit formido. Quod licet explicetur per verba significantia iudicium de ipsa apprehensione, & ipsam apprehensionem, non tamen est iudicium. Dicitur etiam, *attento lumine* potius, quam *attento motivo*, quia idem motivum attingi potest actu evidenti, aut inevidenti, atque adeo à modo, quo motivum representatur, oritur formido, nempe à lumine inevidenti.

Post hæc legi P. D. Thyrsus *disf. 10. à N. n. 79.* ubi explicans quid sit opinio, & quæ ejus formido, ait *n. 84.* ex S. Thom. 3. p. 2. q. 9. art. 3. ad 2. Opinanti duo videntur, unum est rem ita esse, alterum est non repugnare oppositum. Primum est circa actum ipsum; secundum respicit potentiam, & non repugnantiam ad oppositum: & *num. 85.* ait: Opinio itaque in quantum opinio, & in quantum differt à scientià, dicit, & affert duo illa, scilicet, assensum circa actum, & cognitionem; & assensum circa non repugnantiam ad oppositum, etiam in sensu composito omnium, quæ illi hic, & nunc representantur. Non ergo de actu ipso dicit, fortè esse, vel non esse, ex. gr. Petrum fortè esse innocentem; sed determinatè dicit, sibi verum esse videri, Petrum esse innocentem, seu sibi videri Petrum esse re ipsa innocentem; licet etiam in sensu composito, & stantibus illis omnibus, quibus movetur, non repugnet id esse falsum, seu Petrum re ipsa esse innocentem. In quibus verbis quod approbo est, quòd formido respiciat non repugnantiam ad oppositum, seu potentiam ad hoc. Quod autem non placet est, quòd exponat per tò *sibi videri*; hic enim actus non est opinio, immò iudicium evidens reflexum. Rursus opinio non erit iudicium directum, sed reflexum; est enim per P. D. Thyrs. assensus circa actum, & circa non repugnantiam ad oppositum: sed assensus circa actum, & cognitionem est actus reflexus: ergo opinio semper erit actus reflexus, quod est falsum: etenim quòd hoc ita mihi videatur, est cognitio evidens, non autem opinativa: similiter necessarium non erit iudicium directum, sed reflexum supra probabilitatem actus ad securitatem conscientie, quod tamen semper negat.

Licet autem hæc ita sint, ne tamen meam N. de sufficientià certitudinis moralis ad con-302 scientiæ rectitudinem sententiam, adeo ut, necessaria non sit evidentia moralis exclu-

N siva

siva omnis formidinis, arcere videar doctrinae traditæ, quod formido non sit nisi apprehensio sua ipsa oppositi ejus, quod hic, & nunc judico, gratis concedere volo, quod formido sit judicium de opposito, nempe tale judicium, *Fortè non licet, fortè est falsum*; adhuc tamen dico, quod ad rectè moraliter operandum satis sit certitudo moralis conjuncta cum imprudenti formidine oppositi, ut dixi d. 19. sect. 6. Quare dum Adversarii dicunt operari cum judicio dictante, *Fortè pecco, fortè non licet*, est intrinsicè malum, quia est operari cum conscientia dubia peccati, & est quasi contemptus legis Divinae, & est periculum peccati; distinguendum est, ut dixi l. c. operari cum judicio dictante, *Fortè pecco*, separato ab omni judicio prudenter contemne dictum judicium, & bonâ fide dictante, *Non pecco*, est intrinsicè malum, concedo; est enim, ut ibi dixi, operari cum conscientia dubia peccati: operari cum eo judicio formidoloso, *Fortè pecco*, addito tamen judicio consequenti prudenter, & absolute contemne illud judicium, & prudenter absolute dictante, *Non pecco*, est intrinsicè malum, nego. Ratio est; quia licet transmittam, quod formido sit judicium quasi disponens animum ad legis Dei contemptum, attamen unitum judicio certo prudenti, et si non evidenti, dictanti, *Hoc licet*, eo ipso tollit eam dispositionem, & omne peccati periculum.

SECTION II.

An cum conscientia speculative, aut practice peccati dubia licitum sit operari?

§. I.

Status questionis, & præclara Eximii Doctoris doctrina.

SUMMARIUM.

Status questionis, & quid conscientia speculative, & practice dubia? n. 31.

P. Suar. ait, quod quis possit esse in generali, seu speculative dubius, an lex detur, & in particulari esse certus, quod ea lege non obligetur, n. 32.

Solutio ejusdem P. Suar. ad objectionem, quod omnis dubitans in genere, dubitet in particulari, n. 33.

Exemplificat in justitiâ, dubitat possidens, an res sit sua, & tamen licitè tenet. Idem ait in omni aliâ virtute, n. 34.

Potest speculative dubius de peccato fieri practice certus de non peccato per principium superveniens, n. 35.

Ait P. Suar. legem non esse satis promulgatam, quoties rationabiliter dubitatur, an lata sit, ibid.

M. Passerinus affirmat quod cum dubio de honestate materiali objecti stet certitudo de materiali honestate actus, n. 36.

Immo ait ex hoc capite ineptè impugnari Probabilistas, ib.

Exemplificat in rustico, qui dubitat, num talis res secundum se sit licita, qui tamen est certus esse sibi licitam, ut dictam a Parocho, n. 37.

Hinc non repugnat, quod speculative dubius sit practice certus; n. 38.

Cum prudenti, immo prudentiori formidine de inhonestate materiali, fiat infallibilis certitudo prudentialis de honestate materiali, ib.

Dubio pratico non deposito tenemur ad id; at non tenemur eo deposito, n. 39.

Querimus an licitum sit cum conscientia speculative, aut practice peccati dubia operari? Dixi conscientiam speculative dubiam esse illam, quæ dubia est de morali bonitate, aut malitia objecti, ex quocumque capite moralis illa bonitas, aut malitia proveniant, sive quia sit inhonesteca objecto, sive quia detur, aut non detur lex illud prohibens, aut precipiens, aut permittens. Conscientiam practice dubiam dixi esse, quæ dubia est de bonitate, aut malitia morali ipsius operationis, undecumque illa proveniant.

Sed antequam meam mentem exponam, N. transcribere duxi, quæ habet P. Suar. quem 2. immerito Probabilioristæ pro se citant, qui 8. tom. 5. in 3. p. d. 40. sect. 5. an. 13. præter alia, quæ supra dedi d. 19. sect. 1. hæc habet: Alii verò per contrarium extremum dicunt posse hominem deponere dubium, & se gerere perinde ac ille, qui nullam habet irregularitatem, quamvis teneatur nacta opportunitate maiorem adhibere diligentiam. Ratio est; quia in eo casu post factam diligentiam ignorantia, quæ manet, est involuntaria, & ideo practice nullum est periculum peccati... Dices: Illa ignorantia non est positiva, sed negativa tantum; nam ille non judicat invincibiliter se non habere præceptum, sed solum negativè se habere nesciens, an sit præceptum, & ideo adhuc versatur in periculo, etiam secundum suam existimationem, ne fortè in re sit præceptum, & illud violat. Sed contra; nam ex illâ ignorantia negativâ in universalis, optimâ ratione infertur positiva ignorantia in particulari per illud judicium præcticum, quo aliquis prudenter judicat se non obligari hic, & nunc tali præcepto quia

Opinio practica potest esse speculative vera, & practice falsa; aut speculative falsa, & practice vera: quid? ibi.

Quid conscientia dubia? quid speculative, quid practice dubia? n. 20.

Mihi verius est, quod formido non sit necessario iudicium, sed plerumque simplex apprehensio suavia falsitatis, aut malitiae, n. 21. 22.

Ea apprehensio exponitur communiter vocibus significantibus iudicium, n. 23.

Cur formido sit potius apprehensio? a num. 23. ad 26.

Formido non bene explicatur per forte est, aut forte non est, n. 26.

Similiter non bene per videri, n. 27.

Alia plura explicantur per verba significantia iudicium, etsi iudicium non sint, n. 28.

Mens P. Thyrsi circa formidinem, n. 29.

Adhuc admisso quod formido sit iudicium, ostendo, quod ad recte operandum satis sit certitudo moralis unita formidini imprudenti de opposito, n. 30.

Hinc operari cum hoc iudicio, forte pecco, separato a iudicio prudenter contemnente dictum iudicium, est peccatum, non autem unito, ibid.

N.
19.

Dubium speculative, inharendo meae doctrinae, est suspensio voluntaria omnis iudicii directi de speculative veritate honestatis, aut inhonestatis objecti; existentiae, aut non existentiae legis: Practicum est suspensio voluntaria omnis iudicii directi circa honestatem, aut non honestatem ipsius electionis de eo objecto; considerare enim, an electio liceat in ordine ad illam ponendam, est munus intellectus practici. Atque adeo dubium speculative est dubium de natura objecti in genere moris; dubium practicum est dubium de natura electionis in genere moris; haec enim est, quae immediate regulatur a iudicio practico. Ita communiter, etsi forte non adeo clarè, exponitur dubium practicum, & speculative, à P. Moya tom. 2. qu. 4. num. 1.

P. Moy. Mastr. Mynez, Mastrio in 2. d. 5. & ex parte Herinc. tom. 2. d. 4. n. 30. Mynez 1. p. cap. 2. sect. 4. pag. 81. dicens: Dubium speculative est, quod non versatur directè circa actionem humanam, ex gr. an res hec sit mea, an talis res sit aqua: vel licet circa illam versetur, versatur tamen modo generali, abstrahendo à circumstantiis particularibus, ex. gr. an liceat vendere rem, de qua dubito, an sit aliena. Hoc dubium, inquit, dici solet speculative practicum, cui opponitur practice practicum, quod versatur circa actionem hic, & nunc ponendam, spectatis omnibus

circumstantiis in particulari. Breviter: ipsa opinio practica potest esse speculative vera, si sit conformis objecto ut est in re; ea opinio practica erit speculative vera, etsi esse simul possit practice falsa, nempe si sit leviter probabilis. Rursus eadem opinio practica potest esse practice vera, nempe si sit certo probabilis, seu conformis morum regulis; & simul esse speculative falsa, si sit difformis suo objecto ut est in re. Ex quo patet opinionem practicam aliam esse practice veram, aliam practice falsam: & ideo aliqui opinionem certo probabilem, practicam practice vocant, nempe illam, quae est practice vera.

Ex hoc facile deducitur, quid sit conscientia dubia in genere, & quid speculative, aut practice dubia. Conscientia tunc est dubia, quando intellectus, propositis pro utraque parte motivis honestatis, & inhonestatis materialis ipsius objecti; & honestatis, & inhonestatis formalis ipsius electionis, suspendit omne iudicium directum circa eadem. Conscientia tunc est speculative dubia, quando intellectus suspendit omne iudicium directum circa naturam objecti in genere moris, seu circa materiale, & intrinsecam bonitatem, & malitiam; aut eius objecti licentiam, vel prohibitionem. Conscientia tunc est practice dubia, quando suspendit omne iudicium directum circa ipsius electionis naturam, an ea liceat, vel non. Autem ad dubium speculative sequatur semper practicum, plura dixi d. 18. & 19. & paulo post.

Queritur, an formido sit necessario iudicium, quo intellectus formaliter, aut virtualiter, directè, aut reflexè iudicat, forte res, quam ita iudico esse, ita non est; an verò sit pura apprehensio falsitatis, aut malitiae de eo ipso objecto, quod credo verum, aut opinor honestum?

Mihi longè probabilius est, quod formido sit plerumque simplex apprehensio suavia falsitatis, & malitiae, (quae tamen simplex apprehensio communiter exponi solet per voces importantes iudicium, nempe, *Fortè non licet*) inclinans intellectum ad oppositum ejus, quod credit, aut opinatur, ut bene P. Ripalda: etsi contrarium doceat P. Rip. P. Vafq. 1. 2. d. 62. n. 26. P. Teril. P. Card. P. Vafq. tom. 3. d. 56. à num. 350. P. Moya, & alii, qui inde arguunt contra nos, quod nulla conscientia peccati formidolosa esse possit moraliter recta, quia omnis formidolosa est peccati dubia: ergo ne sit dubia peccati, necessarium est iudicium reflexum de licito usu minus probabilis moraliter evidens, exclusi.

siva omnis formidinis, arcere videar doctrinae traditæ, quod formido non sit nisi apprehensio sua ipsa oppositi ejus, quod hic, & nunc judico, gratis concedere volo, quod formido sit judicium de opposito, nempe tale judicium, *Fortè non licet, fortè est falsum*; adhuc tamen dico, quod ad rectè moraliter operandum satis sit certitudo moralis conjuncta cum imprudenti formidine oppositi, ut dixi d. 19. sect. 6. Quare dum Adversarii dicunt operari cum judicio dictante, *Fortè pecco, fortè non licet*, est intrinsicè malum, quia est operari cum conscientia dubia peccati, & est quasi contemptus legis Divinae, & est periculum peccati; distinguendum est, ut dixi l. c. operari cum judicio dictante, *Fortè pecco*, separato ab omni judicio prudenter contemne dictum judicium, & bonâ fide dictante, *Non pecco*, est intrinsicè malum, concedo; est enim, ut ibi dixi, operari cum conscientia dubia peccati: operari cum eo judicio formidoloso, *Fortè pecco*, addito tamen judicio consequenti prudenter, & absolute contemne illud judicium, & prudenter absolute dictante, *Non pecco*, est intrinsicè malum, nego. Ratio est; quia licet transmittam, quod formido sit judicium quasi disponens animum ad legis Dei contemptum, attamen unitum judicio certo prudenti, et si non evidenti, dictanti, *Hoc licet*, eo ipso tollit eam dispositionem, & omne peccati periculum.

SECTION II.

An cum conscientia speculative, aut practice peccati dubia licitum sit operari?

§. I.

Status questionis, & præclara Eximii Doctoris doctrina.

SUMMARIUM.

Status questionis, & quid conscientia speculative, & practice dubia? n. 31.

P. Suar. ait, quod quis possit esse in generali, seu speculative dubius, an lex detur, & in particulari esse certus, quod ea lege non obligetur, n. 32.

Solutio ejusdem P. Suar. ad objectionem, quod omnis dubitans in genere, dubitet in particulari, n. 33.

Exemplificat in justitiâ, dubitat possidens, an res sit sua, & tamen licitè tenet. Idem ait in omni aliâ virtute, n. 34.

Potest speculative dubius de peccato fieri practice certus de non peccato per principium superveniens, n. 35.

Ait P. Suar. legem non esse satis promulgatam, quoties rationabiliter dubitatur, an lata sit, ibid.

M. Passerinus affirmat quod cum dubio de honestate materiali objecti stet certitudo de materiali honestate actus, n. 36.

Immo ait ex hoc capite ineptè impugnari Probabilistas, ib.

Exemplificat in rustico, qui dubitat, num talis res secundum se sit licita, qui tamen est certus esse sibi licitam, ut dictam a Parocho, n. 37.

Hinc non repugnat, quod speculative dubius sit practice certus; n. 38.

Cum prudenti, immo prudentiori formidine de inhonestate materiali, fiat infallibilis certitudo prudentialis de honestate materiali, ib.

Dubio pratico non deposito tenemur ad id; at non tenemur eo deposito, n. 39.

Querimus an licitum sit cum conscientia speculative, aut practice peccati dubia operari? Dixi conscientiam speculative dubiam esse illam, quæ dubia est de morali bonitate, aut malitia objecti, ex quocumque capite moralis illa bonitas, aut malitia proveniant, sive quia sit inhonesteca objecto, sive quia detur, aut non detur lex illud prohibens, aut precipiens, aut permittens. Conscientiam practice dubiam dixi esse, quæ dubia est de bonitate, aut malitia morali ipsius operationis, unde cumque illa proveniant.

Sed antequam meam mentem exponam, N. transcribere duxi, quæ habet P. Suar. quem 2. immerito Probabilioristæ pro se citant, qui 8. tom. 5. in 3. p. d. 40. sect. 5. an. 13. præter alia, quæ supra dedi d. 19. sect. 1. hæc habet: Alii verò per contrarium extremum dicunt posse hominem deponere dubium, & se gerere perinde ac ille, qui nullam habet irregularitatem, quamvis teneatur nacta opportunitate maiorem adhibere diligentiam. Ratio est; quia in eo casu post factam diligentiam ignorantia, quæ manet, est involuntaria, & ideo practice nullum est periculum peccati... Dices: Illa ignorantia non est positiva, sed negativa tantum; nam ille non judicat invincibiliter se non habere præceptum, sed solum negativè se habere nesciens, an sit præceptum, & ideo adhuc versatur in periculo, etiam secundum suam existimationem, ne fortè in re sit præceptum, & illud violat. Sed contra; nam ex illâ ignorantia negativâ in universalis, optimâ ratione infertur positiva ignorantia in particulari per illud judicium præcticum, quo aliquis prudenter judicat se non obligari hic, & nunc tali præcepto quia

quia nemo obligatur lege, nisi illi sit sufficienter proposita: sed qui post factam diligentiam sufficientem ad cognoscendum, an sibi sit tale præceptum impositum, non potuit id assequi, non habet talem legem sufficienter propositam: ergo licet in generali, seu speculativè maneat dubius, an talis lex lata sit, in particulari est certus se non obligari tali lege. Atque ita cessat fundamentum contrariæ sententiæ, quod nemo potest facere absque peccato id, de quo dubitat, an sit peccatum: negamus enim in eo casu talem hominem dubitare, an illud hic, & nunc sit peccatum, quandoquidem hic, & nunc est certus se non obligari præcepto.

N. Dices, satis esse, quod in generali dubitet hunc actum secundum se esse peccatum, quia peccatum, sive secundum se, sive in particulari sumptum vitandum est: hoc autem dubium manet semper in tali homine, quia, cum semper generatim dubitet, an talis lex lata sit, consequenter dubitat, an actio ipsa sit peccaminosa. Respondetur falsam esse illam primam propositionem generaliter sumptam; nam si quis non dubitet, an talis actio hic, & nunc sibi sit peccaminosa, parum refert, quod dubitet, an talis actio secundum se, seu materialiter sumpta sit peccaminosa. Neque hæc generalis dubitatio infert necessariò illam particularem, nisi quando nulla est facta diligentia ad expellendam dubitationem generalem; neque subest aliqua rationabilis causa operandi cum tali generali dubio, quando expelli non potuit: his autem duobus concurrentibus sæpe licitum est operari, non obitante tali dubio. Hæc ad verbum Eximius D.

N. Exemplificat in materiâ justitiæ; possidens enim rem, & dubitans, an sua sit, potest eam tenere, cum melior sit conditio possidentis. Subdit: Quod verò aliqui dicunt, hoc solum habere locum in materiâ justitiæ, non verò aliarum virtutum, falsum est, & sine fundamento dictum; quia non minus vitandum est peccatum in materiâ justitiæ, quam aliarum virtutum: & sicut in materiâ justitiæ occurrere potest sufficiens ratio, ob quam, & non obstante illo generali dubio, potest in particulari esse certitudo practica de honestate actus; ita in materiâ aliarum virtutum potest similis ratio occurrere. Ut in materiâ religionis, nemo obligatur voto, de quo dubius est, an illud emiserit, ut rectè dixit Soto lib. 7. de Just. qu. 3. art. 2. & in materiâ temperantiæ, qui justè, & invincibiliter dubitat, an hodie sit

Tom. III.

dies jejunii, non est cogendus jejunare: & simile est de observatione festi; & in universum in materiâ obedientiæ, quamdiu quis invincibiliter dubitat, an præceptum sit impositum, & non potest post moralem diligentiam notitiam illius consequi, non est cogendus in conscientia ad observationem talis præcepti. Hæc ad litteram P. Suar.

Ecce primò ovum non esse ovo similis, N. 35. quam nostra doctrina doctrinæ Patris Suarii; utitur enim nostris principiis de non sufficienti obligatione legis dubiæ, & quod possessio faveat in omni virtutum materiâ. Ecce 2. ostendit, quod homo cum conscientia speculativè dubiâ possit esse practicè certus de non peccato; ita ut ego dubitans, an tale objectum sit secundum se illicitum omnibus, adeoque mihi, (quod est esse speculativè dubium) adhuc esse possim practicè certus, quod tale objectum mihi liceat, quatenus mihi accedit principium, quod nemo tenetur vitare objectum dubiè vitium. Idem prorsus habet tom. 2. de Relig. lib. 4. cap. 5. ubi agit de obligatione voti dubi, & resolvit non obligare ob allatas rationes. Idem 1. 2. de Act. hum. d. 12. sect. 5. P. Suar. ubi ait, circa dubium juris advertendum variis modis posse contingere. Primò, quia simpliciter dubitatur de totâ lege quoad exercitium, an sit lata necne; & tunc generalis regula est non obligare. Ratio peti potest ex illo principio, quod in dubiis melior est conditio possidentis; homo autem continet libertatem suam: vel certè ex illo, quod in hac materiâ notandum est, quod lex non obligat, nisi sit sufficienter promulgata; quamdiu autem rationabiliter dubitatur, an lata sit, non est sufficienter promulgata. Hæc P. Suar. qui l. c. sect. 6. plura similia repetit, & omnia nostra principia confirmat.

Similia habet Probabiliorista M. Passeri. N. 36. nus tom. 3. in 2. 2. d. 186. n. 259. ex Caietano tom. 1. opusc. 31. respons. in fine; ex quo M. Pass. infert, quod non tantum probabilitas, sed dubietas speculativa stet cum infallibili practica certitudine prudentiæ; idest, quod datur certitudo practica, seu de honestate formali prudentiæ cum dubio speculativo de objecto, seu de materiali honestate prudentiæ; ita ut possim esse certus, me formaliter honestè operari, quin certus sim de materiali honestate objecti, & actionis: & ideo n. 260. ait ex hoc capite invalidè impugnari ulum probabilitatum; possum enim esse incertus de lege, & certus de honestate formali operando contra illam, seu esse non tantum moraliter, sed metaphysicè certus de honestate formali actionis dubiæ.

N ij

Conj

N. Confirmat n. 261. ex M. Mart. de Prado
37. cap. 1. n. 7. & M. Joan. à S. Thom. 1. 2. d. 12.
M. Pass. art. 3. exemplo idiotæ dubitantis, an teneatur restituere. In hoc dubio sic prudentia syllogizat certissime. Quod mihi Parochus meus dicit esse honestum, sive id sit mihi, alias evidens, & certum, sive de eo in singulari, & materialiter sumpto dubitem, seu suspicer, an sit contra hanc, vel illam legem, id verè est mihi amabile, salvo ordine finis recti, seu laudabiliter, & honeste: sed Parochus dicit, honestum esse non restituere: ergo. Ecce quomodo prudentia infallibiliter ducat etiam dubitantes, nec ulla est contrarietas, quod rusticus dubitet de re secundum se; & non dubitet de re ut dicta à suo Parocho: sicut nulla, quod Religiosus dubitet de re præcepta, an sit illicita, & non dubitet, quod ea res ut præcepta sit illicita: nulla quod formidem de mysterio SS. Trinitatis, ut est in te, seclusa fide proponente; & quod sim omnino certus de eo ut proposito per fidem. Hæc, & alia satis clara M.

M. Pass. Passerinus, alias Probabiliorista, quibus constat dari posse certitudinem veritatis practicæ in prudentia cum dubietate, immò prudenti formidine veritatis speculativæ, seu de materiali honestate objecti, & actionis secundum se.

N. Dices repugnare, ut speculativè dubius sit simul practicè certus. Nego, quin oppositum est evidens: ego enim prudenter formido, & dubito ex. gr. an habeam causam sufficientem frangendi jejunium: & tamen certus practicè sum, quod honestè operor frangendo jejunium, accedente Superioris mandato: ergo cum prudenti, immò prudentiori formidine de objecto materiali prudentiæ, ex. gr. de inhonestate in fractione jejunii secundum se, stat infallibilis certitudo prudentiæ de honestate violationis jejunii ut à Superiore præceptæ, quod est objectum formale prudentiæ.

N. Instabis: In omni dubio practico tene-mur ad tutius: sed dubium de licentiâ actionis est practicum: ergo. Sed contra 1. quia axioma verum est de dubio practico, eo non deposito. Secundo, verum est, si tutius stet contrariè, seu pro unico tuto, & minùs tutum pro non tuto; non autem si comparativè, ut expresse S. Antoninus, M. Sylvest. P. Sanch. M. Candid. M. Passer. n. 264 & alii sine numero.

§. II.

Resolutio questionis.

SUMMARIUM

Dari potest conscientia speculativè dubia, practicè non dubia, n. 40.

Plura exempla, n. 41.

Nulla repugnantia, quod intellectus sit certus de uno, & incertus de alio objecto, n. 42.

Diversum est objectum iudicii speculativi ab objecto practici, ib.

Si conscientia speculativè dubia fiat practicè non dubia, licitum sub hac operari: non ita si non fiat practicè non dubia. Doctores, n. 43.

Est contra P. Eliz. ib.

S. August. ait iustum posse recte bellare, iubente Rege sacrilego, si quod iubetur, vel non esse contra præceptum Dei certum est; vult autem, certum non est, n. 44.

Ex S. Aug. si lex non est certa, licet contra illam operari, ib.

Doctores tuentes teneri subditum parere in omni quod non est certo peccatum, n. 45.

Possum conscientia speculativè dubia supervenire principia certificantia honestatem actionis, n. 46-47-48.

Potest conscientia practicè directe dubia fieri reflexe practicè certa, n. 49.

Doctores, ibid.

Quid directe practicè dubia, quid reflexe practicè certa? n. 50.

Rationes conclusionis, à n. 50. ad 52.

Si conscientia practicè directe dubia fiat practicè reflexe certa, licet cum ea operari, n. 53.

Nulla repugnantia, quod intellectus, incertus de honestate electionis, fiat certus de eius honestate, n. 54-55.

Dico 1. Dari potest conscientia speculativè dubia, & practicè non dubia. 40. Est omnium contra P. Eliz. lib. 4. q. 10. §. 2. in fine pag. mihi 229. qui non intelligit, quomodo possit conscientia simul esse speculativè dubia, & practicè non dubia; & lib. 3. quest. 6. P. D. Thyrsus dissentat. 7. n. 54.

Pater: nam eadem conscientia potest esse dubia, num lex existat, num objectum liceat; & simul esse practicè non dubia, quod talis actio circa objectum dubie prohibitum sit licita; ut constat tum in baptizante, qui est speculativè incertus de valore Sacramenti, & tamen est practicè certus de honestate, immò de obligatione ministrandi Sacramentum Baptismi incerti valoris in casu necessitatis: tum in medico, qui est speculativè incertus de efficacia pharmaci,

pharmaci, & tamen est practicè certus de honestate, immò obligatione applicandi tale pharmacum in casu, quo certum desit: tum in conjugio, qui est incertus de valore secundi matrimonii bonâ fide initi, & tamen est practicè certus de honestate redditionis debiti: tum in Fidei, qui est speculativè incertus de proprio gratiæ statu, & tamen est practicè certus de non indignâ Eucharistiæ sumptione: tum in non audiente Sacrum, in non jejunante, in non implente votum, qui sunt speculativè incerti de existentia legis obligantis audire Sacrum, fervare jejunium, implere votum; & tamen sunt practicè certi de non inhonestate, non auditionis, non jejunii, non impletionis voti: ergo certò certius est dari conscientiam speculativè dubiam, & practicè certam de licentiâ operationis. Omnes enim allatæ conscientiæ sunt speculativè dubiæ de valore Baptismi, pharmaci, & matrimonii. Rursus aliæ sunt speculativè dubiæ, num existat lex obligans ad Sacrum, ad jejunium, & ad votum; & tamen omnes dictæ conscientiæ sunt practicè certæ de honestate, aut licentiâ actionis, aut omissionis, nempe administrationis Baptismi, præscriptionis pharmaci, redditionis debiti, non auditionis Sacri, non observationis jejunii, non impletionis voti.

N. 42. Confirmo: quia nulla est repugnantia, quòd intellectus sit certus de uno, & sit incertus de alio objecto realiter distincto: sed objectum intellectus speculativè dubii est ipsa moralis natura objecti; objectum intellectus practicè certi est ipsa electio ejus objecti; electio autem realiter, inadæquate saltem, est distincta à suo objecto: ergo nulla est repugnantia, quòd intellectus simul sit speculativè incertus de existentia legis, & practicè certus de non obligatione ejusdem. Omitto plura, nam ad conclusionis evidentiam satis est notare, quòd judicium practicum diversas circumstantias pro objecto habeat ac speculativum.

N. 43. Dico 2. Si conscientia speculativè dubia fiat practicè non dubia, licitum est sub tali conscientia reddita practicè non dubia operari: secus non licet. Ita omnes cum P. Suar. *ll. cc.* P. Carden. *tom. 1. d. 15. n. 551.* P. Sanch. *lib. 1. Sum. cap. 6. Caie. tan. in opusculis tr. 31. resp. 13.* M. Bann. *2.2. qu. 10. art. 1. P. Ovied. 1. 2. tr. 5. contr. 4. punct. 1.* M. Passer. *l. c.* M. Joan. à S. Th. *Tom. III.*

Thom. *l. c.* P. Moya *tom. 1. tr. 1. qu. 6. à p. Moy. n. 37. & tom. 2. qu. 4. n. 3.* qui plurimos refert, citatis fideliter eorum verbis; M. Mer-
cor. *1. p. art. 12. pag. 29. & 31.* qui ait intellectum speculativè dubium de honestate posse esse practicè certum de eâ, quoties nova accedat ratio, vel autoritas, vel consuetudo, vel præsumptio, vel possessio, aut quid simile: quòd si nulla superveniat, qualis est dispositio intellectus speculativè, talis est in praxi: Philaleus *qu. 6. pag. mibi 137. & alibi*, M. Baro *2. p. Manud. d. 4. sect. 1. art. 3. §. 2. pag. mibi 364.* dicens: Ad hanc conclusionem speculativam formidolosam, puto me ex legitimo conjugio natum, sequi posse practica alteram, & omnino indubitam: ergo colendus est mihi omni genere officiorum is, à quo ex probabili opinione vitam hausi: idem ait *pag. 379.*

Est autem tota conclusio contra P. Elizald. *lib. 4. q. 16. §. 3. pag. mibi 229.* qui tamen potius verbis, quam re dissidet; vel si re dissidet, est, quia fatetur se non intelligere rem nobis evidentem; nempe quomodo conscientia possit simul esse speculativè dubia, & practicè certa.

Probatur 1. ex S. August. *lib. 22. contra Faustum cap. 75.* dicente: *Justus si forte etiam sub Rege homine sacrilego militet, rectè S. Aug. potest eo jubente bellare, si quod sibi jubetur, vel non esse contra præceptum Dei certum est, vel an sit, certum non est.* Ecce duo affirmat Doctorum Doctor: primum est, quòd Justus possit Regi obedire bellum gerendo, quando est certus, quòd bellum imperatum non sit contra præceptum Dei: alterum est, quòd idem Justus possit bellum gerere obediendo Regi, quando non est certus, adeoque quando est dubius, num sit contra præceptum Dei, id est, quando est speculativè dubius de justitiâ belli: ergo ex S. Aug. si conscientia speculativè dubia fiat practicè non dubia, licitum est cum ea operari.

Idem habet S. Bernardus *lib. de Præcept. & Dispens. cap. 9.* dicens: *Quidquid vice Dei præcipit homo, quod non sit tamen certum displicere Deo, haud secus omnino accipiendum est, quam si præcipiat Deus.* Cui doctrinæ adherent quotquot sentiunt subditum teneri parere Superiori, quoties quod præcipitur, subditus judicat probabiliter licitum. Ita P. Sanch. *lib. 6. Sum. cap. 3.* & apud eum plurimi; pro quâ opinione P. Carden. *tom. 1. d. 16. cap. 4. & tom. 4. diss. 2. n. 596.* quam sequitur, refert 45. Doctores. Ergo si conscientia speculativè dubia fiat practicè non dubia, ut sit subditi conscientia, addito

N iij Supe

Superioris præcepto, licitum est cum ea operari.

N. 46. Probat 2. quia certum est, quod liceat operari cum conscientia practice non dubia, seu moraliter certa, ut constat ex disp. 18. & 19. nam cum bona fide, seu prudenti estimatione de licentia actionis est licitum operari; hæc enim bona fides in dirigendo eam actionem est conformis primis regulis morum: sed omnis conscientia practice non dubia est moraliter certa, est enim talis, bona fides, ut *ibidem* docui: ergo cum conscientia practice non dubia licet operari.

N. 47. Confirmo: quia conscientia speculative dubia de honestate objecti possunt supervenire principia reflexa certificantia honestatem actionis circa idem objectum, ut constat exemplis adductis n. 41. ex. gr. Sum dubius num hodie sit dies festus, & tamen possum esse certus, quod liceat hodie laborare, quatenus conscientia de die festivo dubia accedit hoc principium certum, *Nulla lex incerto constans, certo obligat*: ergo cum lex de die festivo mihi non constet, quin est incerta, non me certo obligat: ergo licitum est sub dubio, an sit dies festus, laborare. Similiter subditus saepe est incertus de licentia alicujus operationis, ex. gr. an liceat edere, domo egredi; & tamen accedente Superioris præcepto certus est se non peccare edendo, & domo egrediendo: ergo conscientia speculative dubia de honestate materiali objecti, & actionis potest superaddi aliquod principium, quo eadem conscientia speculative dubia fiat practice certa de licentia, & honestate formali ejusdem operationis speculative dubia.

N. 48. Probat 3. quia ad licite sine peccato formali operandum requiritur dictamen prudens, seu bona fides dictans tale opus non esse peccatum: sed *sola* præsentente conscientia speculative dubia, non adest tale dictamen; præsentente autem conscientia practice certa adest: ergo præsentente *sola* conscientia speculative dubia non licet operari; si autem ea fiat practice certa, licet cum ea operari.

N. 49. Dico 3. Potest conscientia practice directe dubia fieri reflexe practice certa. Est omnium contra P. Perez.

N. 50. Explico, & probo: Conscientia practice directe dubia est conscientia dubia de honestate, aut licentia actionis: Conscientia practice reflexe certa est conscientia certa de ejusdem actionis licentia, & honestate; quatenus superadditur principium certum reflexum de ejus licentia, aut honestate.

Jam verò quod conscientia practice directe dubia fieri possit reflexe practice certa, est evidens, tum ex dictis pro prima conclusi. quæ facile huic adaptari possunt: tum quia conscientia directe practice dubia de licentia actionis addi potest principium certificans esse licitum operari, quatenus licita est omnis actio, quæ non est certo vetita, & prudenter judicatur non vetita: tum quia rusticus dubius de honestate juramenti potest, accedente sapientis Confessarii consilio, esse reflexe practice certus de ejus juramenti honestate: & subditus dubius de licentia locutionis, comestionis, & similibus operationum, addito Prælati præcepto, est practice reflexe certus de earum honestate: ergo conscientia directe practice dubia fieri potest reflexe practice certa.

Confirmo 1. Fac enim, ut ego dubitem, an volitio edendi sit nunc licita: ecce dubium tale dubium versetur circa actionem, est dubium practicum; potest autem huic dubio practico, an electio cibi sit licita, supervenire principium reflexum certificans me de licentia, aut honestate volitionis edendi: ex. gr. Omnis electio, quæ certo non constat esse mala, immò prudenter putatur bona, est licita: sed electio, de qua dubito num sit mala, mihi certo non constat esse malam, quin prudenter puto esse bonam: ergo licet.

Confirmo 2. quia etsi conscientia sit in N. hoc casu dubia de honestate materiali, seu objectiva talis actionis; (dico objectiva, nam ipsa honestas actionis est in hoc casu objectum dubitationis) etiam inquam, conscientia dubia sit de honestate objectiva talis electionis; attamen ipsa conscientia est reflexe certa ratione principii superadditi de honestate formali ejusdem electionis: est enim certum, nullum, quod certo non constat esse malum, aut vetitum, esse licitum: ergo licita erit reflexe talis electio. Hoc suaderi potest ex textu Apostoli, quem dedimus d. 11. eumque, ut nos expolimus, exponit V. P. de la Puente tom. 4. de Periculis. P. Perez. 430. ad 434. & D. Perez num. D. Perez.

Dico 4. Si conscientia practice directe dubia fiat practice reflexe certa, licet cum ea operari. Est omnium contra P. Elizald. & videri potest P. Terillus qu. 12. an. 20. & 21. M. Tapia tom. 1. lib. 1. qu. 8. art. 8. & 9.

Probat 1. quia licet sequi conscientiam N. moraliter certam de honestate electionis; sed quoties conscientia practice directe dubia est reflexe practice non dubia de ejusdem electionis licentia, & honestate, adest con-

scientia moraliter certa de ejus electionis licentia: ergo cum ea licet operari.

N. Confirmitur: quia esto repugnet intellectum simul esse certum, & incertum de eodem objecto, non tamen de realiter distinctis: sed electio edendi, aut bellum gerendi, ut relata ad unas circumstantias; eademque ut relata ad alias, sunt objecta realiter inadæquate distincta: atque adeo intellectus est incertus de honestate electionis ejus, & belli, consideratæ præcisè ejus electionis naturæ: & est certus de honestate ejus electionis cibi, & belli, consideratæ eâ electione, ut præcepta à Superiore; aut ut substantia huic principio certo practico reflexo, *Omnis electio certo non vetita est licita*: ergo nulla est repugnantia, quod intellectus incertus de honestate electionis fiat certus de ejus honestate: ubi aliud est honestas electionis in se; aliud honestas electionis ut substantia principio reflexo, quod omne præceptum, si non certo confitetur esse inale, est sequendum; aut huic, *Omnis voluntas, si non certo confitetur esse mala, est licita seu permessa*.

§. III.

An cum solâ conscientia directè practice dubiâ sit licitum operari?

SUMMARIUM.

Si conscientia practice directè dubiâ non fiat practice certa reflexe, non licet cum eâ operari.

Ita DD. omnes contra P. Perez, n. 56.

Quia tenemur habere bonam fidem, adeoque non satis carentia male fidei, n. 57. 58. 59.

Argumenta P. Perez, quod opus ex non malâ fide sit negativè ex bonâ fide, n. 60.

Et quia si non adest mala fides, nescitur opus esse peccatum, ib.

Solvo, quia necessaria ex Apostolo est bona fides, n. 61.

Ut quis peccet, satis est, ut vel careat judicio de non peccato, vel habeat judicium de peccato, non autem necesse semper, ut habeat judicium de peccato, n. 62. 63. 64.

Ego juxta utramque sententiam tam tuentem, quod ad libertatem necessariam pro peccato, satis sit sola apprehensio malitiæ cum carentiâ judicii distantis, opus non esse peccatum, quam tuentem, necessitatem judicii distantis opus esse peccatum, solvo objectionem, n. 65. 66. 67. 68.

Ostendo peccare, qui sine judicio de non peccato operatur, etsi careat judicio de peccato, n. 68. Non potest suspendi judicium reflexum, quod peccet, qui suspensio omni directo tam de pec-

cato, quàm de non peccato operatur, quia illud est evidens, ib.

Immo etsi suspenderetur illud reflexum, adhuc peccabit, qui suspensio omni directo operatur, n. 69.

Quomodo peccet, qui nescit se peccare suspendendo omne judicium directum, num. 70.

71. 72.

Illicitum est operari cum dubio peccati, eo non deposito per principium reflexum, n. 73. 74.

P. Terillus sentit operantem cum dubio ideo tantum peccare, quia temnit legem certam, non quia operatur cum dubio. Ejus rationes a n. 76. ad 81.

Impugnat Palanco Terillum, n. 82. 83.

Mea mens, n. 84.

Sequitur, & explicio P. Terillum, n. 85.

Enimque defendo, n. 87. 88.

Dico 5. Si conscientia practice directè dubiâ non fiat practice certa reflexe, non licet cum eâ operari. Est omnium contra P. Perez. tra P. Ant. Perez tr. 2. de Just. d. 2. cap. 4. & Pontius Joan. Pontium in 2. dist. 39. qu. 2. num. 56. quem ex ejusdem Scholâ impugnat Fogarinus d. 1. a n. 6.

Probitur 1. quia cum solâ conscientia N. speculative dubiâ non licet operari, ut dixi 57. num. 48. ergo multo minus cum solâ conscientia practice dubiâ. Confirmitur omnium autoritate Doctorum, que in re morali, ut probat P. Card. facit evidentiam moralem.

Probat 2. à priori ex P. Moya tom. 1. n. 1. qu. 6. a n. 29. & tom. 2. qu. 4. num. 11. & aliis passim; quia omne opus, quod non est ex fide, est peccatum juxta Apost. id est, omne opus, quod non procedit ex judicio prudenti de licentiâ ejusdem operis, est formaliter peccatum: sed purè dubius de licentiâ nullum habet judicium prudens de ejusdem operis licentiâ, immò operari vult, sive illud sit licitum, sive illicitum: ergo illud opus elicatum sub puro dubio de licentiâ, & non licentiâ, de honestate, & inhonestate, erit formaliter peccatum. Maior est certa ex Apost. Minor est certa ex hypothefi, supponitur enim, quod quis operetur sub conscientia practice dubiâ de malitiâ operationis, non depositâ per ullum judicium prudens. Consequentia tenet.

Confirmitur: Dubitans de bonitate morali electionis, aut objecti, vel dum elicit eam electionem, aut eligit illud objectum, habet judicium prudens dictans, cuique licere omne id, quod certo nescitur esse illicitum; & tunc eo ipso non operatur cum dubio, immò per illud judicium reflexum deponit dubium.

bium: vel caret omni iudicio prudenter dictante licere sibi cum eo dubio operari? & tunc operatur, non tamen ex bonâ fide: ergo peccat, cum illicitum sit sine bonâ fide operari, ut constat ex Apost. & omnium auctoritate supponentium dari præceptum reflexum, ne quis operetur cum puro dubio de malitiâ electionis, aut objecti, excluso omni iudicio prudenti de licentiâ, aut honestate operationis, & objecti: ergo ad rectè sine peccato operandum, debet conscientia practicè dubia deponi per iudicium reflexum dictans, *Omne quod non constat certò esse malum, est licitum.* Urgeo: Non licet operari cum conscientia probabiliter tantum probabili, ut docui d. 18. sect. 3. ergo multò minùs cum dubio practico, seu cum conscientia practicè dubia. Consequentia tenet ex paritate, & omnium auctoritate, & ratione *ibidem* adductâ. Omitto rationem, quam obiter insinuat Palanco *qu. 16. a. n. 39.* & Philaletus *pag. mibi 137.* puto enim non tenere.

Palanco.
Philal.

N. Dices 1. ex P. Perez, omne opus elicitum non ex malâ fide, esse negativè ex bonâ fide: sed omne opus elicitum sub puro dubio honestatis, & malitiæ non est ex malâ fide: ergo omne tale opus est negativè ex bonâ fide. Minor probatur; quia omne opus elicitum sub puro dubio honestatis, & malitiæ, sicut elicitur sine iudicio dictante illud esse licitum, ita elicitur etiam sine iudicio dictante illud esse illicitum: ergo est negativè ex bonâ fide, seu non est ex malâ fide. Confirmatur; quia ad sine peccato, seu ex bonâ fide operandum satis est, ut operans nesciat illud esse peccatum, non autem necesse est, ut sciat non esse peccatum: sed operans, præsentè cognitione bonitatis, & malitiæ, & sine omni iudicio de bonitate, & malitiâ operationis, seu operans sub puro dubio de malitiâ, & bonitate actionis ponit eam actionem nesciens eam esse peccatum: ergo sine peccato, & ex bonâ fide operatur. Similia habet Pontius *l. c.* apud Fogarinum *l. c.*

Pontius.
Fogar.

N. Sed contra evidenter; quia Apostolus expressè ait esse peccatum opus, quod non est ex fide: ergo ut opus sit peccatum, satis juxta Apost. est, ut fiat sine bonâ fide, seu sine iudicio dictante illud esse licitum, ut explicat Glossa ordinaria; sed fit; ergo est peccatum. Hinc ad confirm. nego antecedens; dico enim, quòd ut quis sine peccato operetur, non satis sit, quòd nesciat opus esse illicitum, sed necesse est, ut habeat aliquod iudicium directum, aut reflexum, quo iudicet tale opus non esse illicitum.

mund

tum, debet enim opus esse ex bonâ fide: sed nullus dubitans habet tale iudicium, ut supponitur: ergo non habet bonam fidem. Vide quæ dixi d. 18. sect. 1. ubi innui, quòd omnes DD. prærequirant iudicium certum de non peccato, ut quis sine peccato operetur, quod ipsum fulè suasi *sect. 4.* adeo ut P. Suar. & P. Moya velint nostram conclusionem esse de fide. Si ergo prærequiritur certum de non peccato iudicium ne quis peccet, eo ipso qui eo certo de non peccato iudicio caret, peccabit, si operetur: sed purè dubitans de honestate, & inhonestate eo caret: ergo operans cum eo puro dubio peccat, ut *ibidem* docui, & solvi argumentum, & dedi rationem, cur, ut quis peccet, necesse non sit, ut habeat certum de peccato iudicium, sed satis sit, ut careat iudicio certo de non peccato: ut autem quis non peccet, non satis sit, ut careat iudicio certo de peccato, sed necesse sit, ut habeat iudicium certum de non peccato.

Dices 2. Ut quis peccet, necesse est, ut N. eliciat opus contra iudicium dictans illud 63. esse illicitum: sed habens purum dubium caret tum iudicio dictante opus licere, tum iudicio dictante idem opus non licere; ergo non peccat. Nego maiorem ob rationem immediatè allatam. Ut quis peccet, satis est, ut eliciat opus sine iudicio bonâ fide dictante licere; non autem necesse est, ut eliciat opus sub iudicio dictante non licere. Deinde retorqueo: Ut quis peccet, necesse est, juxta Adversarium, ut ponat opus contra iudicium dictans non licere: sed operans sub puro dubio malitiæ, & honestatis operationis, etsi careat utroque iudicio directo, tam dictante, *opus A, licet*, quam dictante, *opus A, non licet*; non tamen caret iudicio reflexo dictante, *esse peccatum operari sine iudicio prudenti de licentiâ operationis*: ergo operans sub puro dubio, & sine ullo iudicio directo de licentiâ operationis, aut saltem reflexo peccabit formaliter. Vide P. Oried. *2. oia 1. 2. tr. 5. contr. 1. n. 14.*

Dices 3. Sublato præcisè uno constitutivo libertatis moralis ad peccandum necessario, implicat esse peccatum: sed præsentè conscientia dubia deficit unum ex dictis constitutivis; ergo eâ præsentè implicat esse peccatum. Minor probatur; quia unum ex constitutivis libertatis moralis ad peccandum necessariè est iudicium de malitiâ operationis: sed præsentè conscientia dubia deficit non tantum iudicium de honestate, sed etiam de malitiâ operationis: ergo deest unum ex dictis constitutivis. Confirmatur: Nesciens opus esse illicitum, non potest peccare:

peccare: sed habens conscientiam dubiam nescit opus esse illicitum, nam suspendit omne iudicium tam de licentiâ, quam de non licentiâ operationis: ergo non potest peccare. Ita P. Perez.

P. Perez

N.

64.

Sed contra 1. quia hoc, & sequentia probant non tantum operantem cum conscientia dubia peccati non peccare, quin nec peccare operantem cum ignorantia culpabili, & affectatâ non malitiâ: ut enim eadem formâ: Implicat peccatum, quoties deest iudicium dictans, *hoc opus esse peccatum*: sed laborans ignorantia vincibili malitiâ caret eo iudicio dictante, *hoc opus esse peccatum*, quin habet iudicium imprudens dictans, *Hoc opus non est peccatum*: ergo laborans vincibili ignorantia malitiâ non potest peccare.

N.

65.

Contra 2. quia duplex est inter T.T. sententia circa libertatem necessariam ad peccandum, an requiratur iudicium dictans, hoc opus esse peccatum; an satis sit apprehensio suavis malitiâ cum carentia iudicii dictantis, idem opus non esse peccatum. Ne autem veritatem communissimâ nostræ conclusionis ad unam tantum sententiam limitemus, respondebo juxta utramque.

N.

66.

Juxta affirmantem, quod ad libertatem constitutivam peccati satis sit, ut detur apprehensio suavis peccati, & nullum ad sit iudicium de honestate illi contradicens, concessâ maiori, nego minorem. Ad probationem, juxta eandem sententiam, dico, quod ad libertatem constitutivam peccati satis sit sola apprehensio suavis peccati cum carentia iudicii de non peccato; non autem necessarium sit iudicium de peccato: ergo cum, stante conscientia dubia, detur apprehensio suavis malitiâ sine iudicio dictante *hoc opus non esse peccatum*; etsi tunc etiam non detur iudicium dictans, *hoc opus esse peccatum*, dantur constitutiva libertatis moralis ad peccandum necessaria. Quia, juxta hanc sententiam, ad potentiam moralem completam peccati satis est, ut detur apprehensio suavis malitiâ, & non detur iudicium dictans, *Hoc opus non est peccatum*; non autem necesse est, ut detur iudicium dictans, *Hoc opus est peccatum*.

N.

67.

Ad confirm. dico, quod operans nesciens opus esse peccatum, nescientiâ excludente omnem notitiam suavis malitiâ, non possit peccare: operans autem nesciens opus esse peccatum nescientiâ excludente hoc iudicium, *Hoc opus est peccatum*; non autem excludente apprehensionem suavis malitiâ divisam ab omni iudicio dictante, *Hoc opus non est peccatum*; dico, inquam, quod

iste operans possit peccare: etenim eo ipso quod iste operans habeat apprehensionem suavis malitiâ divisam a iudicio dictante, *Hoc opus non est peccatum*, etsi careat iudicio dictante, *Hoc opus est peccatum*, habet conscientiam peccati. Ut enim detur conscientia peccati, necesse non est, ut detur iudicium dictans, *Hoc opus est peccatum*; sed satis, ut detur apprehensio suavis malitiâ, & non detur iudicium de non peccato, eam apprehensionem excludens, seu illi contradicens.

Juxta sententiam negantem, quod ad libertatem peccati satis sit apprehensio suavis malitiâ cum carentia iudicii de non peccato, sed necessario requiri iudicium dictans, *Hoc opus esse peccatum*, concessâ maiori, nego minorem. Ad probationem distinguo: præsentem conscientia dubia practice de non peccato, non adest iudicium directum dictans tale opus esse peccatum, concedo; reflexum dictans opus sub conscientia dubia de peccato elicito esse peccatum, quatenus peccatum est operari sine bonâ fide non peccati, seu sine dictamine conscientia de non peccato, nego. Ad reliqua patet: licet ergo, stante conscientia dubia, desit omne iudicium directum tam de non peccato, quam de peccato operationis, circa quam versatur dubium; attamen adest iudicium reflexum dictans, quod *omne opus elicito sine iudicio de non peccato, aut de honestate, sit peccatum*; quod iudicium est unum ex constitutivis libertatis ad peccandum completæ. Rursus etsi directum nesciat opus esse peccatum, reflexum tamen scit, quod sit peccatum opus elicito sub dubio de peccato. Demum licet suspendat omne iudicium directum de peccato, & non peccato talis operationis, non tamen potest suspendere reflexum, quia est evidens, nam evidenter cognoscit, quod opus sub dubio malitiâ elicito sit peccatum.

Quod si P. Perez dicat posse etiam suspendi iudicium reflexum, quia non est evidens, prius negabo posse suspendi; nam evidens est lex ferre omnibus Theologis, & Apostoli textus, quod homo operans sine bonâ fide, seu sine iudicio prudenti de non peccato peccet: sed operans cum conscientia dubia scit evidenter, quod operetur sine iudicio prudenti de non peccato: ergo scit evidenter, quod peccet: ergo nec suspendit, nec potest suspendere iudicium illud reflexum evidens. Deinde transmittam, quod iudicium illud reflexum possit suspendi; adhuc sequitur, quod operans cum conscientia practice dubia peccet, quia operatur

N.

69.

P. Perez

operatur sine iudicio de non peccato, seu sine bonâ fide honestatis, quod satis est ad hoc, ut peccet, ut dixi; etsi tunc contra nullum operetur iudicium dictans tale opus esse peccatum, quatenus supponitur suspendi omne tale iudicium tam directum, quam reflexum.

N. 70. Dices 4. Sine conscientia peccati non potest esse peccatum: sed conscientia dubia peccati non est conscientia peccati: ergo cum conscientia dubia peccati non potest esse peccatum. Ratio est; quia operans cum conscientia dubia peccati nescit opus esse peccatum: sed ad peccatum requiritur, ut sciatur opus esse peccatum: ergo operans cum conscientia dubia peccati non peccat.

N. 71. Respondeo, concessâ maiori, distinguendo minorem: Conscientia dubia peccati non est conscientia peccati, sumpto tò conscientia pro iudicio de peccato, concedo; pro notitiâ suâsivâ malitiæ separatâ ab omni iudicio non peccati, nego. Vel aliter: Cum conscientia dubia peccati non potest esse conscientia peccati, seu iudicium directum de peccato, concedo; reflexum, non quidem de peccato in solâ operatione secundum se consideratâ, nam de hac dubitat, an sit peccatum; sed de operatione ut unitâ dubio malitiæ, & ut divisa ab omni iudicio non peccati, de quâ operatione ut unitâ tali dubio scit evidenter, quod sit formaliter illicita, nego.

N. 72. Ad rationem distinguo maiorem: nescit iudicativè, transeat; nam suspendit omne iudicium: nescit apprehensivè simul cum carentiâ iudicii de non peccato, nego maiorem: & distinguo minorem: requiritur, ut sciatur iudicativè opus esse peccatum, nego; apprehensivè cum carentiâ iudicii de non peccato, concedo minorem, & nego consequentiam. Vel aliter: nescit, seu non iudicat directè tale opus esse peccatum, concedo; nescit, seu non iudicat reflexè, quod opus ut elicatum sub dubio malitiæ sit formaliter peccatum, nego maiorem: & distinguo minorem: requiritur ut sciatur, seu iudicetur reflexè esse peccatum, concedo; directè, nego minorem, & consequentiam. Igitur vel ad libertatem peccati requiritur necessariò iudicium de peccato; & tunc etsi non detur iudicium directum, quod tale opus dubitatum peccatum, sit peccatum, datur tamen iudicium reflexum dictans esse peccatum opus elicatum sub dubio malitiæ: vel ad libertatem peccati satis est apprehensio suâsivâ malitiæ cum absentia iudicii de non peccato? & tunc, cum ea detur, consequenter datur conscientia peccati.

Dices 5. Vel licitum est operari cum dubio peccati, vel non? Si licet, vera erit opinio Pontii, & P. Perez: si non licet, falsum erit esse illicitum, quod dubito esse illicitum. Accedit, quod, juxta nos, omne id liceat, quod nescitur esse illicitum: sed dubitans nescit tale opus esse illicitum: ergo opus dubitatum illicitum licet.

Respondeo illicitum esse operari cum dubio peccati, eo non deposito per principium superveniens reflexum; licitum autem deposito dubio: eo autem ipso non operor cum dubio, sed opus ignoratum peccatum operor ei nixus principio, quod licet facere opus, quod non iudicatur peccatum. Ad additum dico per illud principium, *Omne, quod non certo iudicatur illicitum, est licitum*, deponi dubium, & probare esse licitum deposito dubio ponere opus, quod dubitavi, non quod dubito esse peccatum; nam eo ipso, quod deponitur dubium, non dubito, sed dubitavi.

Quæres, an operans cum dubio ideo formaliter peccet, quia contemnit legem certam certo cognitam; an verò etiam peccet independentè sâ lege certâ certo cognitâ, seu præcisè quia operatur in dubio?

P. Teril. qm. 18. de Consc. à n. 10. affirmat, quod operans cum dubio peccet præcisè, quia contemnit legem certam propo. 2. Teril. fitam per iudicium certum, & evidens, nempe per primum principium reflexum Synderesis, quo cuique constat ea regula juris naturalis, *In dubiis tutior pars est eligenda*; aut per aliud primum principium reflexum cum illo convertibile, quale est hoc, *non licet ponere id, de quo dubitatur, an sit malum*.

Probat 1. quia si voluntas merè dirigetur per dubium, liceret aliquando operari in dubio, ex. gr. liceret pauperi dubitanti, an sit necne leve peccatum prodigalitatis, an verò sit actus heroicæ liberalitatis, privare se unico, quem habet, aureo, ut puellæ periclitantis dotem compleat; liceret, inquit, pauperi ita dubitanti operari cum eo dubio, absque eo quod peccaret: sed numquam licet operari cum dubio: ergo operans in dubio, ideo tantum peccat, quia operatur contra legem certam, quæ si non adit, non peccabit.

Probat 2. quia ut quis contemnat legem, nisi enim obligantem, lex debet existere, nisi enim existat, non obligat, nec propriè contemnitur: ergo operans cum dubio, ideo peccat tantum, quia contemnit legem existentem, & certam, non autem quia contemnit legem non existentem, aut dubiam. Probat

N. Probat 3. *imm.* 15. quia peccans in dubio violat legem non operandi in dubio, sibi certò notam: ergo ideo præcisè peccat, quia violat legem sibi certò reflexè notam; est enim evidens principium reflexum certum, nulli licere se exponere peccati periculo, seu operari cum dubio.

N. Probat 4. à priori; quia ad liberè operandum requiritur iudicium absolutum de honestate, vel turpitudine objecti; non enim voluntas potest determinatè, & deliberatè eligere objectum cum mero dubio de ejus honestate, vel turpitudine; necesse enim est, ut præcedat iudicium determinatum, & absolutum de ejus honestate, vel turpitudine: sed purum dubium non continet tale iudicium: ergo præter dubium, opus est alio iudicio ultimo regulante voluntatem; illud autem non est, nisi aliquod principium universale Synderesis, ex. gr. *Non licet operari cum dubio*, applicatum per actum experimentalem, seu per hanc minorem, sed *ego nunc dubito, an contractus sit licitus*, adeoque non licet mihi contrahere: ergo in omni dubitante datur ultimum dictamen conscientiae proponens certam legem, quæ toties certò violatur, quoties homo in dubio constitutus sequitur partem minus tutam. Hæc P. Terill.

N. Sed contra hanc doctrinam insurgit Palanco *qu.* 16. *an.* 28. fusissimè dicens, quod independentè à lege reflexà sequendi partem tutiorem sit peccatum agere cum dubio id, de quo positivè dubito, an sit peccatum. Probat 1. quia per talem legem reflexam vetatur agere sub dubio, quia malum est agere sub dubio; non autem ideo malum est, quia vetatur, sed quod vetatur, quia malum, & non est malum, præcisè quia vetatur; est malum independentè à tali lege vetante illud: ergo agere sub dubio est malum independentè à lege illud reflexè vetante. Minor patet; quia vetitum, quia malum, supponitur malum pro priori, & independentè à tali prohibitione. Maiorem probat; quia quod vetatur lege naturali, vetatur necessariò à Deo; sed agere sub dubio prohibetur lege naturali, prohibetur enim, quia est in se malum; ergo non prohibetur liberè, sed necessariò à Deo: ergo agere sub dubio est malum ante omnem prohibitionem; est enim agere modo contemptivo legis Divinæ.

N. Probat 2. quia etsi non daretur lex reflexa vetans agere sub dubio; adhuc ita agere esset contemptus legis directæ Dei: sed contemptus legis Dei directæ est ex se peccatum, independentè ab eo, quod prohibea-

tur lege reflexà; immò etsi per impossibile à lege reflexà non prohiberetur; ergo etsi lege reflexà non prohiberetur, esset peccatum. Hæc Palanco, qui deinde totus est in solvendis P. Terilli argumentis.

Ego ut dicam quod sentio, concedo, quòd N. independentè à lege reflexà vetante agere sub dubio, sit peccatum sub dubio agere: concedo etiam ideo vetari sub dubio agere, quia est intrinsecè malum; ita ut ideo vetetur agere sub dubio, quia est in se malum; non autem ideo sit malum, quia vetatur. At non inde sequitur falsam esse opinionem P. Terilli dicentis, quòd ideo peccet agens in dubio, quia contemnit legem certam; immò hoc est prorsus verum. Quare distinguì debet lex objectiva, & lex formalis: etsi enim non daretur Legislator legem ferens de non operando cum dubio, adhuc esset peccatum agere cum illo; & qui cum dubio ageret, esto non contemneret voluntatem Legislatoris, (quæ in dicto casu nulla esset) contemneret certam legem naturalem insitam ipsi objecto ex se intrinsecè malo: atque adeo semper verum est, quod docet P. Terillus, quòd operans in dubio ideo peccet, quia legem certam contemnit. Cum autem lex certa naturalis vetans agere cum dubio, quia est intrinsecè malum agere cum dubio, nequeat à nobis moraliter violari nisi per cognitionem applicetur, hinc est, quòd ea debet nobis applicari.

Ex hac doctrinà facilè solvuntur quæ N. trahit Palanco putans, quòd P. Terillus neget esse intrinsecè malum agere sub dubio; immò *n.* 10. idem P. Terillus exponens suam secundam assertionem apertè ait, quòd sit cuique evidens ea regula juris naturalis, (*naturalis, dicit*) *In dubiis tutior pars est eligenda*: ergo est in se malum ante omnem directam prohibitionem agere in dubio: ergo hoc non negat P. Terillus; sed quod negat est, posse quem peccare, quin contra legem certam operetur; & verissimum dicit; nam qui operatur cum dubio, operatur contra hanc legem naturalem cuique certam, *Non licet operari cum dubio*; hæc enim lex non est dubia, sed est certa. Ab aliis superfedeo.

Unum tantum in Palanco adverto; ait enim *n.* 48. quòd si P. Terilli doctrina, quòd ut voluntas eligat liberè objectum, requiratur prævium iudicium de objecti honestate, aut turpitudine, nec satis sit dubium: si hæc P. Terilli doctrina est vera, sequitur (ait Palanco *n.* 49.) quòd innumera hominum opera liberet à peccato, & poenā, & vix peccare relinquat, nam grandes peccatores

tores vix aliquando, vel numquam curant de formando ultimo conscientiae dictamine certo, quo de sui operis inhonestate certificentur; immò nil curant de operis honestate, aut inhonestate, sed tantum de delectatione, aut lucro: ergo cum tales peccatores sint innumeri, nullus horum peccabit. Hæc, & alia Palanco.

N. Sed contra; quia duplici ex causâ homo
87. peccat: vel quia ponit opus, quod directè iudicat absolute inhonestum; vel quia suspendendo omne iudicium directum de operis honestate, & inhonestate, ponit illud opus dubitans de malitiâ; & tunc habet iudicium certum reflexum proponens, quod malum sit operari sine iudicio de honestate, aut saltem de non malitiâ operis. Quilibet enim, antequam operetur, tenetur formare aliquod sive directum, sive reflexum conscientiae iudicium, quo ultimo iudicet, quod opus saltem non sit malum; quod si hoc suspendat, & operetur, peccabit, quia operatur sine bonâ fide, seu sine prævio dictamine directo de operatione; habet tamen in eo casu dictamen reflexum dictans esse peccatum ponere opus non iudicatum saltem non malum. Adde peccaturum eum omnem, qui sine omni iudicio, tam directo, quam reflexo de non malitiâ operis operetur: etsi enim, ut sine peccato operetur, necessarium non sit iudicium directum de non peccato; tunc tamen necessarium est reflexum, aliter sine bonâ fide operabitur. Alterutrum ergo iudicium de non peccato necessarium est, ne quis peccet, ut dicam d. 21.

N. Ecce igitur, quod doctrina P. Terilli nec
88. tollit potentiam peccandi, nec excusat à peccato, & poenâ opera peccatorum: nam peccator quantumcumque enormis vel dum ponit opus malum habet dictamen prævium directum de operis malitiâ, vel non? Si habet, ergo peccat, quia ponit opus sub dictamine de inhonestate. Si non habet dictamen directum, habeat tamen iudicium reflexum, adhuc peccat, quia ponit opus sub iudicio reflexo de ejus malitiâ. Quod si careat tum iudicio directo, tum reflexo de non peccato, adhuc ponendo illud opus peccabit, quia operatur sine ullo iudicio prævio de non peccato. Immò tandem huic doctrinæ manum dat Palanco num. 58. dicens: Et quidem adeo evidenter peccaminosus est ille modus operandi sine conscientia, seu quod idem est, sine scientiâ honestatis, & inhonestatis operis, ut ipso lumine naturæ ad explicandum hominem pessimè operantem, his verbis utamur: Est

homo sine conscientia, operatur sine conscientia; cognoscentes ipsum modum eligendi sine conscientia esse ex terminis, & ab intrinseco pessimum. Ecce, juxta Palanco, est lumine naturæ notum, quod operari sine conscientia operis sit pessimum: ergo ne quis peccet, necesse est, ut addit aliqua conscientia, seu iudicium sive directum, sive reflexum de non malitiâ operis: ergo vera est doctrina P. Terilli, quod ad non peccatum, aut ad opus bonum, necessarium temper sit aliquod dictamen prævium de non malitiâ, aut de honestate operis.

SECTIO III.

Solvuntur argumenta contra nostras conclusiones allatas sect. antec. §. 2.

§. I.

Quia implicat, ut quis sit speculative dubius de licentiâ, & simul de eâ practice certus.

SUMMARIUM.

Satis per me conscientia directâ, sive reflexa, n. 89.

Arguit P. Eliz. quia intellectus speculative dubius de malitiâ objecti, est etiam practice dubius de licentiâ actus, n. 90.

Et quia oppositum est intelligibile, nam ex incerto certum sequi non potest, n. 91.

Et quia implicat certitudo simul, & incertitudo de eodem objecto, n. 92.

Contradictio P. Eliz. n. 93.

Instatur argumentum variis exemplis, n. 94. Certum, incertum, dubium, verum, falsum, probabile, sumi possunt tum objective, tum formaliter, n. 95.

Sicut ex antecedenti incerto subjective sumpto sequi non potest consequens subjective certum, ita ex incerto objective sumpto sequi potest consequens subjective certum, ib.

Premissa conscientie reflexe sunt evidentes, et habent quid incertum pro objecto. Quales sint, n. 96.

DD. tuentes eas premisas esse evidentes, ib. Intellectus speculative dubius de malitiâ objecti fit practice certus de non malitiâ actus ob principia supervenientia, n. 97.

DD. hoc tuentes, n. 98.

Ostendo quomodo cum incertitudine obiecti sit certitudo de honestate actus, ib.

Intellectus speculative dubius est etiam practice dubius, nisi superveniat principium certum reflexum, n. 99.

Explico, n. 100. 101.

Quid conscientia directâ, quid reflexa? ibid. & n. 102. 103.

Ostendo

Ostendo modum resolvendi conscientiam, & deponendi dubium, n. 100.

Qua diligentia adhibenda ut tutò exerceamus actionem dubiam? n. 105.

Sicut de probabilitate objecti habere possum evidentiam, & de falsitate veritatem, ita de dubietate licentia habere possum certitudinem licentia, n. 106.

Diversum est objectum conscientia speculative incerta, immò practice incerta, ab objecto conscientia reflexa. Assignatur, n. 107.

Est certum hoc principium, Actio de cuius inhonestate non dubito est permisa; actio, cuius inhonestatem prudenter negare possum, est permisa, ib.

Nulla repugnantia, quòd intellectus directè practice incertus de honestate electionis sit reflexè practice certus de illa, n. 108.

Ob libertatis possessionem cum dubio speculativo de lege, aut malitia objecti, & actus stat iudicium practicum de licentia illius, n. 109.

Inductio quòd quis possit esse practice certus de licentia eius de quo speculativè est dubius, n. 110. 111.

An iudex teneatur stare allegatis, & probatis ubi habet in oppositum evidentiam? ib.

N. 89. **D**icta à me sèst. antec. non ideo dicta sunt, quia velim conscientiam reflexam esse semper ad rectè operandum necessariam; hoc enim, juxta me, est falsum, ut ostendi d. 19. satis enim est conscientia directè purè probabilis de licentia operationis; hæc enim, si sit certò probabilis, est regula sufficiens, & infallibilis ad rectè operandum. Sed hæc dicta sunt, ut ostendatur, quomodo intellectus directè speculativè dubius de existentia legis, immò directè practice dubius de honestate electionis possit fieri certus. Dixi autem fieri posse reflexè practice certum per principia reflexa, & ostendi facile prout esse, quod P. Eliz. fatetur sibi inintelligibile. Sanè si intelligit, quomodo ex non inventione veritatis fiat intellectus per argumentum reflexum certus de inventione veritatis; cur non intelligat, quomodo intellectus speculativè dubius de honestate objecti fiat practice certus ob principium superadditum de honestate electionis? Aut quomodo intellectus practice directè dubius de licentia electionis fiat reflexè practice certus ob principium superadditum de ejusdem electionis licentia?

N. 90. **P. Eliz.** Primum itaque ex P. Elizald. argumentum est; quia eo ipso quòd intellectus est speculativè dubius de malitia, aut prohibitionem objecti, eo ipso est etiam practice

Tom. III.

dubius de licentia operationis: ergo nulla conscientia speculativè dubia potest esse practice non dubia: ergo omnis conscientia ut sit moraliter certa de licentia operationis, debet prius esse certa de non malitia objecti; seu omnis conscientia practice certa debet prius esse speculativè certa.

Confirmat 1. quia intelligi non potest, N. quomodo conscientia speculativè dubia de natura objecti, imò practice dubia de licentia actionis, fieri possit practice non dubia. Antecedens probatur; quia ex incerto, & dubio implicat sequi certum; hæc enim est tota ratio, cur omnis Logica doceat, quòd conclusio debiliorem partem sequatur: ergo ex conscientia speculativè dubia de morali natura objecti, aut ex conscientia directè practice dubia de natura actionis implicat sequi conclusionem, seu conscientiam reflexè certam de licentia actionis, cum præmissæ, ex quibus ea conclusio, aut conscientia deducitur, sint incertæ.

Confirmat 2. quia implicat, ut stante N. dubietate intellectus speculativi circa naturam objecti, dentur principia certa de honestate ejusdem objecti electione; & multò magis implicat, ut in intellectu practice dubio de honestate electionis dentur principia certa de ejusdem electionis honestate: ergo implicat, ut conscientia speculativè incerta sit simul practice certa; & multò magis implicat, ut conscientia practice incerta de honestate electionis sit simul practice certa de ejusdem electionis honestate. Antecedens probat, tum quia implicat ut intellectus habeat certa principia de licentia electionis, quam dubitat esse illicitam: tum quia implicat, ut in eodem intellectu stent simul certitudo, & incertitudo ejusdem omnino objecti: sed in nostro casu intellectus est simul speculativè incertus de honestate objecti, immò est practice incertus de licentia electionis ejusdem objecti; & simul est practice certus ob principia reflexa de ejusdem electionis licentia: ergo in eodem intellectu simul stant incertitudo, & certitudo practica ejusdem omnino objecti, seu electionis.

Antequàm directè occurram argumentis N. P. Elizald. notandum 1. omnia in eum retorqueri, quatenus docet, quòd dubius, num aliqua lex existat, possit esse certus de ejus legis non obligatione, deponendo dubium speculativum de ejus existentia per discursum reflexum certum de non obligatione, hoc pacto: Si lex existeret, eam post maturam adhibitam diligentiam invenissem, non inveni, ergo non existit. Quæro modo

si ex incerto certum sequi non potest, quomodo P. Elizald. infert conclusionem certam de non obligatione, immò de non existentia legis ex incertitudine de existentia ejusdem? Ergo suis argumentis cogitur respondere.

N. 94. Notandum 2. omnia argumenta instari innumeris aliis exemplis: possum enim, ut saepe dixi d. 18. & 19. habere evidentiam de re non evidenti; habere certitudinem de re probabilis, seu, ut clarius loquar, habere evidentiam de non evidentia rei; habere certitudinem de probabilitate rei; habere veritatem de falsitate rei; quæro modò, quomodo hoc fieri possit?

N. 95. Notandum 3. incertum, inevidens, dubium, probabile, falsum sumi posse, tum objective, quatenus ipsa inevidentia, & incertitudo, & falsitas actus est objectum actus reflexi evidētis, certi, veri; tum formaliter pro ipso actu formali reflexo evidenti, & certo, tendente in eum actum directum incertum, falsum, inevidentem, tamquam in suum objectum. Jam sicut certum prorsus est, quòd ex antecedenti incerto, & inevidenti, subjective, & formaliter sumpto, sequi non possit consequens evidens, & certum, quia conclusio sequitur debiliorem partem; ita æquè certum est, quòd ex antecedenti inevidenti, aut incerto, & purè probabili, objective, & signatè sumpto, colligi possit consequens evidens, & certum: quatenus cum inevidens, incertum, & probabile objective sumptum non sit, nisi ipse actus incertus, probabilis, & inevidens; potest talis actus incertus esse objectum actus reflexi certi, & evidētis; potest enim esse mihi evidens ipsa inevidentia, & incertitudo, & probabilitas actus directi: ergo ex antecedenti inevidenti, & incerto, sumpto objective, & signatè, colligi potest consequens evidens, & certum.

N. 96. Ita accedit in casu nostro loquendo de conscientia reflexa supra statum objecti, seu actus directi; nam præmissæ, etsi habeant pro objecto aliquid signatè incertum, sunt prorsus certæ, saltem circa licentiam operationis: præmissæ enim sunt istæ, aut his similes: *Cuique licet electio objecti, quod non certò constat esse veritum, sed objectum A, de cuius morali natura dubito, non certò constat esse veritum, ergo ejus electio licet.* Vel loquendo de conscientia practica directè dubia: *Cuique licet electio, quæ non certò constat esse verita, sed electio, de cuius licentia dubito, non certò constat esse verita, ergo ea electio licet.* Ecce utriusque syllogismi præmissæ sunt

certæ, & evidentes; & ideo C. Pallav. hoc principium, *Quicumque facit id, quod omnibus pensatis sibi videtur bonum*, (aut saltem permisum) *honestè facit*, aut saltem non illicite facit, vocat primum principium practicum; eique assentitur Caram. in Dis. lexii in *Epist.* quæ examinat pag. mlii 324. mentem C. Pallavicini, P. Vatqu. P. de S. las, Steph. Spinulæ, & Philal.

In formâ dico verum prorsus esse, quòd intellectus speculative dubius de legis existentia, aut de malitia objecti, nisi assumat alia principia, per quæ tum dubium speculative de honestate objecti, tum dubium practicum directum de licentia actionis deponat, sit practice dubius de licentia actionis. Nego tamen, quòd si assumat principia reflexa certa, maneat practice dubius, immò eo ipso quòd ea assumit, sit relictè practice certus de licentia actionis, & sic omittit dubium practicum directum de eadem: nam per novum principium superveniens, dictans nos posse contra dubium speculative de honestate, immò contra dubium practicum operari, certificatur intellectus de non peccato in ponendo actionem practice directè dubiam de licentia, aut in adherendo objecto speculative dubio de honestate.

Hæc, paucis mutatis, est communissima N. Doctorum mens cum P. Suar. P. Sanchez. C. Caiet. Herinex tom. 2. d. 4. num. 33. P. Moya tom. 1. quæ. 6. num. 31. M. Tapu. M. Passer. & aliis, quibus addo M. Mercor. quæ. 1. p. art. 13. quærit, an iudicium de objecto sit ejusdem rationis cum iudicio de operatione? & affirmat juxta ea, quæ deduxi art. 12. Addit tamen, quòd si iudicio particulari de operatione superveniat nova ratio, poterit iudicium de operatione esse certum; & de objecto esse incertum: ex gr. Dubito, an talis liquor sit aqua; & tamen non dubito honestam esse ministratorem in casu necessitatis, ne salus infirmi perdatetur. Hæc M. Mercor. Idem acutè, & saepe exponit Caram. in Apologem. *Epist.* 2. ex gr. Præcipiatur Thomistæ, ut defendat opinionem de resolutione usque ad materiam primam: ecce, si sermo sit de veritate objecti, formidare potest: si sermo sit de bonitate disputationis, scit se honestè agere eam defendendo. Similiter, an Deipara sit sine originali concepta: si sermo sit de veritate opinionis piæ affirmantis, formidat; nam potest non esse sine originali concepta: si de honestate actus, quò eam defendit, scit se honestè operari. Ecce igitur quâ ratione cum incertitudine veritatis objecti iter certitudinis

titudo de honestate actionis; quod intelligere debent Adversarii, nisi confundere velint veritatem cum honestate.

N. 99. Hinc facile solvitur argumentum: Quoties intellectus est speculative dubius, est etiam practice dubius, si dubio speculativo non superveniat principium certum reflexum dictans, quod, non obstante dubia prohibitionem objecti, licitum sit operari, concedo antecedens; si superveniat, nego antecedens, & utramque consequentiam.

N. 100. Ad 1. confirm. omitto instantiam jam allatam *num. 93.* immo pro instantia contra eundem P. Elizald. adducere possum integrum ejus contra nostram sententiam volumen; quæro enim, an eam impugnet argumentis certis, & evidentibus, aut saltem probabilioribus? Si negat, ergo nostra de licito usu opinionis probabilis sententia, utpote impugnata argumentis nostro iudicio infirmioribus, quam nostra sint, erit vera. Si affirmat, quæro, quomodo fieri possit, ut ex minus probabili a se impugnato sequatur probabilis, aut evidens? Ut enim ex incerto non potest deduci certum, ita neque ex minus probabili deduci potest probabilis, aut evidens. Quare, nisi P. Eliz. dicere velit, totum suum volumen flocci pendendum esse, intelligere debet doctrinam traditam à nobis *n. 93.* immo hoc adeo evidens est, ut nullus, nisi supra opinionem alienam reflectat, eam impugnare possit, nec propriam suadere, nisi super eam reflectat.

N. 101. In forma nego antecedens, & explico; nam dubio speculativo de morali natura objecti, & dubio practico de morali natura electionis superaddi potest principium certum, ex quo inferatur dictamen evidens, quod non obstante utroque dubio licita sit electio, ut dixi *num. 95.* Hoc autem præter dicta, facile intelligitur, si intelligatur, quid sit conscientia directa, quid reflexa; & quantum inter se differant objecta utriusque. Conscientia directa est conscientia de ipso objecto, aut electione secundum se, & habet pro objecto remoto ipsum objectum, circa quod est electio voluntatis; & pro proximo ipsam ejus objecti electionem ut licitam, aut illicitam. Conscientia reflexa est conscientia de electione ut supponente actum conscientie directum; & habet pro objecto immediatè per actum reflexum attactum, tum ipsam electionem; tum ipsum actum conscientie directum proponentem eam electionem. Vel, ut brevius loquar, & juxta dicta de invincibili ignorantia, conscientia directa est conscientia de morali electione, ut est ipsa electio in se à parte rei, Tom. III.

seu de electione specificativè sumptà: conscientia reflexa est conscientia de electione ut reduplicativè existente per ipsam conscientiam directam.

Jam verò ut conscientia speculative, aut N. practice directè incerta, & dubia fiat re- 102 flexè practice certa, assumendum est tamquam objectum conscientie reflexe ipsa conscientia directa; & reflectendo supra statum, quem objectum conscientie directæ habet in mente operantis, assumendum est aliud principium reflexum habens pro objecto ipsammet conscientiam directam, seu objectum ut existit in mente per ipsum actum conscientie directum; & inferendum ex his est, electionem talis objecti, ut hic, & nunc per conscientiam directam propositi, esse licitam. Ex. gr. dubito, an detur lex de jejuniis; dubito, an electio venationis sit licita; assumo hoc utrumque dubium pro objecto conscientie reflexe, & utor hoc, aut simili principio: Lex, quæ non certò constat, certò non obligat, lex dubia de jejuniis non certò constat, ergo lex dubia de jejuniis, certò non obligat, ergo licet non jejunare. Similiter electio, quæ non certò constat esse venia, aut illicita, est licita, aut saltem permissa, (de quo principio fusissimè Caram. *lib. 4. Theol. Mor. Fund. à pag. 144.* ubi copiosè agit de possessione libertatis, quoties lex non est certa, à *n. 391.* in sua Dialysi) sed venatio, de cujus licentia dubito, est electio operationis, quam esse illicitam, aut vetitam non certò constat: ergo venatio, de cujus licentia dubito, est licita, aut saltem permissa.

Ecce in hoc utroque syllogismo patet N. doctrina à nobis tradita, quomodo, stante 103 dubio speculativo, aut dubio practico directo, seu stante conscientia speculative incerta de honestate objecti, aut practice directè incerta de honestate electionis, possit fieri practice certa, & evidens de non peccato. Similiter patet quam facile deponatur dubium, seu conscientia practice dubia, nempe per iudicium certò prudens reflexum de licentia hic, & nunc actionis. Vel enim conscientia dubitat ex gravi ratione, vel ex levi? Si ex levi, resolvitur simili syllogismo: Quoties ratio dubitandi de existentia legis est levis, potest quis pro libito operari; vel quoties ratio dubitandi de malitia actionis est levis, ne scrupulis sine gravi fundamento cruciemur, potest quis eam actionem licitè exercere; sed ratio dubitandi hic, & nunc de existentia legis, aut malitia actionis est levis; ergo licet pro libito operari, & eam actionem ponere. Si O ij autem

autem conscientia sit dubia ex gravi ratione, deponitur dubium ex principiis ante recentius, quod lex, quæ non certo constat existere, certo non obliget; & quod actio, quam esse veritam non certo constat, sit licita; quæ principia à ferè omnibus TT. admittuntur tamquam certa, & fundantur in possessione libertatis; iisque passim utuntur in materiâ de Lege, de Excommunicatione, de Censuris, & Votis dubiis.

N. Non immeror in trahendis aliis principiis, quibus conscientia practicè dubia deponitur, de quibus latè P. Moya *tom. 2. qu. 5. per totam*. In formâ nego antecedens. Ad probationem distinguo antecedens: ex incerto, & dubio se habente subjectivè, seu per modum actus, non potest colligi certum, concedo antecedens; se habente per modum objecti ipsius actus reflexi, nego antecedens, & consequentiam in sensu dato. Ad id quod additur, nego præmissas, ex quibus deducitur dictamen conscientie reflexæ, nempe ipsa conclusio, esse incertas, nam, ut ostendi n. 95. sunt saltem moraliter evidentes.

N. Monco autem cum Herinex, & P. Suar. 105. & aliis, quod ut formetur iudicium practicum reflexum, debet prius ille, qui speculative dubitat de re, uti diligentia sufficienti, ut veritatem rei inveniat; aliâ si hanc omittat, ea ignorantia erit vincibilis; quod si adhibita sufficienti diligentia pro gravitate, aut levitate materie adhuc dubitet, tunc dubium veritatis erit invincibile. Idem

M. Tap. prorsus monet Illust. Tapia *tom. 1. lib. 1. qu. 8. art. 9. n. 1. immò n. 12.* & sequentibus querit, quæ, & quanta diligentia adhibenda sit, ut tutò exerceamus actionem dubiam? & respondet, quod si factâ diligentia dubium solvatur, teneamur operari partem tutam juxta legem inventam; si autem dubium perseveret, recurrendum ad possessionem, quâ præsentè cessat dubium practicum, & transit in merè speculativum, quod non impedit licentiam operationis. Quæ autem, & quanta adhibenda sit diligentia, ut dubium tollatur, aut ut cum eo tutè operemur? Respondet *num. 13.* quod certa regulâ pro omni actione, & multò minùs unica regulâ pro omni actione tradi non possit; sed negotium prudentialiter agendum est juxta arbitrium boni, & sapientis viri, quia non omnes actiones sunt æquales, nec ejusdem difficultatis, nec homo semper est æquè dispositus ad diligentiam. Possumus ergo proportionalem regulam in generali assignare; & hæc est, Quod dubitans attendat materie gravitatem, & difficulta-

tem, & per se, aut per alios quærat media pro veritatis inventionem: si autem non suppetant idonea, censendum est, sufficientem fecisse diligentiam: quod si dubiter, an adhibita sint omnia media pro tali diligentia juxta materie qualitatem, tunc consulat viros in eâ arte peritos, & prudentes, & juxta eorum consilium se regat; vel operando actionem, deponendo conscientiam dubiam per consilium alienum; vel utendo maiori diligentia, si ita consulant. Demum n. 14. recurrit ad possessionem, & ait diligenter videndum, pro quâ parte sit possessio: si pro præcepto, obediat illi; si pro libertate, operetur, quod vult.

Ad 2. confirm. nego utramque partem N. antecedentis. Ad 1. probationem, retorquero id prius argumentum utendo eadem formâ: P. Suar. implicat, ut intellectus habeat evidentiam de objecto, de quo habet tantum probabilitatem; & implicat, ut intellectus habeat veritatem de objecto, quod tantum habet falsitatem; sicut autem hoc non tenet, ita nec id, quod contra nos urget. Immo sicut de objecto probabili ut probabili, seu de objecto probabiliter; & sicut de objecto falso ut falso, seu de objecto falsitate habere possum evidentiam, & veritatem; ita de dubitate licentie habere possum certitudinem licentie; quatenus id quod est directè dubium an liceat, est reflexè certum, quod liceat. In formâ distinguo antecedens: implicat, ut intellectus habeat principia certa reflexa de licentia electionis reduplicativè sumptæ, seu electionis ut dubitate illicitæ, nego antecedens; de licentia electionis specificativè sumptæ ut est in se, transeat antecedens, & nego consequentiam. Electio ut dubia de licentia est certo saltem permixta, quia est certum, quod electio, quam non certo constat esse illicitam, sit saltem permixta. Pater hoc allatis instantiis; potest enim objectum, quod directè tantum est probabile, esse evidens sumptum ut probabile: ita accidit in casu nostro, nam objectum, quod directè est dubie licitum, est certo reflexè licitum, aut permixtum; quatenus omne non certo verum est licitum, aut permixtum.

Ad 2. probat. concessâ maiori, nego *sup. N.* positum minoris; supponit enim, quod 107. idem sit objectum conscientie speculative, & practicæ directæ incertæ, ac est objectum conscientie reflexæ; quod est proprius falsum. Nam objectum conscientie speculative incertæ est ipsa legis existentia: objectum conscientie directæ practicæ incertæ est malitia electionis: objectum verò con-

conscientiæ practice reflexe est tum ipsa lex, tum actus conscientiæ dubitativus eam proponens; tum ipsa malitia electionis; tum actus conscientiæ directus practicus dubitativus hanc malitiam electionis proponens. Non enim dico, *legem non obligare*, sed dico, & est principium certum, *legem, de cuius existentia dubito, immo cuius existentiam prudenter negare possum, non obligare*. Similiter non dico, *actionem inhonestam esse licitam*; sed dico, & est principium certum, *actionem, de cuius inhonestate dubito, esse saltem permissam*: & multo magis est principium certum, *actionem, cuius inhonestatem prudenter negare possum, esse saltem permissam*.

N. 108. Nulla igitur in hoc repugnantia, quod intellectus dubitans directè de obligatione legis sit reflexe moraliter certus de ejus non obligatione; nulla quoque in hoc, quod intellectus per principia directæ practice incertus de honestate electionis sit reflexe practice certus de ejus licentiâ. Nec mihi opponatur, quomodo electio, de cuius honestate dubito, possit esse honesta. Non, inquam, opponatur; nam quæram à te, an difficilius sit, ut quod revera est in re inhonestum, sit honestum; an quod dubiè honestum sit honestum? Sicut igitur objectum in re inhonestum, & malum, si putetur invincibiliter honestum, est verè honestum, sive positivè, quatenus apparet conforme regulis morum; sive negativè, quatenus non apparet disforme, immò apparet non disforme iisdem regulis morum: ita talis actio dubia de honestate est reflexè honesta, conformitate cum principis reflexis morum. Utenim est certum morum principium, *Omne apparens invincibiliter honestum, non est saltem inhonestum*; immò per me est honestum, ut docui d. 7. ita etiam est certum morum principium, quod omnis actio dubia de honestate, sit saltem permissa.

N. 109. Dices compatibile non esse dubium speculative cum judicio practico de licentiâ. Nego antecedens; nam in materiâ omnium virtutum, juxta me, & plerisque T. T. & in materiâ Justitiæ, juxta P. Elizald. & omnes, cum dubio speculative num res sit mea, stat judicium practicum, quod licitè eam rem teneo propter possessionem: ergo propter libertatis possessionem cum dubio speculative de existentia legis, aut malitiâ objecti, & actionis stare potest judicium practicum de ejus licentiâ propter possessionem libertatis, cui licet omne, quod non constat esse verum.

N. 110. Patet hoc innumeris exemplis: ex. gr. Tom. III.

dubito speculative, num talis liquor sit aqua, & tamen si non detur alia aqua, & detur periculum imminens mortis, sum certus de honestate, aut licentiâ baptismationis. Dubito speculative num absolutio impertita homini sensibus destituito, qui tamen prius, dum erat sibi compos, vocari jussierat ad se Confessarium, num, inquam, sit valida; quod plerique negant apud Caram. lib. 4. in Dialectic. num. 396. & tamen certus sum de honestate, vel saltem de licentiâ absolutionis. Idem esto de aliis judicium. Non igitur impossibile est, ut vult P. Eliz. sed res facilis est, & satis obvia, quod quis esse possit speculative incertus de veritate aquæ, valoris Baptismi, medicinæ, absolutionis, & similium; & tamen simul sit practice certus de honestate, vel saltem licentiâ baptismationis, absolutionis, & similium actionum. Ut autem conscientia sit recta, & certa, satis est certitudo de honestate; non autem necessaria est certitudo de veritate, ut dixi d. 18. sect. 5. nisi suspecti de Janfenismo esse velimus: etenim conscientia invincibiliter errans est recta saltem negativè, quatenus sine peccato, & licitè operatur, qui eam sequitur.

Quapropter M. Bartol. de Medina, vir N. fanè doctissimus, 1. 2. qu. 19. art. 6. pag. 176. fusè ostendit, & plures casus deducit, in quibus cum dubio speculative de veritate stat certitudo moralis de bonitate. Exemplificat in milite, qui est dubius de justitiâ belli, & tamen est certus se honestè operari obediendo Regi: in uxore, quæ potest esse dubia de valore matrimonii, & tamen potest honestè reddere debitum, immò petere, quia est in possessione matrimonii: in subdito, qui est speculative dubius de honestate rei præceptæ, & tamen est practice certus se licitè operari parendo Superiori. De quo etiam legi potest Caram. in Dialectic. à num. 533. qui num. 541. addit, quod M. Medina doceat, non tantum licitum esse agere contra dubium speculative, sed etiam contra opinionem, immò scientiam evidentem; Judex enim contra propriam evidentiam damnare tenetur innocentem, si secundum allegata, & probata probetur nocens, ut optime ostendit S. Th. 2. 2. qu. 7. art. 2. sicut licitum est agere contra propriam opinionem. Ita M. Medina. Subdit Caram. rationem; quia Judex ait, esto sciam Petrum non esse reum, scio tamen esse bonum, seu esse civiliter verum (ita loquitur Caramuel.) me benè operari eum damnando. Moneo tamen plurimos T. T. cum totâ Scholâ Scotisticâ negare, O ij quod

quod Iudex in causâ criminali stare teneatur allegatis, & probatis, si habeat evidentiâ oppositi; quia est contra legem naturæ damnare eum, quem evidenter scio esse innocentem.

§. II.

Quia ad dubium speculativum sequitur necessarium practicum. Ubi iterum de possessione libertatis.

SUMMARIUM.

Arguitur. Quia speculativè dubius de licentiâ est de eâ practice dubius, n. 112.

Et quia idem est dubitare de existentiâ legis, ac de malitiâ operationis, n. 113.

Dico ad dubium speculativum sequi regulariter practicum, nisi novum addatur principium, n. 114.

Aliquid esse certò vetitum est esse absolute illicitum, non verò aliquid esse dubiè vetitum, n. 116.

Dico quòd dubitare de lege idem est, ac dubitare de malitiâ actus, si non accedat aliud principium, n. 117.

Non licet operari cum dubio practico, eo non deposito, ib.

Paritas hominis dubitantis num detur precipitium, & reflexe judicantis non dari, nihil probat, immo olet Jansenismum, num. 118. 119.

Existentiâ precipitii non pendet a notitiâ viatoris, ib.

Arguit Palanco, & P. Eliz. al. quia in dubio de malitiâ teneor non eligere, quia in dubio sequendum tutius, n. 120.

Hoc est preceptum Divinum, non purè Ecclesiasticum, ib.

Dico teneri in omni dubio tam speculativo, quam practico eligere tutius, si non adsint principia reflexa, per quæ deponatur; non ita si adsint, n. 121.

Hæc principia non opponuntur dicto precepto, ib. Illi regule, Tutius eligendū, videtur opponi alia, Melior est conditio possidentis, n. 122.

Non dicit regula in probabilibus, sed in dubiis tutius eligendum, n. 123.

Qualiter dictæ regule conciliantur, ib.

Dubium juris, & facti, quid? ib.

Ea regula in dubiis videtur consilium. Doctores, n. 124.

Trahitur explicatio Doctorum circa eas regulas, a n. 123. ad 125.

Etsi daretur preceptum sequendi semper tutius, nego, quòd pars favens libertati sit minus tuta à peccato formali, n. 129.

Immo à peccato materiali, ait Caram. n. 130.

DD. tuentes eam regulam in dubiis tutius est semper consilium, nisi in casibus à lege prescriptis, n. 131.

Juxta me in omni dubio practico sequendum semper est tutius; in omni speculativo melior est conditio possidentis, n. 132.

Similiter dico esse preceptum sequendi semper tutius in omni dubio, sive speculativo, sive practico, illis non depositis; non autem si depositis, n. 134.

Arguit P. Eliz. al. quia possessio libertatis, est de subiecto non supponente, nam sermo est de libertate morali, non de physica, n. 135.

Per me possessio libertatis est titulus sufficiens pro depositione omnis dubii practici in omni virtutum materiâ. DD. n. 136.

Et in omni dubio tutius sequendum, nisi deponatur; si autem deponatur, non est sequendum, n. 137.

Sicut ex libertate physica in materiâ iustitiæ confertur possessio libertatis morali, ita in alia, n. 138.

Homo ante omnem legem habet libertatis morali possessionem. Cur? ib. & n. 139. 140.

Interpretatio communissima facit evidentiam moralem, n. 141.

Secundum argumentum est; quia eo N. ipso quòd intellectus est speculativè incertus num tale objectum liceat, eo ipso est etiam practice dubius, num ejus electio liceat; sed eo ipso quòd est practice dubius num ejus electio liceat, eo ipso est practice certus, quòd ea electio non sit licita: ergo eo ipso quòd intellectus est speculativè incertus num tale objectum liceat, eo ipso est practice certus, quòd ejus objecti electio sit illicita: ergo implicat, ut sit practice certus, quòd ea sit licita.

Confirmat; quia perinde est dubitare de N. existentiâ legis, ac dubitare de malitiâ operationis; malitia enim operationis constituitur per aliquam legem: ergo dubitare de prohibitionem objecti est formalissimè dubitare de licentiâ electionis; sed cum dubio practico de licentiâ operationis non est licitum agere; ergo cum dubio speculativo de prohibitionem objecti numquam erit licitum agere. Ita P. Eliz.

Respondeo certum esse, quòd ad dubium speculativum sequatur regulariter & N. per se dubium practicum, nisi novum superveniat principium dictans, nos posse contra dubium speculativum, immò contra practicum directum operari, ut dixi num. 97. Concedo itaque verum esse, quòd intellectus speculativè dubius, immò practice dubius, nisi assumat alia principia certa,

certa, quibus deponat utrumque dubium, tum speculativum de existentia legis, aut honestate objecti, tum practicum directum de licentia actionis deponat; concedo, inquam, quod sit etiam practice directe dubius de licentia actionis, eo ipso quod dubius sit de honestate objecti. At nego, quod maneat practice dubius, si assumat principia certa reflexa; immo eo ipso quod hæc assumat, sit reflexe practice certus de licentia actionis; & sic amittit dubium practicum directum de eadem actione, num sit, vel non sit licita.

N. Dices aliquid esse prohibitum, est esse illicitum: ergo dubium num sit prohibitum, est dubium, num sit licitum; sed cum dubio, num sit licitum, non licet operari, ut dixi *sect. 2. §. 3. concl. 5.* contra P. Perez, & Pontium: ergo cum dubio speculativo, num tale objectum sit verum; aut cum dubio practico, num talis actio sit verita, aut mala, non licet operari.

N. Respondeo distinguendo antecedens: 116. Aliquid esse certo prohibitum, est esse absolute illicitum, concedo; aliquid esse dubie prohibitum, est esse illicitum, subdistinguo: si non accedat iudicium reflexum certificans, quod prohibitum, quæ non certo constat, certo non obliget, concedo; si accedat, nego maiorem. Ad reliqua patet.

N. Ad confirm. fateor, perinde esse dubitare, num detur lex, aut num objectum sit verum, ac dubitare, num operatio sit licita; immo ac certo scire ejus objecti electionem esse illicitam, nisi aliunde accedat hoc, aut simile principium reflexum certificans, quod *objectum dubie verum non sit illicitum*: etenim objectum esse absolute illicitum, est esse certo verum: ergo cum dubio directo, an objectum sit verum, optime coheret hoc iudicium reflexum certum, *Certo licet objectum, quod non est certum esse verum*: & concedo consequentiam. Ad tubiumptrum distingo minorem: cum dubio practico de licentia operationis non est licitum operari, eo dubio non deposito, concedo; eo dubio deposito per aliud iudicium certum practicum reflexum, nego minorem; & juxta hanc distinctionem concedo, & nego consequentiam.

N. Dices: Etsi cum dubio speculativo, an in hac via detur præceptum, componeretur iudicium reflexum moraliter evidens dictans non esse, hoc iudicium non facit præceptum ibi non esse, nec facit, quod homo non sit in illud casurus, si eam viam arripit: ergo etsi dubio speculativo de existentia legis, aut malitia objecti superadda-

tur iudicium practicum reflexum moraliter certum dictans eam legem non obligare, hoc iudicium non facit, quod si lex existat, homo non sit moraliter peccaturus; & quod, si objectum sit malum, homo non sit electurus malum.

Sed contra; quia hæc, & similia argumenta mihi semper, & omni Catholico timenda sunt; probant enim, quod invincibilis ignorantia non excuset à peccato morali; eo modo, quo invincibilis ignorantia præcepti, si homo in illud cadat, non excusat à morte. In formâ concessio antecedenti, nego consequentiam. Disparitas est evidens: quia realis existentia præcepti non pender à notitiâ viatoris; adeo ut etsi viator certissime putaret non esse in viâ præceptum, non ideo hæc certa notitia facit non esse ibi præceptum, nec incursum mortem, qui in illud rueret: e contra moralis obligatio ipsius legis pender à notitiâ operantis; nam lex non obligat moraliter, nisi moraliter existat per cognitionem operantis, nec sufficit, quod lex in re existat, ut moraliter obliget: ergo licet cum hoc iudicio moraliter evidenti, *Non datur præceptum*, possit quis in præceptum incurre; attamen cum hoc iudicio, non dico moraliter evidenti, sed certo probabili, ut nos docuimus, aut probabilissimo, ut Fides docet post tertiam ab Alexand. VIII. *Alex. damnatam*, cum hoc, inquam, iudicio, *Non datur lex*, non potest quis legem moraliter violare, quia cum iudicio moraliter evidenti, aut probabiliori, aut, ut nos docuimus, certo probabili de non lege, non stat iudicium certum, immo nec probabile de lege; & ut lex moraliter obliget, iudicari debet existens: ergo cum iudicio certo probabili de non lege, non stat moralis obligatio legis: ergo lex non potest moraliter violari. Vide quæ dixi *d. 16. sect. 2. & 3. & 4.* ubi ostendi, quod nisi lex sit certa, non tenemur eam sequi.

Tertium argumentum est; quia datur N. præceptum reflexum de eligendo tutiori 120. in omni dubio, ut ait Palanco *qu. 16. per Palanc. totam*: sed quoties dubitamus de malitia objecti, sumus in dubio, an sit malum, aut bonum: ergo tutius tunc est eligendum: sed tutius est non eligere illud objectum; nam non eligendo, nulli me periculo expono eligendi malum, si forte illud objectum est malum; eligendo autem, me expono periculo operandi contra legem, & eligendi malum: ergo in dubio de malitia objecti teneor non eligere objectum: ergo implicat, ut dentur principia reflexa, reddentia licitam

licitam electionem ejus objecti. Consequentia patet; quia hæc principia reflexa opponerentur illi principio reflexo, *Ne eligas objectum, quia tutius est non eligere, quam eligere*. Antecedens autem patet ex pluribus Juris Canonici locis, in quibus opponitur tenendum certum, & dimittendum incertum: hoc autem non est præceptum Ecclesiasticum, sed Divinum: nam Pontifex non facit novum jus, sed declarat præceptum Divinum, quod supponit: & ideo statuit, ut Sacerdos dubius de homicidio non celebret: & ipsa ratio naturalis suadet, quod ex duplici extremo, in quorum uno est, in alio nullum est peccandi periculum, eligendum sit illud, in quo nullum est: ergo à primo ad ultimum, cum nullum sit peccati periculum in non electione objecti de malitiâ speculativè dubij, sit autem in electione ejusdem; consequenter teneor hoc non eligere: ergo implicat, ut possim sine peccato hoc eligere: ergo implicat, ut stante dubio speculativo de malitiâ objecti, possim fieri practicè certus de honestate electionis ejusdem objecti. Ita P. Eliz.

P. Eliz.
N.

121.

Respondendo distinguendo maiorem: In omni dubio tam speculativo de naturâ objecti, quam pratico de licentiâ operationis, tutius est eligendum ex præcepto, si non adsint principia reflexa, per quæ dubium deponatur, concedo; si adsint, nego maiorem; & transmissâ minori, distinguo consequens: In dubio de prohibitione objecti tutius est eligendum, si non adsit principium reflexum, quo illud dubium deponatur, transeat consequentia; si adsit, nego consequentiam. Ad subsumptum, eo transmissâ, & primâ consequentiâ, nego secundam, nempe, quod implicet, ut dentur principia reflexa reddentia licitam electionem ejus objecti. Ad probationem hujus consequentiæ nego, quod principia reflexa opponantur præcepto eligendi tutius est, *Elige tutius, quoties non deponis per principia reflexa conscientiam dubiam*; non autem est: *Elige tutius, depositâ conscientia dubiâ per principia reflexa*. Hæc meo iudicio breviter quidem, & ni fallor, nervosè.

N.

122.

Quod si ostentationis gratiâ præter ea, quæ fufè, & sæpe supra dedi d. 11. sect. 4. & alibi de eâ juris regulâ, *In dubijs tutius est eligendum*, plura desiderantur, statim sese offert alia juris regulâ illi opposita, de quâ plura dedi d. 16. sect. 2. 3. & 4. nempe, *Melior est conditio possidentis*: & sicut aliqui ex primâ inferunt, dari præceptum eligendi semper in dubijs extremum tutius; ita alij ex alterâ

inferunt, numquam dari illud præceptum, quoties possessio stat in contrarium. Sed quoties dubitatur, num talis actio præcepta sit ab hac, aut aliâ quâcumque virtute vetita, toties datur jus certû libertatis, ejusque possessio, in quâ nascimur: ergo quoties dubitatur, num aliqua actio sit vetita, cum possessio stet pro libertate, non datur obligatio sequendi tutius.

Quapropter jure merito Doctores inquirunt quomodo duæ regulæ citatæ, *In dubijs tutius est eligendum* & *In dubijs melior est conditio possidentis*, sint conciliandæ. Dico in dubijs, nam quod inter probabilia non sit eligendum tutius, per nos certum est ex d. 10. probabilia autem sunt, quæ habent pro utraqûe parte gravia fundamenta; dubia sunt, quæ nullum, vel prorsus leve habent pro utraqûe parte contradictionis fundamentum; ex.gr. an in dubio, five juris, nempe an necne talis lex existat; five facti, an necne talis actio sit contra legem, eligenda sit pars tutior, seu, ut Neoterici passim loquuntur, pars favens legi contra libertatem, quatenus in eâ parte nullum est ne quidem peccati materialis periculum.

Scio plures velle tò *In dubijs tutius est eligendum*, esse tantum consilium. Addit Caram. in Dialecticâ n. 554. nil esse tutius, quam in omni dubio stare pro possessore. Addit P. Koning, d. 34. dub. 10. (pro quo Caram. postquam ejus speculationem pro sua non certitudine legit, eam tantum fecit, ut aliter n. 551. se in actionem gratiarum aliquas pro illo Missas recitari iussisse) scio, inquam, quod P. Koning. velit illud axioma intelligendum de dubio practico, non de speculativo.

Scio Joan. Sanch. d. 42. n. 13. velle eas duas regulas non esse inter se contrarias, et si hoc plures asserant, quin unam esse explanationem alterius, & se mutuo juvare, ita ut quoties adsit regulâ, *Melior est conditio possidentis*, toties adsit alia, *Tutior pars est eligenda*; qui enim favet possidenti, sequitur partem tutiorem, nam omnia jura volunt favendum esse possessori.

Scio M. Tapiam tom. 1. qu. 8. art. 9. docere, quod illæ duæ regulæ non repugnent inter se; hæc enim, *In dubijs melior est conditio possidentis*, loquitur de dubio speculativo; & in eo, *Melior est conditio possidentis*, & libertatis in omnium virtutum materiâ; hæc autem, *In dubijs tutius eligendum*, loquitur de dubio practico.

Scio M. Baronum 1. p. Theolog. Mor. c. 127. tra Caram. dicere, quod axioma, *Melior est conditio possidentis*, valeat tantum in foro M. lo-

judiciali, non in foro conscientiae: contra alii volunt, quod valeat tantum in materia justitiae, adeo ut in omni alia virtute sequendum sit semper tutius, nec proficit conditio possidentis.

N. Scio Fagnanum, & P. Elizald. senti-
128. re, quod in omni materia cujuscumque vir-
Fagnan. tutis melior sit conditio possidentis, dum-
P. Eliz. modo dubitans sit in possessione suae liber-
tatis moralis; non autem solius libertatis
physicæ. Negant autem, quod quoties lex
est dubia, homo sit in possessione suae liber-
tatis moralis, & ideo volunt, quod in tali
casu sequenda sit lex.

N. Scio quod P. Perez judicet dari præ-
129. ceptum sequendi semper tutius; at negat,
P. Perez quod nos quoque negavimus, cum P. Suar.
quod pars favens libertati contra legem sit
minus tuta; & quod pars favens legi con-
tra libertatem sit tutior: etsi enim sequen-
do partem faventem legi nullum sit pecca-
ti materialis periculum; est tamen pericu-
lum peccati formalis, quatenus tunc ope-
rans supponit, se lege dubia teneri.

N. Scio, quod P. Terillus, & ante illum Ca-
130. ram. opinetur, quod in parte favente liber-
P. Teril. tati contra legem nullum sit periculum pec-
Caram. cati materialis, quia implicat peccatum ma-
teriale divinum à formali.

N. Scio plures aperte dicere, quod dicta
131. regula, *In dubijs tutius sequendum*, sit tan-
M. Pass. tum consilium, præterquam in casibus à
D. Perez lege præscriptis. Sed de hoc legi possunt
Illust. DD. à me citati d. 11. sect. 4. ubi fusi e-
de Fuen. rum mentem reruli; & præter hos lege ex
Raph. à Modernis M. Passer. D. Perez, Illustr. de
S. Joan. Fuentes, & Raphaelem à S. Joan.

N. Mihi placet cum P. Moyà tom. 2. qu. 4. n.
132. 8. & tom. 1. qu. 6. §. 5. per totum, ubi Do-
P. Moy. ctorum verba plenè manu refert, & P. Te-
rillo cum communi Theologorum dicere,
quod in omni dubio speculativo melior sit
conditio possidentis; in omni autem practi-
co sequendum semper sit tutius: seu quo-
ties conscientia est practice dubia, esse
semper sequendum tutius; quoties autem est
tantum speculative dubia de jure, aut de
aliquo facto, esse tantum consilium. Ratio
est; quia cum dubio practico numquam li-
cet operari: ergo nisi illud deponatur, da-
tur, stante dubio practico, præceptum se-
quendi semper tutius: e contra cum dubio
speculativo de legis existentia, quia sem-
per adest judicium evidens practicum de
possessione propriæ libertatis, & faciendi
id, quod non certò constat esse vitium,
consequenter tunc non datur præceptum, sed
est purum consilium regula sequendi tutius.

Hæc explicatio, esto mihi placeat, at-
N. tamen non placet ratio nisi bene intelliga-
133. tur; nam in dubio practico datur præcep-
tum non ponendi talem actionem, de qua
dubito num sit licita: ergo datur præcep-
tum sequendi tutius in dubio practico, nam
tutius est non operari: e contra in dubio
speculativo de existentia legis non datur
præceptum omittendi talem actionem; im-
mò illico nobis constat, tale præceptum non
dari, cum sit evidens legem dubiam non
obligare, quia sumus in possessione liber-
tatis, nec jus dubium legis vincere posse
jus certum libertatis. Quapropter licet ve-
rum sit, quod non licet operari, stante
conscientia speculative, aut practice du-
bia, nisi reflexè deponatur; attamen eā-
dem facilitate, quā se offert possessio liber-
tatis excusans nos ab obligatione legis du-
biæ, æquali difficultate non se offert nobis
principium, quo conscientia practice dubia
deponatur; immò quoad hoc statim se of-
fert præceptum.

Quod si hæc explicatio non satisficiat, N.
dicam esse semper obligationem sequendi
134. tutius tam in dubio speculativo, quàm in
practico, nisi utrumque deponatur. Si au-
tem utrumque deponatur, dicam tunc nul-
lam dari obligationem, sed stare possessio-
nem libertatis pro quocumque extremo,
quod prohibito voluerit, ut constat ex so-
lutione allatâ n. 121. Ratio est; quia to-
ties conscientia speculative dubia est pra-
ctice dubia, quoties non adsunt principia
certificantia de licentia operationis: ergo
cum, quoties conscientia est practice du-
bia, detur præceptum sequendi tutius, con-
sequenter, quoties conscientia est specula-
tive dubia, cum tunc sit etiam practice du-
bia, nisi accedant principia reflexa, eo ip-
so dabitur tunc præceptum sequendi tutius.
Hæc est mea mens.

Quantum argumentum ex P. Elizald. N.
lib. 3. qu. 7. & lib. 4. qu. 6. & qu. 13. est; 135.
quia si possessio libertatis causam dubiam P. Eliz.
reddit solutam, eo ipso solveret omne du-
bium: ergo in nullo casu haberet locum
regula de sequendo tutiori. Confirmat;
quia possessio libertatis est de subiecto non
supponente; cum enim quæstio non sit de
possessione libertatis physicæ, sed moralis,
nec homo hanc possessionem contra legem
habeat, immerito ea supponitur.

Sed contra 1. quia, quod possessio liber-
N. tatis sit titulus sufficiens deponendi omne
136. dubium practicum in omni materia, ex-
presse tradidi, & probavi d. 11. sect. 4. & d.
16. sect. 2. 3. & 4. ubi plurimos dedi Do-
ctores,

P. Suar. Flores, quibus addo P. Suar. qui sententiam oppositam falsitatis notat; M. Mart. de Prado tom. 1. cap. 1. de Consc. qu. 9. n. 10. Caram. lib. 4. Theol. Fund. n. 25. qui plurimos citat, P. Moya tom. 1. tr. 1. qu. 6. n. 18. & tom. 2. tr. 1. qu. 5. §. 1.

N. 137. Contra 2. quia totum hoc argumentum est antiquissimum, & ante eum illud tradidit Philal. & à nobis solum d. 16. immò trahitur, & solvitur à P. Sanch. lib. 2. de Matrim. d. 4. n. 42. ait enim in omni dubio practico sequendum tutius, nisi deponatur, quia est evidens lex non operandi cum conscientia practice dubia; in omni autem dubio speculativo numquam sequendum ex præcepto tutius; quia est evidens principium, quod lex non obliget, nisi certo constet. Ego autem dixi in omni dubio, sive speculativo, sive practico, esse præceptum sequendi tutius, nisi dubium deponatur; si autem deponatur, non esse præceptum. Addo esse præceptum, quoties tutius est possibile, nam sepe impossibile est, ut quilibet sequatur tutius, ut docui d. 10. & 11.

N. 138. Ad confirm. respondeo eandem doctrinam tradi à Philal. eamque rejeci disp. 16. instando manifestè in materia justitiæ. Vel enim sola possessio libertatis physice est titulus sufficiens retinendi rem dubiam, num sit mea, vel non? Si est; idem dicam de aliis virtutibus: si non est; ergo in materia justitiæ melior non est conditio possidentis. Si ergo ex libertate physica inferatur in materia justitiæ possessio libertatis moralis, cur non in materia aliarum virtutum? Addo evidens esse, quod homo prius sit homo, quam quod aliqua lege obligetur: sed de essentia hominis ut hominis est libertas moralis: ergo ante omnem legem habet homo pro priori possessionem libertatis moralis, quæ est subiectum, quod lege ligatur, adeoque est prius lege; omne enim subiectum est prius formæ.

N. 139. Hoc autem adeo certum est, ut ex solo Ecclesiastici cap. 15. aperte constet; ait enim: Deus ab initio condidit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui. Adjecit (nota tò adjecit) mandata, & præcepta sua: Si volueris mandata servare, conservabunt te. Apposui tibi ignem, & aquam, ad quod volueris porrigere manum tuam. Ecce asseritur, quod Deus condiderit prius hominem liberum, quam ei præceptum tulerit: ergo homo nascitur cum possessione physica libertatis moralis. Est autem hic textus adeo concludens pro libertate morali hominis, ut P. Ripa. Ripal. tom. 3. d. 8. n. 183. & 184. & d. 14. per totam dixerit, quod vel ipsi Hæretici,

etsi sint humanæ libertatis hostes, eam fieri cogantur. Plura P. Moya tom. 1. qu. 6. §. 5. n. 34. & tom. 2. qu. 5. & 6. dicens jure merito hoc argumentum esse antiquum.

Similiter addo tum ex Caram. in sua Dilexi de non certitudine num. 728. pag. miles 249. quod libertas moralis est ipsa libertas naturalis, ut obligabilis, & dirigibilis a præceptis: ergo nisi præcepta superveniant, latissime patet: ergo non tenemur probare, quod homo habeat libertatem moralem; sed Adversarii probare tenentur supervenisse præceptum aliquod, quod eam liget; quod nisi probent, inutiliter arguent.

Demum addo ex P. Carden. tom. 1. d. 12. N. cap. 4. & 5. quod interpretatio communissima faciat evidentiam moralem; nam in questionibus de significatione vocum sententia ferè omnium facit evidentiam. Rursus in questione facti, num existat præceptum, traditio, consuetudo, & similia, sententia omnium facit certitudinem: ergo cum ferè omnium sententia, & interpretatio sit, quod melior sit conditio possidentis in omni materia, eo ipso melior quoque erit conditio hominis possidentis libertatem, quoties dubium est de malitia objecti, aut actionis; atque adeo poterit deponere dubium, & eligere illud objectum, aut actionem, quatenus homo non tenetur vitare objectum dubie veritum, aut actionem dubie honestam; etenim per principium, quo deponit dubium, concipit certum dictamen, conscientia de non peccato in prosequendo tale objectum, & in ponendo eam actionem.

§. III.

Quia ut sim certus de non peccato formali, debeo esse certus de non peccato materiali.

SUMMARIUM.

Arguitur, quia si conscientia probabilis non esset, multo minus dubia, n. 142.

Dico, quod formido cadit supra veritatem, & licentiam ut est in re, non ut in mente, num. 143.

Arguit P. Eliz. quia nemo est certus de non peccato formali, nisi sit de non materiali, n. 145. Et quia nemo potest operari cum hoc iudicio, sive hoc sit, sive non sit licitum, volo operari, n. 146.

Et quia si non possum formare dictamen, quod opus non sit contra legem, nec quod non sit peccatum, n. 147.

Et quia malitia materialis, si sit voluntaria, transit in formalem, n. 148. 149. Nec mutuo, nec non mutuo convertuntur peccata.

rum materiale, & formale; adeoque ut quis sit certus de non peccato formali, non est necesse, ut sit certus de non materiali. Inductio, n. 150.

Et iudicia allata in objectione sunt misderanda, n. 151.

Regula remota mei actus est Dei lex; proxima est recta ratio applicans legem, n. 152.

Quando malitia materialis transeat in formalem, n. 153.

Debet esse voluntaria theologicè, non satis philosophicè, ib.

Debet esse certa, vel divisa à iudicio reflexo certo de non malitia formali, n. 154.

Arguit P. Elizald. quod nisi cognitio directa sit vera, nec reflexa, n. 155.

Dico tunc veritatem reflexa pendere à veritate directa, quando nil plus habet pro objecto reflexa ac directa; non verò quando plus habet, n. 156.

Bonitas artefacti non pendet purè à cognitione, sed à materia; at honestas formalis purè à dictamine, non ab objecto ut in se, n. 157.

Tunc tantum iudicium particulare continetur, & sequitur naturam iudicii universalis, quando particulare nil plus habet pro objecto, quam universale; non verò quando habet, n. 158. 159. 160.

Potest homo, manente dubio speculativo de licentia actionis secundum se, & objectivè sumptæ, esse certus de eius licentia, attentis aliis novis principiis, ib. & n. 161.

Exempla, ib.

N. 142. Quantum argumentum esse potest; quia iudicium probabile de licentia actionis, & de honestate rei est conjungibile cum formidine oppositi, adeoque ad bene operandum necessarium est iudicium excludens omnem oppositi formidinem: ergo si iudicium probabile non est satis, multò minùs conscientia dubia.

N. 143. Sed contra; quia, ut dixi, à veritate ad bonitatem illegitima est consequentia: esto igitur cum eo iudicio speculativo de bonitate rei, ut est in se, seu de veritate objecti, ut est in se, stet formido; attamen cum hoc iudicio practico, Licet omne id, quod mihi prudenter apparet honestum, nulla stat formido de peccato; immò certus sum, quod non peccem ponendo actionem, quæ speculative videtur prudenter probabiliter honesta. Quare esto de veritate rei, ex. gr. an actio sit honesta in se, nullam habeam certitudinem, sed tantum probabilitatem; habeo tamen certitudinem de honestate, ut mihi apparet, seu quod mihi appareat conformis regulis morum. Rursus habeo certitudi-

nem reflexam, quod bene operer eam actionem eliciendo, ductus ea regulà, quod licitum sit operari id, quod non conitat esse illicitum. Itaque formido cadit supra veritatem, aut licentiam ut est à parte rei; non autem supra licentiam ut est in mea mente. Sum enim practicè certus me licitè operari ponendo actionem, de quâ speculative formido, aut dubito, num sit licita; quia omne, quod non est certò speculative illicitum, est mihi certò practicè licitum, aut saltem permissum. Licet igitur incertus, aut dubius sim de honestate materiali actionis, aut objecti, tum tamen certus de honestate formali, aut saltem de non peccato formali actionis; quatenus qui eligit, quod prudenter apparet materialiter honestum, aut id, de quo dubitat num sit honestum, honestè formaliter, aut saltem sine formali peccato operatur; & qui eligit, quod prudenter apparet non esse materialiter illicitum, vel dubitat, num tale sit, licitè, aut saltem non illicitè, seu sine peccato formali operatur.

Dices fallam esse hanc propositionem, Id N. est licitum, quod omnibus pensatis videtur licitum; sicut fallà est hæc, Id est rotundum, quod videtur rotundum. Sed contra: quia ejus propositionis sensus non est, id est licitum in se à parte rei, quod mihi videtur licitum; in hoc enim sensu est fallà; sed sensus est, id est mihi licitum, quod ex certo gravi fundamento videtur licitum; & ex nullo fundamento videtur mihi certò illicitum.

Sextum argumentum est ex P. Elizald. N. lib. 3. qu. 6. §. 1. pag. mihi 154. quia nemo potest esse certus de non peccato formali, nisi P. Eliz. certus sit de non peccato materiali: sed quoties est directè incertum, & dubium num detur, vel non detur lex, nemo potest esse certus de non peccato materiali in tali operatione: ergo nemo tunc potest esse certus de non peccato formali in eadem operatione.

Confirmat 1. quia nemo sanæ mentis formare potest similia judicia: Sive hic contra-ctus re ipsa sit malus, & a Deo prohibitus, sive P. Eliz. non, ego illum faciendo non pecco: vel: Licet nesciam, an re ipsa operer contra Dei legem, scio tamen me non peccare: vel: Etsi hic contractus sit re ipsa contra Dei legem, ego tamen non pecco: sed si possumus operari, etsi non sciamus, an talis operatio sit contra Dei legem, possumus formare similia dictamina: ergo si hæc formare non possumus, ideo est, quia implicat, ut quis sit certus de non peccato formali, & simul sit incertus de peccato materiali.

Con-

N. Confirmat 2. quia si non teneor formare dictamen conscientiae de non peccato in opere a me ponendo, & quod illud non sit contra legem Dei, sequeretur, quod regula meae operationis non esset lex Dei; si enim est lex Dei, teneor juxta hanc operari, & de hac formare dictamen: ergo si non possum formare dictamen, quod opus non sit contra legem, neque potero formare dictamen de non peccato in eo opere.

N. Confirmat 3. quia quoties materialis malitia est voluntaria, toties transit in formalem, ut ex terminis est notum, ex celebri definitione peccati, quam dat S. August. sed in casu proposito, quo nescio, num mea actio sit, vel non sit contra Dei legem, malitia materialis est voluntaria, praevideo enim fortè esse contra Dei legem, & hoc non obstante volo eam violationem materiale: ergo in tali casu malitia materialis transit in formalem.

N. Confirmat 4. Eatenus invincibilis ignorantia excusat, quia illam habens non praevidet actum esse contra Dei legem; atque adeo materialis malitia tunc est prorsus involuntaria, & sic non transit in formalem: ergo cum in nostro casu materialis malitia sit voluntaria, transibit in formalem.

N. Respondeo negando maiorem, ut constat innumeris exemplis: nullus enim Sacerdos est certus logicè de suo Ordine, & quod non peccet materialiter actus Ordinis exercendo; non enim est certus de Ordinis Sacramento, & tamen est certus se non peccare formaliter exercendo eos actus. Idem dico de aliis sine fine. Ergo ut sim certus de non peccato formali, non est necesse, ut non sim dubius, seu sim certus de non materiali, & quod lex non existat. Ratio est; quia, ut saepe dixi, aliud est lex, aliud applicatio legis, & esse inter se separabilia, est certum: ergo possum peccare materialiter contra legem, quin peccem formaliter contra illam: ut enim materialiter peccem contra legem, satis est, ut lex à parte rei detur, etsi à me ignoretur; ut autem peccem formaliter contra legem, non satis est, immò nec necesse est, ut detur lex à parte rei, sed necessaria, & satis est notitia certa legis; lex enim per certam notitiam applicatur. Sicut ergo possum peccare formaliter contra legem, quin contra illam peccem materialiter; ut patet in illo, qui putat hodie dari legem jejunii, quae tamen non datur; ita possum peccare materialiter contra legem, quin peccem formaliter contra illam: ergo nec mutuo, nec non mutuo unum ex aliis inferitur, nempe ex peccato materiali con-

tra legem peccatum formale contra illam; aut vice versa ex peccato formali contra legem peccatum materiale contra illam. Adde supervenire posse principia certa reflexa, ex quibus inferatur iudicium certum reflexum de non peccato formali, etsi per iudicium directum incertum sim, vel stricte dubius sim, suspensio omni directo iudicio, num talis mea operatio sit, vel non sit materialiter contra legem.

Ad 1. confirm. contra est 1. quia est ab N. Adversario solvenda; nam ignorans invincibiliter legem aliquam, habere potest illud & hoc iudicium, *Ego ignoro legem, si forte est, & tamen scio me non peccare*: ergo argumentum ab Adversario diluendum. Contra 2. quia, ut dixi d. 5. & 6. de ignorantia invincibili, sicut ea dictamina, *mentire, jurare*, & similia admittenda non sunt, quia ex sensu cuilibet obvio praesentunt malitiam, sed temperanda hoc modo sunt: *Supposito quod mendacium appareat tibi invincibiliter a Deo preceptum, mentire*; ita in casu nostro ea iudicia, ut jacent, praesentunt contemptum legis, & Dei, & produnt voluntatem paratam exequi eum contractum, siue sit, siue non sit contra Deum. Non igitur ea iudicia, ut jacent, admittimus, sed temperanda sunt hoc modo: *Scio me non peccare ponendo contractum, quem ex fundamento certo probabili, seu prudenti puto licitum, & non contra legem Dei; etsi forte possit contra illam legem esse, quae tamen lex, seu veritas de ejus existentia me invincibiliter laet. In hoc iudicio nullum absurdum, sed omnia sana.*

Ad 2. confirm. nego sequelam; dico N. enim, quod regula remota meae operationis sit lex Dei, siue directa, siue reflexa permissiva, praeceptiva, aut prohibitiva; regula proxima est recta ratio applicans illam Dei legem. Porro antequam operemur, teneor super omnia diligenter omnino impicere, an opus sit contra Dei legem; & si non appareat esse contra illam, teneor, aut saltem possum formare dictamen directum, quod illud opus non sit contra Dei legem. Quod si lex Dei directa non constet mihi, num detur, vel non, sed dubius sim, tunc ante operationem formandum in principis dictamen reflexum fundatum in principis reflexis, quod lex dubia non obliget; lex incerta non obliget; lex, cujus veritatis existentia certo probabiliter negari potest, non obliget; formandum, inquam, est dictamen de non peccato formali in tali operatione, ut substante iudicio directo de lege dubia.

N. 153. Ad 3. confirm. dico me plura dedisse d.
13. *scilicet. 2. per totam*, ubi ostendi quando malitia materialis transcat in formalem : etenim ut malitia materialis sit voluntaria theologicè, seu sub ratione peccati, debet mihi certò constare, aut à me probabiliter, vel probabilius judicari quòd in tali opere infit malitia materialis : sed quoties lex est dubia, nec certò, nec probabiliter hoc mihi constat : ergo ea malitia materialis, licet dubiè cognita, seu apprehensa, non tamen est voluntaria theologicè. Idem constat in scrupuloso qui apprehendit, & sæpe judicat opus esse materialiter malum, & tamen illud exequens non peccat, quia ea apprehensio non est satis, immò contemnitur à judicio, vel directò, vel reflexo prudenti de non peccato formali. Addo, quod in nostro casu malitia materialis æquè lateat, ac pateat, nam dubito, an detur : ergo si quia patet, P. Elizal. infert esse voluntariam ; quia latet, inferam ego esse involuntariam, ut reverà est ; debet enim malitia materialis ita patere, ut certò prudenter nec judicem, nec oppositum judicare possim.

N. 157. Ad 4. confirm. retorqueo ex dictis ad primam ; & patet solutio ex dictis ad tertiam. Ut enim malitia materialis transeat in formalem, non satis est si praevideatur, sed debet vel praevideri per notitiam certam; vel esse divisa ea materialis malitiae apprehensio, divisa, inquam, a iudicio certo reflexo de non malitiâ formali. Plurima de hoc dedi d. 13. *sect. 2.* contra Palano.

N. *Scipimum argumentum est ex P. Elizald.*
 155. *lib. 3. qu. 6. §. 2. pag. 156. ubi postquam plu-*
 P. Eliz. *ra dixit de malitia materiali, & formali, &*
plura dedit contra eos, qui refugiant ad
judicia reflexa, circa finem ita arguit: Om-
nis veritas cognitionum reflexarum pendet
ad veritate cognitionum directarum; & ve-
ritas directarum pendet ab objectis earum;
objecta enim sunt mensura actuum; & co-
gnitiones reflexæ resolvuntur per directas,
non contra directæ per reflexas: ergo si
cognitiones directæ non sunt veræ, neque
reflexæ erunt veræ. Declarat autem suam
doctrinam hoc, & similibus exemplis. Ut
quis benè demonstrit, syllogizet, & rhetor-
izetur, non est satis, si per cognitionem
reflexam dicat, Ego benè syllogizo; sed
necessè est ipsum syllogismum directum
esse rectum: ergo ut quis non peccet, non
est satis, si per cognitionem reflexam judi-
cet se non peccare formaliter, sed necessè
est, ut per judicium directum judicet talem
operationem non esse peccatum materiale:

ergo nemo potest esse certior de peccato formali, quin sit de materiali.

Respondendo tunc tantum veritatem reflexarum pendere à veritate directarum, quando reflexæ affirmant directas esse veras; implicat enim ut cognitio reflexa affirmans directam esse veram sit vera, nisi cognitio directa sit vera, ut certum est. Quando tamen reflexæ cognitiones aliud affirmant, quàm veritatem directarum, possunt cognitiones reflexæ esse veræ, quin directæ sint veræ, ut etiam certum est: ita ego reflectens supra directam falsam, & dicendo eam esse falsam, dico verum; & tamen cognitio directa est falsa, ut latè dixi hic *sect. 2. & d. 19. sect. 2.* In casu nostro, qui iudicat reflexè, se non peccare formaliter sequendo iudicium directum de non peccato materiali in tali operatione, quòd iudicium directum potest esse falsum; non habet pro objecto sui iudicii reflexi veritatem cognitionis directæ, sed habet pro objecto affirmato, non esse peccatum formale operationem positam sub iudicio directo de non peccato materiali; etsi tale iudicium directum possit esse falsum: ergo potest cognitio reflexa esse vera, quin directa sit vera.

Ad exempla latis suprà responsum est N.

4. 19. quòd bonitas artium, & similium non pendeat purè à nostrâ cognitione, sed à tali materiâ determinatâ; unde putans se rectè disponere syllogismum, orationem, domum, aciem, si reverà non rectè disponat, non dabitur bonus syllogismus, bona oratio, nec domus, & exercitus benè dispositus: econtra honestas formalis nostrorum actuum pendet à nostro dictamine. Ex quo evidenter sequitur, latum esse discrimen inter cognitiones reflexas, quæ serviunt pro formandâ conscientiâ; aliasque reflexas, quæ artibus, scientiis, & prudentiis particularibus ramulantur: Si enim ego errem quoad artis objectum, hoc semper eodem modo se habet, etsi ego invincibiliter directè, aut reflexè judicarem, illud alio modo se habere: ergo bonitas objecti artefacti pendet immutabiliter à tali materiâ, & cognitione; quæ materia, aut cognitio, si mutantur, etsi invincibiliter, non dabitur bonitas, nec objectum artis. Econtra honestas formalis actuum non pendet ab objecto ut est in se, sed ut est in meâ cognitione; & pro varietate iudicii dabitur, vel non dabitur ea honestas: ergo nulla paritas.

Octavū argumentum est ex P. D. Thyro N. 158.
dis. 7. n. 61. & 62. Non licet operari cum
 dubio practico; ergo neque cum consci-
 entia speculativè dubiā, quia ex hac resulat
 P. D. Thyro
 temper

semper dubium practicum. Confirmat; quia implicat, ut iudicium universale sit verum, ex. gr. hoc, *Omnis contractus speciei A, est illicitus*; & quod iudicium particulare, ex. gr. hoc, *Contractus A, speciei A, est licitus*, sit etiam verum; etenim vera essent ambo contradictoria; ergo cum dubium speculativum sit illud, quo quis dubitat de licentia contractus secundum se abstrahendo à circumstantiis; dubium practicum sit, quo quis dubitat de licentia contractus in his circumstantiis, implicat, ut quis illud resolvat negando licere; & hoc resolvat, affirmando licere.

- N. Resp. hoc à nobis solum d. 19. sect. 3.
 159. & hic declaratum sect. 2. §. 1. ubi dixi tunc tantum iudicium particulare contineri, & sequi naturam iudicii universalis, quando particulare nil aliud prorsus considerat, quam quod à iudicio generali consideratur. Quod si aliud consideretur à iudicio particulari, tunc nec continetur sub iudicio generali, nec huius naturam sequitur. Cum ergo hoc iudicium particulare, *Contractus A, speciei A, licet*, non tantum consideret contractus naturam secundum se, seu objective sumpti, sed etiam consideret omnes dispositiones subiecti operantis; hinc hoc iudicium universale negativum, *Nullus contractus speciei A, licet*, potest esse verum; & simul esse verum hoc affirmativum particulare, *Contractus A, speciei A, licet homini*, vel invincibiliter putanti esse licitum, vel certo prudenter iudicanti non esse vetitum, vel assertenti, *Nullum, quod certo probabiliter negatur esse vetitum, est vetitum*, sicut d. 5. & 6. dixi de errore invincibili. Hoc enim iudicium universale negativum est verum, nullum mendacium est licitum; & tamen hoc iudicium particulare affirmativum potest simul esse verum; mendacium Petro invincibiliter iudicanti esse licitum, est licitum. In quo casu propositio universalis considerat mendacium pure objective, & secundum se; propositio autem particularis considerat mendacium subjective; seu ut est in mente hominis taliter iudicantis; ergo idem in nostro casu poterit quis universaliter iudicare, nullum contractum speciei A, esse licitum; & simul poterit in particulari iudicare contractum A, speciei A, esse sibi licitum, quatenus iudicat non esse vetitum, quod prudenter negat esse vetitum: in quo casu propositio universalis negat licentiam de omni contractu speciei A objective, & secundum se sumpto; propositio autem particularis affirmat licentiam contractus mihi iudicanti non esse vetitum,

quod non est certo vetitum: sed quod iudico certo probabiliter non vetitum, non est certo vetitum: ergo mihi certo probabiliter iudicanti contractum A, speciei A, non esse vetitum, non est vetitus. In forma, concessio antecedenti, nego consequentiam, ejusque probationem; nam persistente dubio speculativo supervenire potest principium, quo tollatur dubium practicum.

Ad confirm. patet, qualiter iudicium N. universale negativum, & iudicium particulare affirmativum possint simul esse vera ob novam dispositionem, & circumstantiam. Similiter patet, qualiter persistente dubio speculativo possit homo non esse practice dubius, immo esse practice certus de non peccato. Nam dubium speculativum est id, quo homo dubitat de actione secundum se praescindendo à circumstantiis ipsi actioni extraneis; dubium practicum est id, quo homo tunc nec iudicat eam actionem sibi licere, nec iudicat sibi non licere; sed potest homo nihil prorsus resolvens, an actio sit secundum se licita, iudicare, attentis omnibus suis principijs, & dispositionibus; iudicare, inquam, eam actionem sibi esse licitam, ex. gr. vel quia, quod non est certo illicitum, non est illicitum; vel quia in omni dubio possessio stat pro libertate; vel quia omne, quod certo probabiliter videtur licitum, est licitum: ergo potest homo, manente dubio speculativo de licentia actionis secundum se, seu objective sumptae, esse certus de ejusdem actionis licentia, attentis omnibus alijs principijs, cum quibus operatur: eo modo, quo manente dubio speculativo de licentia picture die festo secundum se, potest subditus, accedente Superioris praecepto, fieri practice certus de licentia picture sibi.

Idem novissime tradit recens Probabilista N. Raphael à S. Joanne, olim Generalis Ordinis Discalceatorum SS. Trinit. Redemptoris Captivorum in sua Crisi de Probabilitate sum. 9. dicens, quod omni operi humano accedere possint circumstantiae extravagantes, & alienae à naturā actus penè innumerabiles, & ideo tunc aliunde ferendum est iudicium ex qualitate, & naturā reliqua circumstantiarum, & subiecti; & non ex solā naturā actus objective sumpti. Hoc autem mihi manifestum est tam loquendo de actione in se bonā, aut indifferenti; quam de actione in se malā, aut vetitā. Etenim mendacium non licere est de Fide certum; & tamen, si accedat invincibilis error, ita ut mendacium putetur praeceptum, tunc de Fide est, quod mendacium non sit ei subiecto

subjecto illicitum. Similiter Sacri auditio-
nem licere, est de Fide certum; & tamen si
error accedat, quo invincibiliter putetur
Sacrum esse vetitum, aut malum, tunc cer-
tum profus est, quod ei subjecto sit illicitum.
Si igitur nova dispositio operantis facit,
ut illicitum illi sit opus ex se licitum; vel ut
licitum sit ei opus ex se illicitum; cur nova
dispositio accedens homini speculativè du-
bio de actione secundum se, non faciet ut
ille idem homo, attentis omnibus principiis,
quæ tunc habet, sit practicè certus de li-
centiâ actionis sibi ipsi, seu subjectivè sum-
ptæ; etsi speculativè dubitet de licentiâ
actionis objectivè sumptæ, seu an sibi se-
cundum se liceat.

S E C T I O IV.

Objectiones Fogarini contra easdem conclu-
siones.

§. I.

Argumenta Fogarini.

S U M M A R I U M.

Quia implicat certitudo simul, & incertitudo
de honestate objecti, n. 162.

Quia actus ex D. Thom. & Scoto sumit bonita-
tem ex objecto, ib.

Et quia implicat, ut actus sit certò bonus, & ob-
jectum non sit certò bonum, n. 163.

Et quia formidans de bonitate objecti formidat
de bonitate actus, n. 164.

Et quia si omni opinioni probabilis inest certitudo
honestatis formalis, meret quoque opinioni re-
mittere probabilis, n. 165.

Et quia M. Baro dicit esse prodigium ignoran-
tia, & temeritatis dari certitudinem, cui nul-
la objectiva respondeat, n. 166.

Confundit objectum in esse objecti, cum objecto in
esse rei: quid utrumque, n. 167.

Actus sumit bonitatem ab objecto in esse objecti,
non in esse rei, seu ut in mente, non ut est in
re, ib. & n. 168.

Dubium speculativum, & practicum quid? n.
169.

Cum dubio speculativo de licentiâ objecti secun-
dum se stat certitudo practica de ejus objecti
dubie liciti electione, ib.

Objectum quid? materiale, & formale quid?
n. 170.

Formale quod, & quo, quid? n. 171.

Ratio formalis sub quâ, quid? ib.

Objectum formale motivum quod debet neces-
sario recognosci, non ita ratio formalis sub
quâ, DD. ib.

Actus naturales, & supernaturales necessariò
Tom. III.

differunt ex objecto formali movente ut quo.
Incertum tamen, an differant ex movente ut
quod. Inductio, n. 173.

DD. utriusque sententia affirmantis, & negan-
tis essentialiter differre ex formali ut quod,
n. 175.

Aliud quod actus habentes objecta formalia di-
versa sint diversi; aliud ut sint diversi, quod
ea habere debeant, n. 176.

Aliunde quàm ex formali quod differre possunt,
ib. & 177. & 178.

Axioma, quod actus sumat speciem ab objecto,
qualiter intelligendum, n. 179.

S. Thom. contra Fogarin. n. 180.

Immo Scotus, & Scotista, ib.

Fateor implicare, ut actus sit certò bonus, & ob-
jectum ut est in mente non sit certò bonum, non
tamen ut sit certò bonus, & objectum ut est in
re non sit certò bonum, n. 181.

Quando quarimus, an stante dubio speculativo
de bonitate objecti possit quis esse certus de ho-
nestate formalis actus, sumimus objectum ut
in re, non ut in mente, ib.

Bonitas materialis non constituit bonitatem for-
malem actus, n. 182. 183.

Objectum ut est in re non semper specificat actum,
sed ut in mente, n. 184.

Ut tenuis prudentia non est prudentia, ita nec
tenuis probabilitas est solida probabilitas, n.
185.

Impugno dictum Baroni, n. 186.

Omni certitudini formali respondet objectiva,
sive in re, sive in mente, non semper in re,
num. 187.

Primum argumentum est; quia impli-
cat certitudo de honestate actus cum 162.
formidine, seu incertitudine de honestate Fogar.
objecti ejusdem actus: ergo implicat, ut
quis operetur cum dubio speculativo. An-
tecedens probat ex S. Thom. 1. 2. qu. 18. s. Tho.
art. 2. docente, quod actus humanus sumat
bonitatem ex objecto; ait enim: Dicendum,
quod sicut dictum est, bonum, & malum actio-
nis, sicut & ceterarum rerum attenditur ex ple-
nitudine essendi, vel ex defectu ipsius: primum,
quod ad plenitudinem essendi pertinere videtur,
est id, quod dat rei speciem: sicut autem res
naturalis habet speciem ea sua forma, ita &
actio habet speciem ex objecto; sicut & motus ex
termino; & ideo sicut prima bonitas rei natu-
ralis attenditur ex sua forma, quæ dat speciem
ei; ita & prima bonitas actus moralis attendi-
tur ex objecto conveniente, unde & à quibus-
dam vocatur bonum ex genere. Hæc S. D. Et
qu. 19. art. 1. ait: Ad 3. dicendum, quod bo-
num per rationem representatur voluntati, &
objectum, & in quantum cadit sub ordine ra-
tionis

tionis pertinet ad genus moris, & causat bonitatem moralem in actu voluntatis. Similiter Scotus in 2. dist. 7. E ait: Prima bonitas moralis competit voluntati ex hoc quod ipsa transit super obiectum conveniens tali actui secundum dictamen recte rationis: ergo certissimum est (ait Fogarinus d. 1. sect. 2. a num. 29. ex P. Valqu. 1. 2. d. 50. cap. 1.) quod actus sumat bonitatem ex obiecto: ergo eo ipso, quod quis est incertus de honestate obiecti, incertus erit de honestate actus.

N. 163. Fogar. Secundum ex eodem Fogarino num. 30. est; quia bonitas actus moralis sumitur, & pendet essentialiter à bonitate morali sui obiecti per rationem voluntati propositi, ex S. Thom. & Scoto: ergo implicat, ut in actu sit certa bonitas moralis sine certà bonitate morali obiecti. Consequentia probatur: Implicat ut res naturalis sit certò in tali specie, & certò sciatur, quod sit in eà specie ex. gr. hominis, si non sit certum illam rem habere formam talis speciei ex. gr. hominis: ergo implicat, ut actus sit certò bonus, & certò cognoscatur, quod sit bonus, nisi certum sit, quod actus ille habeat id, à quo tamquam à formà essentialiter pendet sua bonitas; sed hoc est bonitas obiecti per rationem representata, à quà tamquam à formà attenditur bonitas moralis actus, ait S. Thom. ergo implicat, ut actus sit certò bonus, & obiectum non sit certò bonum.

N. 164. Fogar. Confirmat num. 31. Omnis, qui formidat dari constitutiva alicuius, ex. gr. tres lineas, necessariò formidare debet de constituto, ex. gr. an detur triangulus: sed unum constitutivum bonitatis formalis, nempe actus, est bonitas obiecti: ergo si formidem de bonitate obiecti, necessariò, formidabo de bonitate formali actus: ergo implicat certitudo honestatis formalis sine certitudine honestatis obiectivæ, & materialis.

N. 165. Fogar. Caram. Tertium est; quia si in opinione probabilis adest certitudo honestatis formalis, ut docet Caram. in Apologem. num. 104. & in Dialecti p. 2. n. 304. 308. 346. quem Fogarinus impugnatur, sequitur, quod etiam in opinione probabilis quantumvis tenui, dummodo à probabilitatis finibus non exeat, erit certitudo honestatis formalis: ergo confusus huic tenui probabilitati erit certus, quod non peccet, & quod prudenter agat; sed hoc ultimum consequens damnatur ab

Inn. XI. Innoc. XI. ergo & primum consequens; etenim ab hoc sequitur ultimum: Prima consequentia probatur; quia *omnis probabilis* complectitur etiam tenuem probabilitatem, sicut omnis albedo continet etiam

tenuem albedinem, ex. gr. ut unum: ergo si in omni opinione probabilis est certitudo honestatis formalis, ut vult Caramel; ex quoque inerit omni probabilis quantumvis tenui, dummodo à probabilitatis finibus non exeat.

Concludit dicendo suam conclusionem N. esse adeo certam, ut in ejus probatione non sit amplius immorandum; etenim recte M. Fogar. Vinc. Baro d. 2. sect. 2. examine 3. epist. ad huc Caram. §. 3. recte dixit: *Id nobis prodigium ignorantia est, aut temeritatis, dari certitudinem, cui nulla obiectiva respondeat.* Alioquin non satis apparet, cur Harenci non habuissent notitiam certam de suis hereticis obiectivis, præcisè sistendo in suo privato spiritu, inquit Bona Spes in Apologem. pag. 119. Hac Fogarinus.

Sed contra; quia in his argumentis confunditur obiectum in esse obiecti, & obiectum in esse rei. Obiectum in esse obiecti est obiectum ipsum ut est in mente, live deinde cognitio illud proponens sit logicè vera, & logicè recta, seu repræsentet obiectum ut est in re; ita ut, ita sit in mente, ut est in re; & ita sit in re, ut est in mente; live sit logicè falsa, seu repræsentet obiectum alter ac obiectum est in re. Obiectum in esse rei, est obiectum ipsum prout est in re à parte rei, præcindo à cognitione illud repræsentante. Jam quando dicitur, quod actus humanus sumat bonitatem ab obiecto, si sensus sit, quod sumat ab obiecto in esse obiecti, verum dicit: & ideo nos latè d. 5. & 6. docuimus, quod actus tendens in obiectum in se malum, propositum tamen invincibiliter ut non malum, non sit formaliter malus; immò docuimus, quod actus tendens in obiectum in se malum, propositum tamen invincibiliter, ut in re honestum, sit formaliter honestus. Si sensus sit, quod actus humanus necessariò sumat bonitatem ab obiecto in esse rei, seu ut est in re, est prorsus falsum; aliàs nec invincibilis error malitiæ materialis excusaret à malitià formali electionem sub eo errore positam, quod est contra fidem; nec invincibilis error, quo obiectum in se malum repræsentatur ut in se, seu materialiter honestum, honestaret formaliter actionem sub eodem errore positam; quod etiam, juxta me, est falsum.

Porro quia arguens hæc duo confundit, N. ideo contra nos arguit; & putat, quod quia nos dicimus, posse aliquem esse certum de honestate formali actus, quin sit certus de honestate obiecti ejusdem actus, putat, inquam, nos dicere, posse aliquem esse certum de

de honestate formali actus, quin sit certus de honestate objecti ejusdem actus, sumpti in esse objecti, & non in esse rei; quod est certo falsum. Quod dicimus est, quod aliquis possit esse certus de formali honestate actus ob principium superveniens actui, quin certus sit de honestate objecti sumpti in esse rei, seu ut est a parte rei; non vero sumpti in esse objecti, seu ut propositi per cognitionem, & ut sigillati omnibus circumstantiis, quibus sigillatur actus.

N. 169. Explico, & sumo doctrinam communem, cui quoque adheret Fogar. d. 1. sect. 2. n. 7. dicens: Dubium aliud est speculativum, aliud practicum. Illud est, quando intellectus non valet se determinare ad ferendum iudicium de re in communi secundum se accepta; ex. gr. ad determinatè iudicandum, quod comestio octo unciarum in refectioe ferotina diei jejunii in obligato ad jejunium sit peccatum, an non sit peccatum. Dubium practicum est suspensio iudicii circa utramque partem contradictionis habita in ipso operante in actuali exercitio ex. gr. refectioe fumentis octo unciis. Hæc Fogarinus. Ecce dubium speculativum est suspensio omnis iudicii circa objectum in communi: dubium practicum est suspensio omnis iudicii circa ejus objecti electionem. Quæro modò, an dubitanti speculative, num octo unciarum refectio in collatione vespertina sit licita obligato ad jejunium, possit eidem ad jejunium obligato, & de eà quantitate dubitanti supervenire principium, quo non tantum tollatur dubium practicum, sed quo certificetur de licentià sumendi octo unciis? Si non potest, arguam oppositum experientiã tum omnium idiotarum, tum omnium subditorum; quibus utrisque, superaddito Prelati, aut docti Confessarii consilio, sit certa licentiã sumendi octo unciis, etsi jejunio teneantur. Si potest, ut certè potest, inferam: Ergo jejunio obligatus potest esse speculative dubius, num sit peccatum, elus octo unciarum in collatione vespertina; & simul esse practice certus de licito usu octo unciarum in collatione vespertina. Si ergo nulla est repugnantia, immò testis est experientia, quod cum dubio speculativo de licentiã objecti secundum se stare possit practica certitudo de licitã electione objecti dubie liciti; cur non etiam ob principium superveniens possit quis esse speculative dubius de honestate objecti secundum se sumpti; & tamen simul esse practice certus de formali honestate actus tendentis in illud obiectum?

Tom. III.

In forma ad 1. respondeo nihil ex S. Th. N. & ex Scoto contra nos, immò uterque nobis militat; ut autem hoc facile constet, & ut ab æquivocis liberemur, sciendum 1. quod objectum strictè sumptum sit id tantum, quod ab actu vitali attingitur: si actu attingatur, est objectum actu; si possit attingi, dicitur objectum in potentiã; atque adeo ratio objecti strictè sumpta, quatenus venit id, quod actu est objectum, est pura denominatio extrinseca ab actu tendente in illud. Objectum materiale est id, quod non propter se, sed propter aliud attingitur. Objectum formale est id, quod propter se, & ratione illius aliud attingitur. Solent autem objectum formale ab aliquibus vocari ratio formalis quæ; vel objectum formale quo.

Sciendum 2. objectum formale subdividi in formale quod, & est id, quod propter se attingitur; & in formale quo, seu rationem formalem sub quâ, & est ratio communis singulis actibus talis potentiæ, sub quâ objectum formale ab eà potentiã attingitur: ex. gr. albedo est objectum formale quod, quia à potentiã visivâ attingitur propter se; quia verò albedo attingitur ab oculo sub ratione coloris, quæ est ratio communis, sub quâ omnis actus visionis tendit, ideo ratio coloris dicitur ratio formalis sub quâ. Nè verò multiplicitate relativorum quod, quæ, quo, quâ, mens Lectorum confundatur, dico me per objectum formale motivum ut quod unice intelligere id, quod propter se attingitur, & propter illud alia: per objectum autem formale movens ut quo non intelligere nisi illud, quo mediante applicatur objectum formale quod, ad hoc ut moveat. Etenim ut objectum formale quod me moveat ad actum, debet illud esse expressè præcognitum, & debet esse applicatum potentiæ, quæ debet tendere in illud. Ita nisi bonitas sanitatis expressè præcognoscatur, & meæ voluntati per cognitionem applicetur, non poterit voluntas nec sanitatem propter se, nec medicinam propter sanitatem amare: & nisi albedo per species impressas sui applicetur oculo, & ab oculo videatur, non poterit oculus eam propter se, & parietem propter eam attingere.

Sciendum 3. quod sicut de ratione objecti formalis motivi quod est, ut sit necessarium expressè præcognitum, & applicatum; ita de ratione objecti formalis moventis ut quo, seu de ratione illius, quo mediante applicatur objectum formale quod, non est necesse, nec ut præcognoscatur, nec ut attingatur ab actu attingente motivum formale

P ij

male quod. Ita species impressæ visivæ sunt id, quo mediante albedo applicatur oculo; species impressæ spirituales sunt id, quo motivum formale ut quod apprehensionis applicatur eidem; apprehensio est id, quo motivum formale quod applicatur intellectui, ut judicare possit; cognitio est id, quo bonitas objecti, quæ est motivum formale quod voluntatis, applicatur voluntati: & tamen, ut docui in Animasticâ cum communi, quam sequitur C. Caiet. M. Ferrar. M. Joan. à S. Thom. Pontius, & alii ex nostris contra P. Lynceum, P. Hurtado, P. Maturum, & plures Thomistas, nec species impressæ visivæ à visione, nec species spirituales ab apprehensione, nec apprehensio ab actu judicii, nec cognitio ab actu voluntatis attinguntur, sed purè à visione, ab apprehensione, à judicio, à volitione attingitur ipsum motivum formale ut quod.

N. Sciendum 4. quàm certum apud omnes est, quod actus supernaturales, & naturales necessario, & essentialiter differant inter se ex objecto formali movente ut quo, tam incertum apud T.T. est, quod essentialiter differant ex objecto formali movente ut quod. Ratio primi est; quia motivum quo non est nisi id, quo mediante motivum formale quod applicatur potentia; nam objectum non movet, nisi per aliquid sui sit præfens in animâ: sed quod applicat motivum ut quod ad actum supernaturalem, debet esse supernaturale: ergo objectum formale movens ut quo actus supernaturalis debet esse aliquid supernaturale. Minor patet, tum inductione, tum ex Tract. de Gratiâ. Inductione, quia sicut apprehensio applicans motivum ut quod intellectui in ordine ad actum judicii, & judicium applicans motivum ut quod voluntati in ordine ad actum amoris, debent esse spiritualia, quia actus judicii, & voluntatis sunt spirituales: rursus sicut species impressæ applicans motivum quod intellectui in ordine ad apprehensionem debet esse spiritualis, quia apprehensio est actus spiritualis: ita etiam id, quod applicat intellectui, & voluntati motivum quod in ordine ad actus supernaturales, debet esse quid supernaturale.

N. Ex Tract. de Gratiâ; quia de Fide est, quod primus supernaturalis motus animæ est in nobis sine nobis, non quidem sine nobis cooperantibus, sed sine nobis liberè cooperantibus: Deus enim est, qui excitat in nobis eas, quas vocant, illustrationes, & inspirationes Spiritus S. quæ sunt supernaturales, (nec sunt nisi apprehensiones, &

actus voluntatis indeliberati supernaturales) infundendo species supernaturales, per quas objectum motivum quod applicatur intellectui, ut erumpat in apprehensionem supernaturalem, & per hanc idem objectum motivum applicatur voluntati in ordine ad actum supernaturalem: ergo certum est, quod applicativum motivi quod actus supernaturalis debet esse supernaturale.

Altera pars, quod æquè incertum apud T.T. fit, an necne actus supernaturales, & naturales differant essentialiter, & semper ex objecto formali movente ut quod, patet ex contentione Doctorum. Etenim pro affirmativâ stant Caiet. 1.2. qu. 65. art. 4. P. Joan. à S. Thom. Pontius, & alii ex Junioribus Thomistis, quibus contra sentit P. Suar. lib. 3. de Gratiâ cap. 11. P. Vasquez. 1.2. d. 86. num. 3. P. Ruiz d. 46. de Prædestinati. sect. 5. C. Pallav. lib. 2. de Gratiâ cap. 3. & lib. 4. de Charit. cap. 16. P. Ant. Perez d. 3. de Virtutibus Theolog. cap. 5. & alii. Pro negativâ pugnant Scotus, Mastrus in 3. d. 6. qu. 7. Pont. P. Ripald. d. 45. de Ente per totam, C. de Lugo d. 9. de Fide, P. Ovied. contr. ult. de Anima pu. 4. & 1.2. P. Requens 1.2. d. 11. sect. 5. P. Arriag. d. 14. sect. 5. & plures alii. Patet 2. ex rationibus sanè robustis, quibus utraque sententia movetur; at quia robustiores nobis visæ sunt stantes pro opinione negante, ideo hanc in Tract. de Inimicus Theolog. tecuti sumus. Equidem S. Thom. in 1. dist. 17. qu. 1. art. 4. expressè ait, quod cum ad idem objectum terminetur, tum potentia ponens actum naturalem, tum habitus causans actum supernaturalem, modo discerni non potest, quinam actus sit naturalis, quinam supernaturalis: ergo S. Thom. supponit potentiam naturalem, & habitum supernaturalem; actum naturalem, & actum supernaturalem terminari ad idem objectum; & ideo quia ad idem objectum terminantur, infert nos ignorare, quandonam naturaliter, quandonam supernaturaliter operemur. Si autè actus naturalis, & actus supernaturalis essentialiter terminarentur ad diversum motivum, nempe naturalis ad motivum naturale, supernaturalis ad supernaturale, facile sciremus, quando operaremur naturaliter, quando supernaturaliter, cum quilibet facile discernat motivum, à quo moveretur ad operandum, præcipuè, si motiva genere differant, ut motivum naturale, & supernaturale differunt.

Confirmo 1. quia, ut rectè P. Ripald. 176. sect. 8. Pont. n. 18. Mastr. n. 225. aliud est, quod actus, & habitus tendentes in objectum formali specie diversâ sunt specie diversâ; aliud

aliud quod eo ipso, quod diversi sunt, tendant in objecta formalia specie diversa: illud est verum, hoc falsum: etenim etsi in idem formale objectum tendant, adhuc esse possunt specie diversi: vel quia sunt à potentiâ diversa, quo modo intellectio humana, & Angelica in idem motivum tendentes: vel quia habent diversum tendendi modum, etsi illi actus ab eadem potentiâ procedant, quo modo apprehensio, & iudicium; amor efficax, & inefficax; notitia intuitiva, & abstractiva: ergo etsi actus naturalis, & actus supernaturalis habeant idem motivum formale quod, adhuc differre possunt, tum quia naturalis est à solâ potentiâ naturali, e contra supernaturalis est à potentiâ supernaturaliter elevatâ; tum quia applicativum objecti formalis quod respectu actûs naturalis est purè naturale; e contra applicativum objecti formalis quod respectu actûs supernaturalis est semper quid supernaturale: ergo objectum formale quod non est necessario adæquatum specificativum diversorum actuum, sed inadæquatum, cum aliunde differre possint.

N. Confirmitur 2. quia actus longè magis specificantur à principio, quàm ab objecto; quid enim est *specificari*, nisi sumere speciem? Ergo cum actus plus pendeat à principio, nam pendent ab intrinseco, tamquam effectus à causâ, quàm pendeant ab objecto, à quo extrinsecè tantum pendent, eo ipso actus plus à principio, quàm ab objecto specificantur.

N. Confirmitur 3. tum ex S. Thom. 1. 2. qu. 178. 12. art. 1. dicente, tres affectus versari circa idem bonum movens voluntatem, nempe simplicem complacentiam, intentionem, & fruitionem; tum ex Arist. 5. Physic. cap. 3. dicente, motus differre non tantum ex termino ad quem, sed etiam ex diverso modo tendendi in eundem terminum; tum ex Scot. in 3. dist. 14. qu. 1. qui idem docet: ergo esto ex diversitate objecti formalis inferatur necessario diversitas actuum; attamen ex unitate objecti formalis non inferatur necessario unitas specifica actuum.

N. Hęc ad ubertatem dicenda duxi, ut pateret, quàm frigidè contra nos trahatur axioma, quod objectum det speciem actui; etenim actus suam speciem præcipuè sumit à principio, eamque etiam sumere potest ex diverso tendendi modo: ergo si objectum formale quod det speciem actui, non tamen indispensabiliter eam dat; nam actus verus, & falsus tendunt in idem objectum, & tamen specie differunt; immò, juxta plures, actus naturalis, & supernaturalis ten-

dere possunt in idem motivum formale quod, & tamen ratione principii naturalis, & supernaturalis differunt specie: ergo etsi S. Thom. dicat, quod actus sumat speciem ab objecto, non tamen negat, quod possit eam aliunde haurire. Accedit quod S. Th. ad summum dicat, quod prima bonitas, id est primaria bonitas actûs moralis, attendatur ex objecto conveniente; ex hoc autem non inferitur, quod per accidens, & secundariò non possit aliunde eam habere: immò etsi verum sit, quod prima bonitas actûs moralis attendatur ex objecto conveniente; adhuc sub lite erit, an hæc convenientia debeat esse logica cum objecto ut est in re; an ethica cum objecto ut est in mente, conformiter ad morum regulas.

Addo quod S. Thom. evidenter stet contra argumentum, nam ait, quod bonum, & objectum, prout representatur voluntati, causat bonitatem moralem in actu voluntatis: ergo distinguit bonum, & objectum in esse rei, à bono, & objecto in esse objecti; seu bonum ut est in re, à bono ut est in mente; & objectum ut est in re, ab objecto ut est in mente: & ait, quod id, quod causat bonitatem moralem in actu voluntatis, non sit bonum ut est in re, nec objectum ut est in re, sed bonum, & objectum ut sunt in mente: ergo potest quis esse incertus de honestate objecti ut est in re, & esse certus de honestate formali actûs; immò & objecti, ut est in mente variimodè circumstantiati. Idem prorsus dicendum de Scot. nam eo ipso quod dicit, quod prima bonitas moralis sumatur ex convenientiâ actûs, & objecti cum dictamine rectæ rationis; eo ipso tò rectè intelligi potest vel logicè, vel ethicè, ut sæpe diximus. Hinc fateor me non capere, quomodo Fogarinus assumat tamquam primum principium, quod objectum det speciem actui, ita ut eam aliunde sumere non possit, cum oppositum tribui soleat ipsi Scot. ait Mastr. in 3. d. 6. num. 213. & Pontius: etenim Scotus in 3. dist. 27. qu. un. art. 2. docet, quod dilectio, quâ Deus propter se diligitur, sive sit naturalis, sive supernaturalis, habeat idem objectum formale, nempe bonitatem Dei, quâ in se bonus est: ergo actus naturalis, & supernaturalis habere possunt idem objectum formale quod. Demum etsi detur, quod objectum det essentialiter speciem actui, nil inde contra nos; non enim ex hoc sequitur, quod objectum ut est in re, sed quod objectum ut est in mente, det speciem actui: ergo esse poterit certus de honestate formali actûs, & objecti ut est in mente, quin sim certus de honestate

honestate materiali actus, & objecti, ut sunt in re.

N. 181. Ad 2. concessio antec. distinguo consequens: Implicat, ut in actu sit certa bonitas moralis sine certa bonitate morali objecti ut est in re, nego; sine certa morali bonitate objecti in esse objecti, concedo consequentiam. Ad probationem, concessio antecedenti, & consequentiā, & minori subsumptā, distinguo ultimum consequens: Implicat, ut actus sit certo bonus, & objectum ut est in mente, non sit certo bonum, concedo consequentiam; & objectum ut est in re non sit certo bonum, nego consequentiam. Ecce iterum confunditur objectum ut est in re cum objecto ut est in mente. Quod nos dicimus est, quod possit actus esse non malus, etsi objectum ut est in re sit malum: rursus, quod possit actus esse formaliter honestus, etsi objectum, ut est in re, non sit honestum: non autem dicimus, quod possit actus esse non malus, quamvis objectum ut est in mente sit malum; & quod possit actus esse formaliter honestus, quamvis objectum ut est in mente, seu ut a mente proponitur, non proponatur ut honestum. Transire autem ab esse, quod objectum habet in re, ad inferendum, quod simile esse habeat actus, est prorsus falsum; aliās actus positus sub errore invincibili, quod objectum in re non sit malum, cum tamen in re sit malum, erit malus: ergo licet actus habeat simile esse, quale habet objectum, ut est in mente, non tamen quale objectum habet in re: ergo potest actus esse in se formaliter, vel non malus, vel honestus, quamvis objectum, ut est in re, sit malum, vel non sit honestum: ergo actus non sumit speciem ab objecto, ut est in re. Porro dum querimus, an stante dubio speculativo de bonitate objecti, possit quis esse certus de honestate formali actus, sumimus objectum ut est in re; non ut est in mente: si enim objectum proponatur ut bonum, etsi in re sit malum, actus erit bonus; si proponatur ut malum, etsi in re sit bonum, actus erit malus.

N. 182. Ad confirm. concessā maiori, distinguo minorem: Unum ex constitutivis formalis bonitatis actus est bonitas objecti, ut est in re, nego minorem; ut est in mente, concedo minorem: & distinguo consequens: Si formidem de bonitate objecti ut est in re, necessario formidabo de formali bonitate actus, nego consequentiam; de bonitate objecti ut est in mente, concedo consequentiam. Sanē qui ex Superioris consilio profertur objectum, de quo dubitat, an in re

sit malum, neque formidat de honestate formali suae electionis, neque formidat de bonitate objecti ut substantis precepto Superioris, etsi formidet de bonitate objecti secundum se præciscendo à Superioris precepto. Ita accidit in casu nostro: Ergo dubito ex.gr. speculativè, an detur lex vetana die festo picturam; & tamen ex principio reflexo mihi certo, quod lex prudenter negata non obliget, sum practice certus de licitā electione pingendi. Ecce pictura secundum se, num licita sit, est mihi incertum; eadem autem pictura ut substantis principio certo reflexo, quod pictura prudenter negata ut illicita, non est vetita, eadem, inquam, pictura aliter sumpta ac est in re, (sumitur enim cum novis circumstantiis) est mihi licita.

Ecce, dum pingo, quod specificat honestam picturæ electionem, non est pictura iudicium secundum se, seu ut est in re, & ut præcisa à novā circumstantiā, & principio superaddito, sed est pictura ut substantis huic iudicio mihi prudenti, quod nulla res à me prudenter negata, ut illicita, sit vetita; pictura ut est in mea mente est objectum prudenter negatum ut illicitum: ergo pictura ut est in mea mente, est objectum prudenter negatum tamquam vetitum. Ecce, inquam, quod objectum specificans meam honestam formaliter pingendi electionem non est pictura in esse rei, seu pure objectivè, & materialiter sumpta, & præcisa à circumstantiis, & iudicio mentalem proponente ut non vetitam; sed est pictura ut substantis iudicio certo probabili, aut probabiliori de ejus non prohibitione; aut ut substantis huic principio reflexo mihi certo, quod nullum, quod certo prudenter negatur vetitum, est formaliter vetitum; etsi in re possit esse vetitum.

Non debet igitur Adversarius transire N. ab objecto ut est in re, quod non semper, ut est in re, specificat actum, ad objectum ut est in mente, quod semper specificat actum: ergo sicut possum esse incertus de objecto ut est in re, num sit bonum, & simul esse certus de eodem objecto ut substantis iudicio certo prudenti proponenti illud ut bonum, esse, inquam, certus, quod sit bonum; ita possum esse incertus de objecto ut est in re; & simul esse certus de formali honestate actus; quatenus certus sum, quod objectum, in quod actus tendit, ut substantis meo iudicio prudenti de ejus bonitate, sit bonum.

Ad 3. nego antec. ejusque probationem; N. non enim tenuis probabilitas est certo solida & proba-

probabilitas, sicut tenuis prudentia non est prudentia, ut dixi d. 18. Adde paritatem albedinis esse extra rem; albedo enim, etsi in uno gradu, est vera albedo; non enim essentia albedinis, sed quantitas albedinis componitur ex gradibus: contra probabilitas conflatur vel ex pluribus rationibus, vel ex una æquivalente pluribus; quæ rationes simul sumptæ, si non constituent motum certo solidum, & prudens tum absolute, tum respectivè, non dabunt opinionem necessariam probabilitatem.

N. 186. Fogar. M. Bar. Ad Epiphonema, quod Fogarinus trahit ex M. Baro, nempe ignorantie prodigium esse, dari certitudinem, cui nulla respondeat objectiva; respondeo 1. quærendo, an omne, quod moraliter certum apparet, sit in re certum; ita ut certitudini formali morali respondeat certitudo objectiva? Si affirmat, contra est; nam mihi ex. gr. moraliter certum est, quod hic homo sit filius Petri; quod sit ejus hæres; quod sit reus; quod sit baptizatus, aut ordinatus; & tamen hæc omnia possunt esse in re falsa: ergo potest aliquid videri moraliter certum, quin à parte rei detur certitudo in objecto asserto. Si negat; ergo non est ignorantie prodigium, quin est vera sapientia asserere, quod non omni certitudini formali correspondeat certitudo objectiva, seu in re.

N. 187. Respondeo 2. omni certitudini formali respondere certitudinem objectivam, sive in esse rei, sive in esse objecti; id est, sive à parte rei existentem, sive à me conceptam, ut à parte rei existentem. Hinc si mihi sit moraliter certum hunc hominem esse filium Petri, etsi in re non sit; attamen concipio non solum tamquam verum, sed tamquam certum, quod sit filius Petri; unde meo actui formali moraliter certo respondet, non quidem certitudo filiationis realis, sed certitudo falso concepta, & apprehensa existere in tali objecto, seu certitudo filiationis hujus hominis respectu Petri. Ecce talis certitudo objectiva non datur à parte rei, sed datur tantum in apprehensione, adeoque non existit in re, sed in mente; & ea certitudo objectiva existit tantum in esse objecti, non in esse rei, nam in re non est. Plura contra hunc insignem Scotistam dabo disp. 28.

§. II.

Solutiones, quas Fogarinus nostris argumentis exhibet.

S U M M A R I U M.

Qualiter intelligendum, quod nequeat dari certitudo honestatis formalis actus sine materiali honestate, num. 188. 189. 190. 191. 192.

Solutio Fogarini ad argumentum ex Imm. Conceptione, a n. 193. ad 196.

Ejus contradictio, n. 197.

Qualiter bonitas actus pendeat à bonitate objecti, n. 198.

Etsi questio de Conceptione sit speculativa, potest reduci ad moralem, n. 199.

Fogarinus consentit nobiscum, n. 200.

Ostendo, n. 201.

Objectum actus formaliter honesti, stante dubio de honestate objectivâ, non est objectum ut antea, sed ut novis affectum circumstantiis, ibid.

Solutiones Fogarini ad argumentum ex Imm. ac.

Conceptione non sunt ad rem, n. 202.

Sicut immunitas Deipare ab omni labe, etsi non sit certa, actus tamen habens eam pro objecto est certo formaliter honestus; ita in aliis casibus, n. 203.

Inductio plurium actuum, qui sunt certo formaliter honesti, esto eorum objectum non sit certum, n. 204.

Materialis honestas non pendet à meâ cognitione, pendet formalis, n. 205.

Certitudini formali non correspondet necessariò certitudo objectivâ nisi objecti ut est in mente, n. 206.

Si implicat honestas formalis in actu sine honestate in objecto, implicabit quoque malitia formalis in actu sine materiali in objecto, num. 207.

U T verò ad oculum pateat, quod Fogarinus tandem in nostram iocunditiam veniat, quam tamen negasse visus est, audiendus est, quid nostris argumentis respondet.

Opponit sibi 1. Certitudo honestatis distinguitur à Theologis in formalem, & objectivam: ergo dari potest certitudo formalis sine objectivâ. Respondet, concessio antecedenti, negando consequentiam; ut enim distinguantur, non est necesse, ut sint mutuo separabiles, ita ut dari possit certitudo formalis sine objectivâ, & objectiva sine formali; sed satis ut dari possit certitudo objectiva sine formali, non econtra formalis sine objectivâ: eo modo, quo anima distingu-

objectivè honestus, quia est objectum actus interni voluntatis ipsius imperantis, cui formalem bonitatem honestatis communicat.

N. Sed contra 1. quia evidenter retorqueo: Si enim objectum huius actus, *Deipara est sine labe concepta*, est probabiliter tantum honestum ut præcisum à lege talem cultum consulente; ut autem connotat legem eum cultum consulentem est certò honestum, sequitur 1. quòd licitus erit usus opinionis certò probabilis; actus enim ut connotans opinionem probabilem eum actum consulentem erit certò honestus; ut docent Probabilistæ; hoc autem negatur à Fogarino; ergo sibi contradicit. Sequitur 2. quòd eo ipso quòd objectum sumatur, seu cultus datus Deiparæ sine labe conceptæ, ut substantiæ legi eum cultum consulenti; sequitur, inquam, quòd objectum non sumatur ut est in re, sed ut est in mente; sumitur enim ut substantiæ iudicio reflexo proponenti legem eum cultum consulentem.

N. Contra 2. quia jam declaratum est qualiter, & quo sensu formalis bonitas actus pendeat à bonitate objecti. Hoc unicè rogo Adversarium, ut mihi dicat, cur actus possit esse vitalis, quin objectum sit vitale; cur possit esse supernaturalis, quin objectum sit supernaturale; cur possit esse accidens, quin objectum sit accidens; cur possit esse verus, etsi ejus objectum sit in se falsum; cur autem non possit actus esse certò honestus, quin objectum sit certò honestum. Sicut ergo actus non constituitur in suo esse supernaturali, vitali, accidentali, vero, per objectum supernaturale, vitale, accidentale, verum; ita etiam non necessariò constituitur in suo esse honesto per objectum honestum; nec in suo esse certò honesto per objectum certò honestum. Declaret hoc Adversarius.

N. Contra 3. quia, ut alibi offendi, etsi hæc propositio, *Deipara est sine labe concepta*, sit speculativa, attamen non inde inferitur, quòd pertinere non possit ad materiam moralem, & ex eà sequi propositio moralis dicentis tamquam licitum, aut illicitum aliquem actum: ex hoc enim quòd iudico speculativè veram hanc propositionem, *Deipara est sine labe concepta*, honestum iudico colere hanc sine labe conceptionem, & ob illam laudare Deum: ergo ea propositio non est extra rem, sed ad rem. Addo, quòd huic propositioni, *Deipara est sine labe concepta*, contingere potest, quòd aliis contrariis, unis affirmantibus, aliis negantibus, esse de Fide: Sicut autem si aliquam opinionem speculativam inter T. F. controversam

iudico esse de Fide, teneor eam credere; eaque speculativa est objectum propositum à Fidei præcepto, tamquam objectum credendum, & sit objectum praxis; ita in nostro casu, etsi sit speculativa in se, potest tamen esse objectum praxis, seu præcepti fidei obligantis eam credere; ergo ea propositio ex multiplici titulo est ad rem.

Contra 4. quia secunda, & tertia responsio (recidunt enim in idem, ut fatetur Fogarinus num. 37.) vel non sunt ad rem, vel si sunt ad rem, dicunt, quòd nos dicimus. Quòd autem dicant, quòd nos dicimus, si sunt ad rem, patet; quia responsio est, quòd iste actus, *Deipara est sine labe concepta*, sit certò honestus, non quatenus præcisè fertur in objectum ut præcisum ab omni alià circumstantià, sed quatenus fertur in objectum ut affectum juramento defendendi piam sententiam, vel saltem hanc non impugnandi; objectum autem ita affectum est certò honestum. Sed hoc ipsum est quòd nos dicimus; dicimus enim actum esse posse certò honestum, quin qui eum actum elicit, sit certus de honestate objecti secundum se: numquam autem dicimus, quin quis sit certus de honestate objecti novis circumstantiis affecti; ergo si responsio est ad rem, dicit quòd nos: ergo Fogarinus immeritò negat posse aliquem esse certum de honestate formali sui actus, quin certus sit de honestate objecti secundum se.

Quòd si dicatur, Fogarinum hoc non negare; sed unicè negare, posse aliquem esse certum de honestate formali sui actus, quin certus sit de honestate objecti ejusdem actus; fateor hoc tantum negare; at si hoc tantum negat, eo ipso non opponitur Caramueli, & torrenti Doctorum, & nobis asserentibus posse aliquem esse certum de honestate formali sui actus, quin certus sit, immò sit dubius de honestate objecti secundum se. Quæstio enim est, an aliquis possit esse certus de honestate formali sui actus, stante dubio speculativo de honestate objecti secundum se? Hoc autem asserimus; ita tamen ut objectum actus certò formaliter honesti tunc non sit purum, & nudum objectum ut erat antea, sed sit objectum, ut novis circumstantiis affectum. Explico. Dubito speculativè, an pictura die festo liceat; eo ipso tunc, nisi aliquid aliud accedat, dubito etiam practicè, an liceat electio imperans eam picturam. Accedat præceptum; ecce tunc certus sum de licentià electionis imperantis picturam: hæc autem electio certò formaliter honesta, quatenus imperata, non habet pro objecto picturam secundum se,

se, sed picturam ut imperatam. Totum autem hoc, quod electio imperans picturam, quatenus imperata, sit certo honesta; & quod objectum ejus electionis, seu pictura, quatenus praecepta, sit objectum certo honestum; totum, inquam, hoc optimè stat cum hoc asserto, quod quis possit esse certus de formali honestate electionis imperantis picturam, quin certus sit de honestate picturae secundum se: ergo etsi detur, quod quoties aliquis est certus de formali honestate sui actus, sit etiam certus de materiali honestate objecti ejusdem actus, non inde fit, quod quoties quis est certus de formali honestate sui actus, sit quoque certus de materiali honestate objecti ejusdem actus, sumpto objecto secundum se, & ut præciso à novis circumstantiis.

N.
202.

Quod verò neutra responsio sit ad rem, (hæc enim erat altera pars disjuncti nostrae replicæ) patet 1. quia hic actus, *Deipara est sine labe concepta*, quem suppono certo honestum, non habet pro objecto juramentum, aut dictamen Ecclesiae permittens, vel consulens, ut quis immunem ab omni labe Conceptionem defendat, & vetans, ne quis tueatur oppositum: etsi enim Ecclesia hoc consulat, aut aliquis ad hoc ipsum juramento obstringere se possit; attamen ille actus non habet hoc pro objecto; immò antequam quis ad hoc ipsum juramento se obstringat, cognoscere debet honestatem actus, ad quem juramento se obstringere intendit; sed ille actus habet pro objecto à se affirmato ipsam *Deipara sine labe Conceptionem*: ergo responsio non est ad rem.

N.
203.

Patet 2. quia do, quod ille actus habeat pro objecto defensionem piae sententiæ ut firmatam juramento, & ut ab Ecclesia consultam; adhuc contra est; quia ille actus, *Deipara est sine labe concepta*, est de Fide certo honestus, nec tamen objectum ab eo affirmatum est de Fide certo honestum, etsi ejus motivum sit certo honestum: objectum enim ab eo affirmatum est immunitas à labe in *Deipara*; quæ immunitas non est certa de Fide, & est quid purè speculativum: ergo etsi detur, quod objectum motivum dicti actus sit certo de Fide honestum, non inde fit, quod sit certo de Fide honestum objectum materiale ab eo actu affirmatum.

N.
204.

Patet 3. quia actus, quo quis colit eum, quem invincibiliter putat suum patrem, qui tamen non est; & actus, quo Judex absolvit hominem, quem invincibiliter putat innocentem, qui tamen non est; & actus, quo quis adorat Christum D. in Hostia pu-

blico cultui exposita, & putata invincibiliter consecrata, cum tamen non sit, sunt certo evidenter honesti; & tamen nulli eorum est certum, & evidens ipsum objectum materiale per dictos actus contractatum; nam Petro non est evidens hunc esse suum patrem, etsi illi evidens sit, se rectè operari obediendo ei, quem putat invincibiliter patrem: Judici non est evidens hunc hominem esse innocentem, etsi illi evidens sit se equam dicere sententiam absolvens eum, quem invincibiliter putat innocentem: Fidei non est evidens in Hostia publico cultui exposita latere Christum D. & esse consecratam; etsi illi evidens sit, gerere religiosè eam adorando: ergo nulla prorsus est consequentia à certà honestate formali actus ad certam honestatem materiale objecti ejusdem actus.

Ratio à priori est; quia materialis honestas actus, & objecti non pendet à nostra intentione, sed ab ipso objecto ut est in re; & ideo si putem objectum esse in re honestum, non ideo erit in re honestum; vel si putem esse in re inhonestum, non ideo erit in re inhonestum: e contra si invincibiliter putem actum esse formaliter honestum, aut formaliter inhonestum, actus talis erit: ergo à certà honestate, aut inhonestate formali actus nulla est prorsus consequentia ad certam materiale honestatem, aut inhonestatem objecti ejusdem actus; nam potest objectum aliter esse in re, ac putatur; actus autem moralis ex fundamento solido conceptus non potest aliter esse moraliter, ac putatur. Addo etiam, quod honestas objectiva, seu materialis ipsius objecti idem est, ac honestas verè existens in ipso objecto: sicut autem essentia objecti in suo esse materiali non pendet à meâ mente, ita nec honestas materialis ipsius objecti pendet à meâ mente.

Confirmo: quia ipse Fogarinus num. 29. N. expressè concedit, quod actus possit esse certo malus, quin objectum sit certo malum: ergo certitudini formali non correspondet semper certitudo objectiva; adeoque omnia sua argumenta à se solvenda sunt. Immo, ergo etiam poterit actus esse certo bonus, quin objectum sit certo bonum; vel si actus non potest esse certo bonus, quin objectum sit certo bonum, neque actus poterit esse certo malus, quin objectum sit certo malum. Antecedens conceditur à Fogarino, & est de Fide; qui enim hodie putaret vetitum esse carnis esum, qui tamen non est vetitus, certus est, quod carnes edendo peccabit formaliter, nec tamen cer-

SECTIO V.

An sola non certitudo malitiæ, aut legis vetantis satis sit ad conscientie securitatem, & certitudinem honestatis actus?

§. I.

Status questionis, & ratio dubitandi.

SUMMARIUM.

Queritur, an pura non certitudo malitiæ satis sit, ut quis sit certus de non peccato formali? n. 208.

Caramuel sentit securitatem oriri à solâ non certitudine opinionis oppositæ, n. 209.

Exponitur ejus sententia, ejusque ratio, n. 210.

Possessio libertatis est juxta me titulus sufficiens deponendi conscientiam speculative, & præcticè dubiam, n. 211.

L Atè docui d. 18. sect. 4. quòd ut sine peccato formali, aut cum formali honestate operemur necessarium sit aliquod judicium certum, seu moralis saltem certitudo de non peccato formali, aut de formali honestate actus; hanc porro certitudinē inesse cuique opinioni certò probabili præcticè docui d. 18. sect. 8. adeo ut quælibet opinio certò probabilis præcticè sit per se ipsam formaliter, & intransitive regula proxima, & immediata operationis. Tandem disp. præsentis docui, quomodo strnte conscientia speculative, aut præcticè dubia haberi possit certitudo de non peccato, aut de honestate formali operationis per nova superaddita principia. Modò discutiendum, an ipsa pura non certitudo malitiæ, aut legis vetantis actionem satis sit, ut quis sit certus de non peccato formali, aut de honestate actus; adeo ut per hoc præcisè, quòd malitia, aut lex vetans non sit certa, certus sim me operando non peccare?

Caramuel sapissimè in suis *quatuor Theologicæ Mor. Fund. libris*, sed præcipuè lib. 4. in *Dialecticæ de Non-Certitudine*, latissimè probat neque certitudinem, neque probabilitatem, neque equalem, aut minorem probabilitatem esse rationem formalem securitatis conscientie; adeo ut totam rationem formalem securitatis conscientie oriri dicat à solâ non certitudine opinionis oppositæ, ita ut eo ipso quòd opinio opposita non sit mihi certa, eo ipso mea sit mihi satis, ut tuto operer; & ex eo præcisè quia actio A, non est mihi certò vetita, sit mihi licita, ut discutit n. 336.

Probat; quia ratio formalis est, quâ posita datur effectus formalis, & quâ sublata aufer-

N. 207.

tus est, quòd esus, seu objectum sit certò malum. Consequentia probatur, tum quia non minùs bonitas, quàm malitia actus sumitur ab objecto; & non minùs implicat, ut detur actus malus sine suis constitutivis, quàm bonus sine suis; ergo si unum, è constitutivis bonitatis moralis actus est bonitas materialis objecti ejusdem actus, ut ait Fogarinus ex S. Thom. & Scoto; unum quoque è constitutivis moralis malitiæ actus erit malitia materialis objecti ejusdem actus. Tum quia etsi verum sit axioma Divi Dionysii, *Malum ex quolibet defectu, bonum ex integrâ causâ*; & quòd minùs requiratur, ut actus sit formaliter malus, quàm ut sit formaliter bonus; hoc non probat, quòd dari poterit actus moraliter malus sine malitiâ materiali objecti ejusdem actus, si dari non potest actus moraliter bonus sine bonitate materiali objecti ejusdem actus; etenim ut minùs requiratur ad malitiam moralem actus, quàm ad bonitatem moralem actus, satis est, ut aliquid aliud deficiat, non autem necesse est, ut deficiat malitia materialis in objecto ejusdem actus moraliter mali: ergo inconsequenter negatur, aut affirmatur unum sine alio. De cætero dicam, quòd dari poterit actus formaliter moraliter malus sine omni prorsus libertate; quia minùs requiritur ad actum formaliter moraliter malum, quàm ad actum formaliter moraliter bonum. Tum quia omnes solutiones, quas nostris argumentis dat, quibus contendimus dari posse certitudinem de honestate formali actus, quin detur certitudo de materiali honestate objecti ejusdem actus, probant, quòd dari non poterit certitudo de formali malitia actus, quin detur certitudo de materiali malitiâ objecti ejusdem actus, ut patet consideranti, & applicanti easdem responsiones, quibus quis contendere possit repugnare certitudinem de formali malitiâ actus, non datâ certitudine de materiali malitiâ objecti ejusdem actus. Sicut autem hoc merito à Fogarino negatur; ita & à nobis merito negatur repugnare, ut detur certitudo de formali honestate actus, non datâ certitudine de materiali honestate objecti ejusdem actus.

aufertur: sed sine certitudine veritatis propriæ sententiæ A, immo sine probabilioritate, aut probabilitate veritatis propriæ sententiæ A, datur securitas conscientie: ergo nec certitudo, nec probabilioritas, nec probabilitas veritatis sententiæ A, est ratio formalis, quæ reddit conscientiam securam operando juxta sententiam A. Minorem probat; quia securitas conscientie dari potest præsentente solâ probabilioritate, aut probabilitate veritatis sententiæ A: ergo certitudo veritatis sententiæ A, non est ratio formalis assecurans conscientiam. Similiter eadem securitas conscientie haberi potest solâ præsentente certitudine veritatis sententiæ A: ergo nec probabilioritas, nec probabilitas veritatis sententiæ A, est ratio formalis assecurans conscientiam. Cum ergo securitas conscientie haberi possit tum absente certitudine, & solâ præsentente probabilioritate, aut probabilitate veritatis sententiæ A; tum præsentente certitudine, & absente omni probabilioritate, & probabilitate veritatis sententiæ A; tum præsentente solâ probabilitate, & absente omni probabilioritate, aut certitudine veritatis sententiæ A, restat, ait n. 338. quod securitas oriatur, & sit formaliter ipsa non certitudo opinionis B, oppositæ; ita ut ratio formalis, cur actio A, licet, sit, quia non est certum; quod sit illicita in se, vel sit verita ab aliquâ lege. Hæc est summa rationum, quibus Illust. Caram. ductus fuit ad ita operandum.

N. 211. Hoc ipsum confirmari potest ex doctrinâ, quam nos sæpius tradidimus, nempe quod libertatis possessio sit titulus sufficiens deponendi conscientiam non tantum speculative dubiam de existentia legis, aut honestate objecti, quatenus lex, quæ certò non constat, nec certò obligat; sed etiam conscientiam practicè dubiam de honestate operationis, quatenus inhonestas, quæ certò non constat, nec certò obligat ad sui omissionem. Ut enim quia liberi nascimur, possessio libertatis est titulus sufficiens ad deponendam conscientiam de existentia legis, aut de honestate operationis, speculative dubiam; ita eadem libertatis possessio erit titulus sufficiens pro deponenda conscientia practicè dubia de malitiâ operationis: etenim jus certum libertatisvinci non potest à lege dubia, aut à malitiâ dubia; & in pari causâ, si extrema quoad reliqua sint æqualia, melior est conditio possidentis: ergo sicut quoties honestas, & inhonestas objecti est dubia, melior est conditio hominis possidentis libertatem; ita quoties honestas, & inhonestas operationis erit dubia,

melior quoque erit conditio hominis possidentis libertatem; ut legi potest in eodem Caram. rom. 4. Theol. Mor. Fund. in Epist. De possessionis regulâ à pag. 341. uberrime, ubi ad plurimos singulares casus delendum, nempe temporis, irregularitatis, legis, homicidii, voti, legitimatis, excommunicationis, & similia; de quibus potest sepe aliquod dubium oriri.

Cum ergo tota nostra doctrina de possessione libertatis, & nostrum principium, quod nulla lex obliget certò, nisi sit certa, videantur prorsus coincidere cum doctrinâ Caramuelis, quod sola non certitudo legis, aut malitiæ objecti sit securitas conscientie regula; quid enim est dicere, lex nisi sit certa, non obligat, quam dicere, non certitudo legis non obligat? eo ipso vel nobis renuntiandum erit nostræ doctrinæ, si Caramuelis sententiam rejicimus; vel si nostræ doctrinæ non renuntiamus, neque à nobis rejici poterit doctrina Caramuelis.

§. II.

Mea mens.

SUMMARIUM.

Dico, quod ne quis formaliter peccet, non satis est sola non certitudo de malitiâ actus, & objecti, n. 213.

Quia necessarium iudicium aliquod certum, n. 214.

Quia pura non certitudo non est iudicium certum de non peccato, ibid.

Caramuel æquivoce loquitur, n. 215, 216.

Sicut per hoc quod unum extremum sit probabile non fit, ut oppositum sit etiam tale, ita per hoc quod unum non sit mihi certum, non ita aliud est mihi certum, n. 217.

Et quia repugnat, ut quis prudenter operetur sine motivo prudenti, n. 218.

Pura non certitudo non est motivum prudenti, ibid.

Quia quis simul erit certus de peccato formali, & de non peccato formali, n. 219, 220.

Quia neutra opinio potest esse mihi probabilior, atque adeo utraque licita, & tunc de utraque habeo certitudinem, n. 221.

Quia potest tradi ratio assecurans conscientiam præcendendo à non certitudine oppositi, num. 222.

Quia operans ex tenui probabilitate operatur ex non certitudine, & tamen peccat ex Inno. n. 223.

Quia necessarium saltem iudicium certum de probabilitate opinionis, n. 224.

Non certitudo opinionis B. non est probabilitas opinio-

opinionis A quam sequi volo, n. 225.

Quia peccat operans cum conscientia dubia, & tamen habet non certitudinem peccati, num. 226.

quam, ipsum securus sum de non peccato formali sequens meam: sed simul addere debebat, quod si non certitudini veritatis sententia opposita accedat certa mea libertatis possessio, securus ero ab omni formali peccato sequens meam.

Contra 2. quia, ut docui d. 4. per hoc N. quod ex duobus extremis contradictoriis, 217. extremum B non sit mihi probabile, non ideo extremum A est mihi probabile; potest enim neutrum extremum esse mihi probabile: ergo à pari per hoc quod extremum B non sit mihi certum, non ideo extremum A erit mihi certum; potest enim neutrum extremum esse mihi certum: ergo multo minus per hoc quod extremum B non sit mihi certum, inferri potest, quod extremum A sit mihi probabile, immò esse mihi certò licitum: ergo sola non certitudo de veritate extremi B oppositi non potest esse ratio certificans veritatem, adeoque licentiam, & honestatem extremi A, seu objecti A oppositi.

Probatur 2. quia implicat, ut homo prudenter operetur absque eo quod aliquo prudenti motivo moveatur: sed sola non certitudo non est motivum prudens: ergo sola non certitudo non est motivum sufficiens ad prudenter operandum, adeoque ad sine peccato formali, aut honestè formaliter agendum. Minor probatur, tum quia pura non certitudo est pura negatio; sed pura negatio ad summum esse potest motivum ad non imprudenter, non autem ad prudenter operandum: ergo. Tum quia quoties utraque opinio est certò probabilis, immò quoties neutra est probabilis, datur pro utraque parte non certitudo; adeoque si non certitudo legis vetantis est ratio assecurans conscientiam de non peccato formali contra legem; etiam non certitudo legis permittentis erit quoque ratio assecurans conscientiam de peccato formali contra legem permittentem: ergo sola non certitudo legis, aut malitiæ (nisi addatur principium de certà libertatis possessione) non potest esse ratio certificans conscientiam de non peccato formali.

Confirmo 1. quia quoties lex vetans non N. est certa, sed dubia, eo ipso etiam lex eam 219. operationem permittens erit dubia: & quoties inhonestas non est certa, certa quoque non erit honestas: ergo si non certitudo inhonestatis est ratio determinans, & certificans conscientiam de honestate; eo ipso non certitudo honestatis erit ratio determinans, & certificans conscientiam de inhonestate: ergo simul, & semel erit quis certus de

Q ij de

N. 213. Verum nisi crasse hallucinor, puto ferendam non esse Caramelis sententiam; atque adeo dico, quod ut quis sine peccato formali, aut formaliter honestè operetur, non satis sit pura, & sola non certitudo de existentia legis, aut de malitià objecti, & operationis; sed præterea, ut docui disp. 18. sect. 4. necessarium sit aliquod certum de non peccato formali, aut de honestate formali iudicium, quod sit regula proxima, & immediata operationis eliciendæ, ut dixi d. 19.

N. 214. Probatur 1. ex textu Apostoli sæpius ponderato, *Omne, quod non est ex fide, est peccatum*: ergo ne quis formaliter peccet, aut ut quis formaliter honestè operetur, non satis est non certitudo de existentia legis, vel de malitià objecti, & operationis eliciendæ, sed præterea necessarium est aliquod iudicium certum, sive directum, quo iudicem saltem certò probabiliter legem non dari, aut talem operationem, & objectum non esse illicitum; sive reflexum, quo iudicem non esse illicitum id, quod non certò directè iudicare possum esse illicitum. Qualiter enim pura non certitudo legis, aut malitiæ objecti, & operationis dirigat me ad non peccatum formale, aut ad honestam formaliter operationem, & certificeet meam conscientiam de non peccato formali? cum ipsa pura non certitudo legis, aut malitiæ objecti, & operationis non sit ex se iudicium, nec sit bona fides, seu certa de non peccato formali, aut de formali honestate persuasio; quæ tamen ex Apostolo, & communi Theologorum sensu est prorsus necessaria, ne formaliter peccet.

N. 215. Scio, quod Caram. n. 350. dicat plurimos in sue conclusionis intelligentiâ hallucinari, putantes nullam à se requiri rationem positivam, cum tamen unice neget non requiri specialem; etenim requiritur ratio positiva generalis, nempe quod possessio sit proxima libertate, quoties non constat certò moraliter lex, aut malitià objecti, & operationis.

N. 216. Sed contra 1. quia si plures hallucinantur, eo ipso Caram. non bene loquitur, dum docet, quod ratio assecurans conscientiam sit sola non certitudo sententiæ oppositæ: ita ut ex duabus sententiis inter se oppositis, per hoc ipsum quod veritas sententiæ, quæ opponitur meæ, non est certa, per hoc, in-

Tom. III.

de non peccato formali, ponendo operationē A; & de peccato formali, ponendo eandem operationem A. Consequētia probatur; quia, juxta Caram. non certitudo de inhonestate certificat conscientiam de honestate, seu de non peccato formali: ergo non certitudo de honestate certificabit conscientiam de inhonestate, seu de peccato formali; sed habens non certitudinem de inhonestate habet simul (nisi aliquid addatur) non certitudinem de honestate: ergo operans cum eā utraq̃ue non certitudine tum inhonestatis, tum honestatis, non peccabit simul formaliter, & peccabit simul formaliter: non peccabit formaliter, quia non certitudo peccati formalis, seu inhonestatis est certitudo de non peccato formali; peccabit formaliter, quia non certitudo honestatis, seu non peccati formalis est certitudo de peccato formali.

N. 220. Confirmo 2. quia dari debet aliqua ratio, cur non certitudo peccati formalis sit certitudo de non peccato formali; non certitudo autem non peccati formalis non sit certitudo de peccato formali; & cur valeat consequentia, non datur certitudo de peccato formali, ergo datur certitudo de non peccato formali; e contra non valeat, non datur certitudo de non peccato formali, ergo datur certitudo de peccato formali. Ratio autem alia non esse potest, quā quia prater puram non certitudinem legis, aut peccati formalis necessarium est aliquod principium, quo certificetur conscientia de non peccato formali; eo ipso quod non datur certitudo peccati formalis; principium autem est certa libertatis possessio, quoties lex non est certa: ergo pura non certitudo peccati formalis non est satis ad non peccandum formaliter.

N. 221. Confirmo 3. quia sepe accidit, ut neutra contradictoria sit certo solide probabilis; in quo casu pro utraq̃ue parte contradictio- nis adest non certitudo, immo non probabilitas; & tamen tunc neutram licite amplecti possum, quatenus nullum adest prudens pro neutra parte motivum: ergo sola non certitudo peccati non est ratio certificans conscientiam de non peccato, adeoque non valet, non sum certus de peccato, ergo sum certus de non peccato; quia ex hoc antecedenti, nisi addatur principium aliquod certum de non peccato, inferri non potest certitudo de non peccato; nullū enim consequens affirmativum sequi potest ad antecedens purē negativum: sed pura non certitudo peccati est antecedens purē negativum: ergo ex purā non certitudine peccati sequi non potest hoc consequens possi-

rium, nempe certitudo non peccati: ergo aliquod certum principium necessarium est, ex quo ea certitudo non peccati infatur.

Probatur 3. quia ex unā parte independenter à non certitudine oppositi assignari potest ratio formalis communis non tantum judicio speculative certo, sed etiam speculative probabiliori, aut minùs probabili de veritate, & honestate; independentē, inquam, à non certitudine oppositi assignari potest ratio formalis assecurans conscientiam de non peccato: ex aliā parte, ut ostendi, pura non certitudo oppositi non potest esse ratio formalis certificans conscientiam de non peccato in extremo, quod sequitur: ergo inaniter recurritur ad non certitudinem oppositi. Prima pars probatur; quia ratio formalis assecurans conscientiam de non peccato formali, aut de honestate formalis operationis, communis omni judicio practico speculative certo, aut probabiliori, aut probabili de veritate sui, & de honestate objecti, & actionis est ipsa prudentia insita cuique judicio practico certo speculative probabiliori, aut probabiliori, ut dixi d. 18. *sect. 8.* ergo.

Probatur 4. ex Fogarino d. 2. *sect. 1. n. 3.* N. Operans ex tenui probabilitate non tantum non operatur honeste, quin inhoneste operatur; damnatur enim ab Innoc. XI. quod tanquam ad prudenter operandum satis sit tenuis probabilitas: sed operans ex tenui probabilitate operatur ex non certitudine: ergo operans ex purā non certitudine operatur inhoneste. Si igitur tenuis probabilitas extremi A, quæ est quid plus quā pura non certitudo extremi B, non est satis, ut licite sequatur extremum A; qualiter pura non certitudo extremi B satis erit, ut licite sequatur extremum A?

Probatur 5. quia, ut docui d. 18. *sect. 3.* N. *fusi*, ut quis sine peccato formali operetur, necesse saltem est judicium certum de opinionis, quā quis sequitur, probabilitate, adeo ut satis non sit judicium purē probabile, aut probabilius de opinionis probabilitate: ergo ut quis licite sequatur opinionem A, multò minùs satis erit pura non certitudo opinionis B. Consequētia probatur; quia pura non certitudo opinionis B non est probabilitas opinionis A, & multò minùs est certitudo probabilitatis opinionis A: per hoc enim, quod opinio B non sit certa, non fit, quod opinio A sit probabilis; & multò minùs fit, quod opinio A sit certo probabilis: potest enim neutra contradictoria, vel una tantum esse proba-

bilis; nec per hoc quod una sit probabilis, sequitur, quod ejus contradictoria sit etiam probabilis, ut docui d. 4. ergo si ut quis licite sequatur opinionem A, non satis est probabilis probabilitas opinionis A; multo minus, ut quis licite sequatur opinionem A, satis erit pura non certitudo opinionis B oppositæ.

N. 225. Ratio à priori est; quia non certitudo opinionis B oppositæ, neque est probabilitas opinionis A, neque est certitudo probabilitatis opinionis A: ergo per hoc quod opinio B non sit mihi certa, non sequitur, quod opinio A sit mihi probabilis; & multo minus sequitur, quod opinio A sit mihi certo probabilis; sed ex dictis d. 18. sect. 3. nullam sequi possum opinionem, nisi ejus probabilitas sit mihi certa: ergo cum probabilitas opinionis A non fiat mihi certa per puram non certitudinem opinionis B, eo ipso pura non certitudo opinionis B nequit esse ratio, ne quidem probabiliter, tantum abest certo allecurans conscientiam de non peccato formali in opinando, & operando juxta opinionem A.

N. 226. Probatur 6. quia, ut hâc disput. docui, operans cum conscientia dubia peccat, peccat: sed operans cum conscientia dubia peccati habet non certitudinem peccati; nec enim judicat certo esse peccatum opus, de quo dubitat num sit peccatum: ergo operans cum pura non certitudine peccati peccat formaliter: ergo tantum abest, ut pura non certitudo peccati certificet conscientiam de non peccato formali, quin sequens puram non certitudinem peccati peccat formaliter.

§. III.

Diluitur ratio dubitandi allata §. 1.

SUMMARIUM.

Quid sit de essentia alicujus, & undenam cognoscatur? Hæc duo sunt inter se valde diversa, n. 227.

Quæ regula communiter tradatur ut constitutum à non constitutivo formali discernatur? Ibid.

Ea regula deficit, ibid.

Qualiter exponenda ut teneat, ib.

DD. negantes usum ex hypothesis impossibili, n. 228.

Est utilis, n. 229.

Inductio plurimorum T.T. qui eâ usi sunt, n. 230.

Scotus, ibid.

Aristoteles, n. 231.

S. Bonav. ibid.

Alii Antiqui, ibid.

Tom. III.

Philosophi, & T.T. moderni, n. 232.

Idem P. Perez, Card. Pallav. & P. Esparz. quæ eam impugnant, eâ utuntur, n. 233.

Qualiter DD. explicent eam regulam, & quæ eam utantur, n. 234.

Impugno duplicem allatam regulam C. Pallavicini, n. 235. 236.

Nostri regulam pro absolutis, quàm pro relativis tenet, n. 237.

Concretum sumi potest, vel purè denominativè, vel quidditativè, ib.

Sensus propositionis exclusiva quinam sit? num. 238.

Obiectio, n. 239.

Solutio, n. 240.

Obiectio includit contradictionem, ib. & n. 241.

Et si nec certitudo, nec probabilitas, nec probabilitas sit determinatè necessaria, aliqua tamen ex illis vagè sumpta est necessaria ad licitum opinionis usum, n. 242.

Necessaria quidem est non certitudo opinionis oppositæ, at tamen non satis, sed etiam requiritur, ut opinio, quam sequi volo, sit saltem certo probabilis, n. 243. 244.

Mea doctrina valde diversa à doctrinâ Caram. n. 245.

Quid requiratur ne formaliter peccem sequendo aliquam opinionem? n. 246.

Quid dicat Caramuel, & quid nos? n. 247.

248.

Non satis juxta me non certitudo legis, sed præterea judicium aliquod certum, ib.

Sufficiunt principia generalia, quæ tamen, ut licita sint, præsupponunt usum diligentia necessaria pro veritate, ib.

Impugno Caramuelem distinguentem veritatem practicam ab honestate, nisi per illam intelligat judicium, per hanc, volitionem, n. 249.

Fogarini argumenta contra hoc nostrum principium, Lex, quæ non est certa, non obligat, n. 250.

Intelligi debet de lege, quæ non est certa ex ignorantia inculpabili, non vero ex culpabili, n. 251.

251.

Multò minus lex obligat, si potest prudenter negari, ib.

Rationes purè probabiles stantes pro lege non vincunt certam possessionem libertatis, num. 252.

253.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

Fogarini inconsequentia, n. 255. 256.

256.

Sola certitudo legis tollit certam possessionem libertatis ab eâ, ib.

DD. negantes, quod melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia, n. 254.

jus, & facile dicitur esse id, quod est de quidditate illius: aliud undenam cognoscere possum hoc esse, aut non esse de essentia alicujus rei: quo modo aliud est quid sit homo; aliud undenam discernere possum, an hoc sit homo. Argumentum in presenti tangit regulam discretivam constitutivi formalis, & intrinseci à non constitutivo intrinseci. Communiter autem hæc regula traditur. Id est de essentia, quo solo sublato, & manentibus, sive per possibile, sive per impossibile omnibus aliis, non manet totum. Dixi, *manentibus sive per possibile, sive per impossibile omnibus aliis*. Ex quo sequitur, quod valde manca sit regula allata in argumento, quo dicitur, illud est ratio formalis, quo posito datur effectus formalis; & quo sublato aufertur; nisi enim aliquid addatur tum ex ea parte, quæ est negativa, tum ex ea, quæ est affirmativa, ea regula deficit, ut docui in *Physicâ*, & in *Tract. de Sacram.* an intentio Ministri sit de essentia Sacramenti, ut primus omnium ex professo examinavit, & affirmavit C. de Lugo *disp. 2. P. Arria. sect. 7.* quem secutus est P. Arriaga *d. 3. à n. C. Pallav. 19. P. Espar. qu. 6. C. Pallav. num. 48. P. Bernal. d. 3. à n. 162. P. Haunoldus à n. 768.* & nos cum illis. Deficit igitur regula in objectione adducta; tum quia sublata præcisè vel unâ physicâ conditione, ex. gr. ubicatione conservativa hominis, non datur homo; nec tamen actio, aut ubicatione est ratio formalis, ne quidem partialis constitutiva hominis in suo esse physico: ergo dicta regula, quâ parte est negativa, nisi ita explicetur: illud non est ratio formalis, quo præcisè sive per possibile, sive per impossibile sublato, datur effectus formalis; nisi, inquam, ita explicetur, est falsa. Similiter est falsa, quâ parte est affirmativa, nisi ita explicetur: illud est ratio formalis partialis, aut totalis, quo præcisè, sive per possibile, sive per impossibile posito, & sublatis sive per possibile, sive per impossibile, seu præcisè mentaliter aliis, datur effectus formalis.

N. Scio regulam à me allatam non placere negantibus usum hypothesis impossibilis valere; putant enim cum P. Perez *d. 5. de Scientiâ Dei à n. 9.* ex quâlibet sequi temper ambo contradictoria, cumque arguendi modum esse valde difficilem, & parum utilem ait C. Pallavic. *hic cap. 29.* immo non placere nisi levioribus ingeniis, & superficialiter doctis contendit P. Esparz. *quest. 36. de Deo*; & ad summum tunc adhiberi, quando hypothesis est incerta saltem vel ex parte defendentis, vel ex parte arguentis.

At ego fasè ostendi in *Physicâ in Tract. à N. Negationibus*, 1. esse valde utilem: ut enim separatio realis unius objecti ab alio facit ut clarius unum ab alio objecto discernatur; & unio unius cum alio inservit, ut clarius appareat oppositio, vel connexio objectorum inter se; ita separatio intentionalis, seu facta per intellectum præcipientem unum identificatum ab alio facit, ut clarius discernatur una essentia ab alia; & ut sciatur quid sequatur formaliter, quid realiter tantum.

Ostendi 2. inductione, talem modum placuisse viris profunde doctis; & quidem quando hypothesis tam apud defendentem, quam apud arguentem est evidenter impossibilis; dedi autem ibidem plurimos ex primoribus Theologis, Antiquis, & Modernis, quibus addo Scotum in 1. *dist. 3. qu. 5. n. 2.* qui arguit contra definitionem vestigi, quam dat S. Th. & utitur hypothesis impossibilis, ait enim: *Si tantum esset possibile unum animal in universo adhuc ejus vestigium non esset ejus imago*: & Pontius ibid. *n. 121.* Rursus Scotus in 1. *dist. 5. qu. 2. n. 17.* ut explicet, quomodo essentia, & relatio personarum constituant, sine eo, quod alterum sit potentiale, alterum actuale, utitur exemplis impossibilibus. Similiter idem Scotus in 1. *dist. 7. qu. 1. n. 2.* impugnans D. Thomam asserentem essentiam esse id, quo Pater generat, ait, *quid si per se sit Deitas, quod per se generabit; id est, si sine Personis esset, generaret.*

Idem habet Arist. *lib. 7. Top. cap. 1.* ubi N. ait: *Quare supposito aliquo sive vero sive falso, nihil enim refert si alterum &c.* Et lib. 1. *Metaph. cap. 6.* ait: *Bonum est, quod omnia appetent, si haberent intellectum.* Idem S. Bonav. citatus à Pontio in *Curia disp. 27. n. 36.* arguens fidem nostram certiorum esse, quia Fidelis debet potius esse paratus ad negandas alias veritates naturales; hæc autem hypothesis est impossibilis; verum enim numquam negari potest. Idem Henric. *quod. 2. Vap. lib. 5. qu. 1.* citatus à P. Vasqu. *disp. 118. in Gabriel. 1. p. n. 1.* dicens: Licet possibiles non essent plures creature realiter distincte, adhuc intellectus Dei, & Beatorum distinguerent in Deo plura attributa. Idem Gabriel in 1. *dist. 2. qu. 1. lit. H.* idem Ocham. *ibid. lit. L.* cum tamen ibi contra nullum argueret: utitur enim hypothesis impossibili præcisè, ut explicet distinctionem attributorum inter se. Idem Aureolus in *Prol. art. 5. pag. 65.* probans syllogismum non esse subiectum adæquatum Logicæ, ait enim, *Dato per impossibile, quod nullus syllogismus esset possibilis, adhuc scibilitas decem dicibilium incompletorum &c. esset scibilitas logicalis*; & paulo post ait:

ait: Confirmatur, quia si per hypothese[m] tol-
latur ratio subiectiva ab aliqua scientia, non
remanet illa scientia, nec secundum partem,
nec secundum totum. Idem habet Caiet. 2. 2. q.
2. art. 8. §. quoad 2. ubi utitur contra Scot. hy-
pothesi impossibili, ait enim: Si Deus esset unus
suppositiviter, sicut est unus essentialiter &c: uti-
tur autem per se, hoc enim Scotus negat.
M. Naz. Idem M. Naz. 1. p. qu. 2. art. 7. contr. 2.
§. confirmatur 2. & quamvis §. Posterior est,
ante argumenta, & solutiones dicat, ex hy-
pothesi impossibili plerumque sequi contra-
dictoria, eo ipso quod dicit plerumque, con-
cedit implicitè aliquando non sequi. Idem
habet Maurusius Hybernus commentans
Scotum in 1. dist. 1. qu. 2. num. 6. ubi utitur
hypothese[m] impossibili; ait enim: Quando-
cumque aliquid est à se tale, erit tale, si per
impossibile, quodlibet aliud non esset. Idem
Rubionus in 1. dist. 8. qu. 3. art. 1. & Maltr.
ex eo in 1. sent. disp. 2. n. 47. qui dicunt, Si
per impossibile Deitas non esset sapientia; &c
iterum in 1. disp. 6. n. 231. Aureolus in 1.
dist. 8. pag. 291. col. 1. §. Ad propositum; Du-
randus in 1. dist. 2. qu. 3. num. 15. Smifing.
n. 3. de Deo d. 1. n. 6. & tr. 2. d. 1. n. 46. De-
mun ex Antiquis Philosophis utitur hy-
pothesi impossibili Avicenna cap. 3. in 4.
Met. ait enim: Si Doctor artis posset revelare
id, quod est in animâ, alio modo, (id est, sine
verbis) superfederet à verbis. Ecce inductione
Theologorum Antiquorum, immò & Phi-
losophorum, quam utilis, & frequens sit
usus arguendi ex hypothese[m] impossibili.
N. Quod si Modernos citare vellem, nullus
esset scribendi finis; ne verò fidei meæ ali-
quid detrahi possit, ecce tibi aliquos ex Phi-
losophis, & Theologis Modernis. P. Fon-
seca in 2. Met. cap. 3. qu. 1. sect. 6. in fine ait:
Sublatis huiusmodi relationibus, adhuc in
subiectis est unitas; eadem utitur in lib. 2.
Met. cap. 2. qu. 5. sect. 5. §. Quod si quis ob-
iiciat. P. Arriaga d. 2. Logica n. 79. & n. 86.
P. Cattaneus disp. 1. qu. 3. n. 8. & d. 2. qu. 1.
n. 30. querens, an necessarium sit ad cogni-
tionem practicam, ut opus fiat liberè liber-
tate contradictionis, hæc habet: Secundo,
quia Deus etiam si necessario, & sine liber-
tate contradictionis produceret mundum,
adhuc haberet cognitionem practicam mun-
di, Idato quod in eâ hypothese[m] operaretur
per intellectum, & voluntatem eo modo,
quo in presenti operatur ut Author naturæ.
Pontius disp. 1. Logica n. 109. in additione
contra Maltr. utitur hypothese[m] impossibili,
ait enim: Quamvis nullus intellectus esset
possibilis, unum album esset; idem habet
d. 2. Logica n. 3. & n. 23. & 45. M. Joan. à

S. Thom. qu. 1. Logica art. 3. circa finem ait:
Si non daretur dirigibilitas artificiosa, &c
realis ipsorum actuum, non daretur Logi-
ca; eadem iterum utitur in 3. p. disp. 1. art.
2. n. 39. M. Gonet. tom. 3. disp. 3. num. 72.
Complutenses disp. 2. Log. num. 11. dicunt:
Pariet dicitur vilus, et si nullus esset possi-
bilis intellectus, P. Molina 1. p. qu. 1. art. 4.
disp. 1. ad finem ait: Esto Deus ageret ex ne-
cessitate naturæ, adhuc ageret per intelle-
ctum, & voluntatem. P. Hurt. disp. 6. Met.
sect. 4. §. 135. eâ utitur; & §. 200. & expli-
cat clarè disp. 4. Met. §. 32. quo sensu ad-
hibenda sit. P. Izquier. disp. 13. in Pharon.
325. ait, modum arguendi ex hypothese[m]
impossibili esse utilissimum, & utilissimum
ad indagandas rerum essentias; quod idem
ait M. Gonet. tom. 3. d. 3. de Essentiâ Beati-
tudinis n. 114. & 108. & d. 2. n. 48. & 42.
ait, esse modum investigandi essentialia. P.
Lyncæus lib. 2. Met. tr. 2. num. 42. Calagur.
d. 6. Log. n. 24. Spinula d. 6. Log. n. 11. P.
Ovied. contr. 3. Met. pu. 1. num. 13. & contr. 4.
pu. 8. n. 49. Del Monaco p. 4. Met. d. 2. sect. 2.
P. Maurus. tom. 2. de Deo qu. 83. n. 8. & de
Act. Hum. qu. 3. n. 20. & de Fide qu. 6. n. 3.
C. de Lug. d. 1. de Fide n. 83. & tom. 1. de
Just. d. 1. n. 58. C. Aguir. tom. 2. in S. Ansel.
d. 93. sect. 1. agit de hoc arguendi modo; &
suadet ex Arist. & eo passim utitur, ut con-
stat ex tom. 3. in S. Ansel. sect. 2. n. 13.
Sed quid plura? Idem P. Perez d. 2. N.
de Deo cap. 1. n. 12. explicat locutionem
externam Dei, & utitur hypothese[m] impos-
sibili; ait enim: Si per impossibile ista sig-
na nos fallerent, Deus mentiretur: & tr.
1. de Just. n. 24. & d. 5. de Incarn. cap. 8. n.
4. & tr. 3. de Iustificatione impii d. 3. cap. 4. C. Pallav.
n. 24. utitur hypothese[m] impossibili. Ipse C.
Pallav. 1. 2. d. 1. qu. 1. art. 3. ut explicet
differentiam inter bonum honestum secun-
dum naturam, & honestum secundum le-
gem, utitur hypothese[m] impossibili: & cap.
3. de Incarn. eadem utitur ut explicet pro-
portionem intrinsecam meriti cum præmio;
ait enim: Ita ut si Deus non esset Dominus
omnium, & vellet emere nostra merita, ju-
stum pretium solveret, dando, quod dat:
immò in Tract. de Sacram. eodem capite,
quo ejus usum rejicit, eadem utitur n. 32.
ait enim loquens de cognitione affirmativâ
abstractivâ, quod si esset intuitiva, videret
illud in se. Demum ipse P. Espaz. qu. 14.
de Fide art. 2. & 3. ut explicet differentiam
causæ à conditione utitur hypothese[m] impos-
sibili; & qu. 6. de Sacram. quærens differ-
entiam constitutivi à non constitutivo, uti-
tur regulâ relatâ; & eam bis exponit per
hypo.

hypothese[m] impossibile[m]. Ergo immerito dicitur, quod non valeat usus arguendi ex hypothese[m] impossibili, & quod non placeat nisi levioribus ingeniis, & superficialiter doctis: puto enim ferè omnes à me citatos fuisse apprimè doctos.

N. Verum quidquid sit de valido arguendi usu ex hypothese[m] impossibili, certum mihi est, ejus regulæ Authores, quæ constitutum à non constitutivo discernitur, esse P. Elparz. de Sacram. qu. 6. ar. 1. & art. 4. P. Arriag. de Sacram. d. 3. an. 19. C. de Lugo l. c. P. Haunoldum *ibid.* eamque approbat P. Dicastillo n. 352. P. Rhodes, & alii plures. Porro ejus Authores non intelligunt eam nisi in sensu præcise, id est, quo præcisè per intellectum sublatum; ita ut sensus sit, *id est de essentia, quo præcisè non intellecto, intellectus tamen omnibus aliis, non intelligitur totus*. Hanc autem regulam pro discernendo constitutivo à non constitutivo rei puto esse optimam, immò evidentem, ut etiam omnes citati Authores contendunt. Ratio est; quia implicat, ut intelligantur omnia constitutiva totius, & non intelligatur totum, cum totum non sit, nisi omnes partes: ergo si præcisè non intellecto A, intellectus tamen omnibus aliis, non intelligitur totum, est evidens A esse de intellectu totius. Confirmo: Vel præcisè non intellecto A, intelligitur totum, vel non? Si intelligitur; ergo A non est de essentia; implicat enim, ut intelligatur totum, & non intelligantur omnes ejus partes: si non intelligitur totum; ergo A est de essentia. Consequentia est evidens: si A non est de essentia, deberet posse intelligi totum sine A; sed non potest intelligi totum sine A: ergo A est de essentia: ergo evidens est, id esse de essentia, quo præcisè non intellecto, non intelligitur totum.

N. Laudat hanc regulam C. Pallav. de Sacram. n. 29. ut optimam pro absolutis, non tamen pro revelatis: nam non intellecto uno essentialiter connexo cum alio, non intelligitur aliud, nec tamen illud est de essentia hujus: ex gr. non intellecto Deo, non intelligitur visio Dei, nec creatura; similiter non intellecto termino vel objecto, non intelligitur actio, & actus: rursus non intellecto æterno Patre, non intelligitur Filius: nec tamen Deus est pars creaturæ, aut visionis; nec objectum pars actus; nec terminus pars actionis; nec Pater pars Filii. Quare n. 32. hanc duplicem tradit: Id est pars intrinseca alicujus objecti, in quod voluntas eodem actu tendit, quo in objectum: Id est pars intrinseca alicujus, quod imme-

diatè in se ipso affirmatur; quod autem ratione alterius, id non est pars.

At antequam ostendam nostram regulam esse etiam evidentem pro relativis, impugno duplicem allatam regulam. Primo, quia esto daretur idem esse constitutum, ac quod immediate affirmatur; id non esse, quod non affirmatur immediate; non ideo C. Pallavic. tradit regulam discretivam constitutivi à non constitutivo; æquè enim mihi ignotum est quid affirmetur immediate, quid mediatè: ergo licet tò affirmatur immediate explicet illud esse de essentia, non tamen dat regulam discretivam essentia à non essentia, quin confunditur quid sit essentia cum regulà discretivà essentia à non essentia. Secundo, idem evenit, dum ait, illud esse extrinsecum, quod est terminus; quis enim hoc ignorat? at hoc non est dare regulam discretivam extrinseci ab intrinseco. Tertio, quia si id, quod amatur eodem actu, est constitutum, sequitur, quod si Deus, & creaturæ eodem actu amantur, creaturæ erunt de essentia Dei: ergo utraque allata C. Pallavicini regula est insufficientis, & falsa.

Quod autem nostra optima sit etiam pro relativis, siue sint, siue non sint essentialiter connexa, puto me ad evidentiam ostensurum, si duo acutè penetrerentur. Primum est, quod cum relativum sit concretum, eo ipso sumi potest, vel purè denominativè, seu id quod dicitur relativum; & tunc venit solum subjectum denominatum, & præscinditur à formà denominante: vel quidditativè, ut relativum est; & tunc venit etiam forma; venit enim subjectum ut denominatum; ergo venit forma, & subjectum. Cum ergo visio Dei, licet sit grammaticaliter substantivum, sit tamen philosophice adjectivum, est enim relativum, & idem est *visio Dei*, ac *visio Divina*, derivata à Deo ut formà denominante; ut enim visio denominat Deum visum, ita Deus denominat visionem Divinam: consequenter visio Dei sumi potest vel purè denominativè, & non constituitur per Deum, sed per solam visionem; vel quidditativè, & constituitur etiam per Deum, ut formam denominantem.

Alterum est, quem sensum habeant propositiones exclusivæ, ita dictæ, quia per particulas exclusivas *solum, præcisè*, & similes, excluditur omne aliud subjectum à participatione talis prædicati. Sciendum autem est, quod omnis propositio exclusiva reducitur à Dialecticis ad exponibilem, ita dictam, quia eget expositione: sic ut autem omnis exponibilis exponitur per

propositionem compositam, ita etiam omnis exclusiva. Porro exclusiva duplex est, alia est propositio affirmativa de signo exclusivo, & de copulâ; alia est affirmativa de signo exclusivo, & negativa de copulâ; utraque autem diverso modo exponitur. Affirmativa de signo exclusivo, & de copulâ est, quæ affirmat omne aliud subiectum excludi à participatione talis prædicati, excepto eo, cui particula exclusiva adhæret: ex. gr. *tantum Petrus currit*, exponitur per copulativam, cuius prima pars affirmat prædicatum de subiecto; secunda pars negat idem prædicatum de omni alio subiecto, hoc modo: Petrus currit, & nihil distinctum à Petro currit. Affirmativa de signo exclusivo, & negativa de copulâ exponitur per compositam, cuius prima pars negat illud prædicatum de subiecto, altera pars affirmat idem de omni alio subiecto: ex. gr. *tantum Petrus non currit*, exponitur, Petrus non currit, & omne distinctum à Petro currit.

N. 239. Dices: Sæpe deficit essentia, sublato præcisè aliquo extrinseco, sive sit causa, sive conditio, sive quid indispensabiliter connexum; ita sublato præcisè Deo, deficit visio Dei, & omnis creatura: ergo falsum est, id esse de essentia, quo præcisè deficiente deficit essentia; vel quod idem est, falsum est id esse de essentia, quo præcisè non intellecto, non intelligitur essentia.

N. 240. Respondeo hanc propositionem, Essentia deficit deficiente præcisè conditiones vel essentia non intelligitur non intellecto præcisè aliquo extrinseco, includere apertam contradictionem, adeoque negandam ut falsum. Pater; quia ea propositio ex parte subiecti affirmat deficere essentiam, ait enim, *Deficit essentia*; ex parte prædicati negat deficere essentiam, ait enim, *Deficit præcisè quid extrinsecum*; quæ propositio est exclusiva; ergo exponibilis per hanc compositam, *Deficit quid extrinsecum, & nihil aliud deficit*; sed dicere, *Non deficit nisi quid extrinsecum*, opponitur contradictoriè huic, *Deficit essentia*; ergo hæc propositio, *Deficit essentia, deficiente præcisè aliquo extrinseco*, (sive hoc sit conditio, sive causa, sive aliud) includit apertam contradictionem.

N. 241. Ex hoc patet falli qui dicunt, *Non intelligitur præcisè Deo, non intelligitur visio*, cum enim sit exclusiva, exponitur, *Solus Deus non intelligitur, & omne distinctum à Deo intelligitur*; sed visio est distincta à Deo; ergo non intellecto præcisè Deo, visio intelligitur; ergo ea propositio, non intellecto præcisè Deo, non intelligitur visio, idem negat, & affirmat; etenim quatenus dicit, non intelligi-

tur præcisè Deus, affirmat intelligi visio- nem: quatenus dicit, non intelligitur visio, negat eam intelligi; ergo idem negat, & affirmat.

Respondeo 2. ad idem argumentum allatum §. 1. transmissâ maiori, negando minorem; etsi enim concedam, quod ut licitè sequar opinionem A, nec certitudo, nec certa probabilitas, nec certa probabilitas opinionis A sit determinatè necessaria; aliqua tamen ex illis est necessaria, nempe vel certitudo, vel certa probabilitas, vel certa probabilitas opinionis A; vel saltem aliquod principium reflexum. Rursus esto ut sequar opinionem A, necessaria omnino sit non certitudo opinionis B; attamen ut licitè sequar opinionem A, non satis est pura non certitudo opinionis B, quia, ut sæpius dixi, exponens quid sit probabile, & probabilitas, ad probabilitatem requiritur ratio gravis, & solida relativè, & absolutè; adeo ut, ut aliquid sit certò prudenter probabile, non satis est, ut ejus oppositum non sit certum, sed præterea requiritur, ut pro se habeat rationem certò gravem absolutè, & relativè: etenim pura non certitudo oppositi requiritur tamquam negatio impedimenti; ratio autem certò gravis requiritur tamquam formale constitutivum opinionis certò probabilis.

Quare qui ex purâ non certitudine veritatis opinionis B oppositæ infert probabilitatem opinionis A, ita arguit, ac qui ex negatione catenæ inferret potentiam locomotivam: sicut ergo, ut ego de uno ad alium locum moveri possim, necessaria quidem est non catena, tamquam negatio impedimenti; attamen non satis est, sed præterea necessaria est potentia vitalis locomotiva: ita accidit in præsentī: etsi enim ut prudenter opiner, & operer juxta opinionem A, necessaria sit ipsa non certitudo veritatis opinionis B oppositæ, tamquam negatio impedimenti tolerantis probabilitatem ab opinione A; attamen non satis est, sed præterea necessarium est, ut vel ipsa opinio A nitatur rationi certò absolutè, & relativè gravi; vel adsit aliquod principium generale reflexum certificans conscientiam quod hic, & nunc liceat sequi opinionem A: ergo pura non certitudo de veritate opinionis B oppositæ non satis est, ut prudenter opiner, & operer juxta opinionem A.

Addo argumentum aliter peccare ex eo N. quia nulla sive certitudo, sive probabilitas, sive probabilitas de veritate opinionis A, & de honestate objecti, & operationis sit in singulari, & determinatè necessaria, ut licitè opiner,

opiner, & operer juxta opinionem A, hinc inferre, quod vel nulla ex illis sit indeterminatè necessaria; aliqua enim ex illis est indeterminatè necessaria; eo modo quo licet nullus oculus sit in singulari necessarius ad videndum, aliquis tamen vagè sumptus est necessarius: vel saltem quod non sit necessarium principium reflexum certificans conscientiam de non peccato in sequendo opinionem A.

N. 245. Ad aliud respondeo nostram doctrinam plurimum differre à doctrinā Caramuelis: Nos enim volumus necessarium esse judicium aliquod sive directum de veritate opinionis, & de honestate, aut non malitiā objecti, & operationis; sive reflexum de certā probabilitate veritatis opinionis, & non malitiæ objecti, & operationis; sive aliquod principium genericum ab hoc judicio directo, & reflexo distinctum, ad hoc, ut sine peccato formali, aut ut formaliter honestè operemur: non autem volumus satis esse solam non certitudinem opinionis oppositæ divisam ab omni dicto judicio. Si enim sola non certitudo veritatis opinionis B oppositæ satis esset ad licitè opinandum, & operandum juxta opinionem A, sequeretur, quod liceret sequi opinionem tenuiter, immò dubiè probabilem, dubio non deposito, immò nullo modo probabilem; nam cum his omnibus stat non certitudo opinionum oppositarum: per hoc enim quod opinio B opposita non sit certa, non sit quoddam opinio A sit certò probabilis; sed nullum ex his licet; ergo sola non certitudo veritatis opinionis B oppositæ non satis est, ut licitè sequar, & operer juxta opinionem A.

N. 246. E contra Caram. solā, & purā non certitudinem veritatis opinionis B. contentus est, ut licitè opiner, & operer juxta opinionem A. Quare non certitudo opinionis B oppositæ, esto faciat, ne sim obligatus sequi opinionem B, non tamen facit, ut certus sim me non peccare formaliter opinando, & operando juxta opinionem A; ad hoc enim non satis est pura non certitudo veritatis opinionis B, sed ulterius requiritur, vel judicium directum probabile, aut probabilius de veritate opinionis A, vel judicium reflexum de certā probabilitate, aut probabilitate veritatis opinionis A; vel hoc utroque suspensio, requiritur principium aliquod morum reflexum, quo certus fiam me non peccare formaliter opinando, & operando juxta opinionem A. Principium autem esse potest aliquod ex his, *Licitus est usus cujusvis certò probabilis, opinio A est talis, ergo ejus usus licet: Lex qua non est*

certa, non obligat, lex asserta ab opinione B non est certa, ergo non obligat: Lex certò probabiliter negata non obligat, sed lex asserta ab opinione B negatur certò probabiliter ab opinione A, ergo non obligat.

Dices: Si ut certus sim de non peccato formali satis est, quod gaudeam hoc principio, *Lex qua non est certa non obligat*, sequitur, quod sola non certitudo legis satis sit, ut sine peccato formali operer; & quod sola non certitudo legis certificet meam conscientiam de non peccato formali; sed hoc ipsum docet Caramuel; ergo nos tandem in ejus doctrinam incidimus.

Respondeo duo doceri à Caramuele. N. primum, quod sola non certitudo legis faciat ne sim obligatus sequi legem; alterum, quod sola non certitudo veritatis opinionis B oppositæ faciat, ut licitè sequamur opinionem A. Primum nos docemus cum S. Thom. quem dedi d. 11. n. 119. & S. Anton. & hoc sæpius probavi, præcipue d. 11. sect. 4. & alibi. Alterum negamus ob dicta. Quod autem ex primo non necessario inferatur alterum, patet; quia nos in primo casu semper statuimus principium, aut judicium aliquod certum, quo conscientia certificetur de non peccato formali; præsertim cum ipsa non certitudo legis, quod non obliget sequi legem, resolvatur in possessionem libertatis, in qua nati sumus: contra in altero casu nego unice, quod veritas opinionis B sit certa: ex hoc autem præcise inferri potest, quod non teneat sequi opinionem B. Quod autem licitè sequi possim opinionem A, non inferitur ex purā non certitudine opinionis B; nam potest opinio B non esse certa; & simul non esse probabilis opinio A: ergo vel debet accedere principium reflexum, quo de non peccato certificet sequendo opinionem A; quatenus licitè sequi possim omne quod non est certò vetitum, sed quod asserit opinio A, non est certò vetitum, ergo &c. vel debet accedere judicium reflexum de certā probabilitate veritatis opinionis A; aut judicium certò probabile directum de veritate opinionis A; & de honestate, aut saltem non inhonestate objecti ab eo judicio certò probabiliter asserti; & actus ab eodem judicio certò probabiliter directi, & regulati. Ratio omnium est; quia sine bonā fide non licet operari. Quare reverè puto, quod Caramuel etfi diversimodè loquatur, attamen non velit nisi, quod omnes docemus, nempe requiri judicium certum de non peccato, ne formaliter peccemus; & ad hoc sufficere princi-

principia generalia, qualia sunt, *Licet omne assertum licitum à viro mihi prudenti: Licet omne certo probabile: Licet omne non certo veritum, & multo magis, si prudenter negetur esse veritum.* Porro hæc principia, ut liceant, præsupponunt semper utrum sufficientis diligentia pro veritatis, & viri prudentis inventionem; non autem quod pro omni opinione, ut eam licite lequar, requirantur rationes particulares illius, ut tandem Caram. se explicat.

N. 249. Caram. Fogar. Omittit reliqua argumenta Caramuelis distinguuntis, immerito tamen, veritatem practicam ab honestate, nisi per veritatem intelligat iudicium; & per honestatem intelligat volitionem; eaque fuse refert, & refellit Fogarinus d. 2. qui tamen non tantum impugnatur doctrinam Caram. quam nos præfati sect. impugnavimus, sed præterea aliam, quam nos sæpe propugnavimus, videlicet, quod lex non certa, non certo obliget. Ne verò aliquid à nobis omisum videatur, solve duxi, quæ sunt contra me.

N. 250. Fogar. Arguit itaque 1. Fogarinus n. 33. Ignorans vincibiliter legem peccat formaliter, si contra eam operetur; sed ignorans vincibiliter legem non est certus de lege: ergo qui non est certus de lege, potest peccare formaliter: ergo falsum est nostrum principium, quod ne quis peccet, satis sit non certitudo legis, seu hoc principium, *Lex que non est certa, non obligat.*

N. 251. Respondeo, quod non certitudo legis inclusa in vincibili legis ignorantia, sit non certitudo culpabilis, & voluntaria. Nemo autem nostrum stans pro hoc principio, *Lex, que non est certa, non obligat*, intelligit, quæ non est certa ex culpa, & ignorantia voluntaria, & liberâ; sed quæ non est certa post necessarium, & inculpabile de existentia legis examen: & ita sæpe explicuimus, qualiter non certitudo legis satis sit ad non peccandum formaliter. Diximus autem solam non certitudinem, quæ post præmissum terium, & debitum pro legis existentia examen habetur, excludere a peccato formali. Similiter sæpe explicuimus, qualiter verum sit, quod lex non certa non certo obliget. Diximus autem non obligare, non tantum, si ejus existentia non sit certa, sed multo minus obligare, si præterea ejus existentia prudenter negetur, aut negari possit, ut accidit, quoties opinio negans legem est certo probabilis.

N. 252. Fogar. Arguit 2. n. 42. Quoties opinio stans pro existentia legis habet pro se rationes certo probabiles, eo ipso possessio libertatis à lege

non est certa; ergo tunc non licebit, sequi opinionem oppositam nixus certo principio de possessione libertatis à lege.

Sed contra; quia rationes probabiles suæ N. 253. Fogar. dentes veritatem opinionis affirmantis legem, eo ipso quod sunt pure probabiles, eo ipso non tollunt certam possessionem libertatis à lege; nullum enim incertum potest vincere certum: sed omnis ratio, etsi certo probabilis, est incerta; ergo vincere non potest jus certum libertatis, in quâ nascimur. Quod verò iterum num. 48. Fogarinus repetit, nempe quod probabilitas legis veritatis sit probabilitas, quod non detur libertas à lege, nec possessio libertatis à lege, sæpe à nobis solutum, & negatum est. Si enim, juxta Fogarinum, per hoc, quod sit probabilis opinio B, non sit, quod opinio A contradictoria illi sit probabilis, multo minus probabilitas, quod detur lex, faciet, quod sit probabile non dari libertatem à lege; imò etsi hoc faceret, non tamen facere potest, ne detur certitudo possessionis libertatis à lege; certitudo enim libertatis à lege, & possessionis libertatis à lege, unice tollitur per certitudinem legis. Abstineo à reliquis à me fuse solutis. Vide quæ dixi, ubi solvi hoc ipsum in terminis dicendo, quod certa possessio libertatis non tollatur per probabilitatem.

Arguit 3. n. 131. quia nec metaphysicè, nec physicè, nec moraliter certum est, quod in dubiis melior sit conditio possidentis in omnium virtutum materia; ergo per hoc principium haberi non potest certitudo conscientie de non peccato. Antecedens probatur, quia P. Vasqu. 1. 2. d. 66. cap. 7. n. 41. & d. 65. cap. 3. num. 13. M. Mercor. P. Azor, Pagnan. P. Scild. & alii non tantum negant esse certum, quin asserunt esse falsum, quod valeat in omnium virtutum materia: immò adhuc dato, quod esset verum, non est certum quod valeat etiam extra casus justitiæ, seu ubique: si enim certum esset, quod etiam extra casus justitiæ valeret, esset improbabile, quod non valeret extra casus justitiæ; sed hoc dici non potest, quia plus quam duodecim Authores asserunt non valere extra materiam justitiæ; ergo &c.

Sed contra 1. quia sive ea regula etiam N. 255. extra casus justitiæ sit certa, sive non sit certa, nobis tamen saltem est longè probabilior; ergo satis est ad certo excludendum omne peccatum formale; hoc enim excluditur per omne iudicium certo prudens de non peccato formali, quale per nos est dicta regula. Accedit quod si Fogarino qualibet ejus

ejus opinio particularis est ei certa, cur ea regula non possit nobis esse moraliter certa, cum eam tueantur ferè omnes DD.

N. 256. *Fogat* Contra 2. quia ignoro quomodo Fogarinus utatur hoc argumento, nempe quod ea regula etiam extra materiam justitiæ ideo certa non sit, quia alias opposita sententiæ negans valere extra materiam justitiæ esset improbabilis; hanc autem opinionem docent 12. Doctores. Ignoro, inquam, quomodo hoc argumento utatur: etenim si hoc juxta eundem tenet, eo ipso infringit, quidquid toto suo opere docet, nempe quod non satis sit ne quidem probabilioritas opinionis, sed semper requiratur certitudo saltem mo-

ralis de speculativâ veritate cujusvis opinionis, quam quis sequitur. Infringit autem, tum quia contra hanc ejus sententiam itant ferè omnes DD. ergo non est ei certa; ergo non sequitur certum: tum quia qualibet opinio inter TT. hinc inde controversa, & incerta habet contra se plures, ejusque opposita non est dicenda improbabilis: ergo vix aliqua opinio particularis, quam Fogarinus sequitur, potest esse certa, atque adeo vix aliqua, ad quam obligat, potest esse certa; obligabit igitur ad impossibile. Demum quod axioma valeat ubique, sæpius ostendi *disp. 11. & disp. 16.*

TRA.